

ZÁRÓJELENTÉS (2009. december 1.)

a 2006/18/176.02.01 számú Átmeneti Támogatás projekt keretén belül „Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése” című projekthez

1/7. sz. melléklet Gátéri Fehér-tó (HUKN30002) Natura 2000 terület fenntartási terve

Készítette a KvVM FI irányításával, a KvVM megbízásából a

VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési
és Urbanisztikai Nonprofit Kft.

**VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és
Urbanisztikai Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság
1016 Budapest, Gellérthegy u. 30-32**

Budapest 2009.

- A megbízó témafelelőse:* Pallag Orsolya
projektfelelős, vezető főtanácsos, KvVM TSZÁT
Nemzeti parki és tájvédelmi Főosztály, Tájvédelmi
és Ökoturisztikai Osztály
- A megbízó projektasszisztense:* Vozár Ágnes tanácsos KvVM TSZÁT
Természetmegőrzési Főosztály
- Az érintett nemzeti park igazgatóságok kapcsolattartója:* Sípos Ferenc
természetvédelmi szakreferens, KNPI
- Vállalkozó képviselője:* Göncz Annamária
projektvezető helyettes, VÁTI Nonprofit Kft.
- Vállalkozó szakmai témafelelőse:* Dr. Podmaniczky László
projektvezető, egyetemi docens, SZIE KTI
- Felelős területi szakértő:* Dr. Boros Emil
természetvédelmi szakértő, Naturglobe Kft.
- További szakértők, tervezők:* Faragóné Huszár Szilvia
területrendezési tervező, projektasszisztens, VÁTI
Nonprofit Kft.
Dr. Skutai Julianna
agrárkörnyezet-gazdálkodási szakértő, SZIE KTI
Marticsek József
agrárszakértő, MME
Dr. Pataki György
kommunikációs felelős szakértő, SZIE KTI
Kelemen Eszter
kommunikációs szakértő, SZIE KTI
Bodorkós Barbara
kommunikációs munkatárs, SZIE KTI
Kalóczkay Ágnes
kommunikációs munkatárs, SZIE KTI
Megyesi Boldizsár
kommunikációs munkatárs, SZIE KTI
Schneller Krisztián
területrendezési tervező, VÁTI Nonprofit Kft.
Staub Ferenc
térinformatikus munkatárs, VÁTI Nonprofit Kft.
Fejes Ágnes
gyakornok, VÁTI Nonprofit Kft.

Tartalomjegyzék

<i>Bevezető</i>	1
I. Natura 2000 fenntartási terv	2
1. A terület azonosító adatai	4
1. 1. Név	4
1. 2. Azonosító kód	4
1. 3. Kiterjedés	4
1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	4
1. 5. Érintett települések	5
1. 6. Jogi helyzet	5
1. 7. Tervezési és egyéb előírások	5
2. Veszélyeztető tényezők	7
3. Kezelési feladatok meghatározása	7
3. 1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	7
3. 2. Kezelési javaslatok	8
3. 2. 1. Kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok	9
3. 2. 2. Élőhely-rekonstrukció és élőhely-fejlesztés	25
3. 2. 3. Fajvédelmi intézkedések	26
3. 2. 4. Kutatás, monitorozás	27
3. 2. 4. 1. Faj szintű monitorozás	27
3. 2. 4. 2. Közösség szintű monitorozás	27
3. 2. 4. 3. Élőhely szintű monitorozás	27
3. 2. 4. 4. Területkezelések hatásainak monitorozása	27
3. 3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében	28
3. 3. 1. Agrártámogatások	28
3. 3. 1. 1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer	28
3. 3. 1. 2. Javasolt agrártámogatási rendszer	29
3. 3. 2. Javasolt Natura 2000 kifizetés integrálása egyéb támogatási programokkal	31
3. 4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	32
3. 4. 1. Felhasznált kommunikációs eszközök	32
3. 4. 2. A kommunikáció címzettjei	33
3. 4. 3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel	34
II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	37
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	38
1. 1. Környezeti adottságok	38
1. 1. 1. Éghajlati adottságok	38
1. 1. 2. Vízrajzi adottságok	38
1. 1. 3. Geológiai, geomorfológiai adottságok	40
1. 1. 4. Talajtani adottságok	41
1. 1. 5. Tájhasználat-változás	41
1. 2. Természeti adottságok	42
1. 2. 1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	44
1. 2. 2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	46
1. 2. 3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	47
1. 2. 4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	64

1. 3. Területhasználat	66
1. 3. 1. Művelési ág szerinti megoszlás	66
1.3.1.1. A terület jellemzése az öko típusos földhasználati modellben	67
1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok	73
1. 3. 3. Területhasználat és kezelés	73
1. 3. 3. 1. Mezőgazdaság	73
1. 3. 3. 2. Erdőgazdálkodás	74
1. 3. 3. 3. Vadgazdálkodás halászat, horgászat	75
1. 3. 3. 4. Vízgazdálkodás, halgazdálkodás	76
1. 3. 3. 5. Turizmus	76
1. 3. 3. 6. Ipar	76
1. 3. 3. 7. Infrastruktúra	76
1. 3. 3. 8. Települési viszonyok, területfelhasználási konfliktusok	76
2. Felhasznált irodalom	78

III. MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti légifotója	81
2. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti topográfiai térképe	82
3. sz. melléklet: A tervezési terület DTA-50 átnézeti térképe	83
4. sz. melléklet: A tervezési terület jogi oltalom alatt álló területei	-
5. sz. melléklet: A tervezési terület érintettsége az országos ökológia hálózatban	85
6. sz. melléklet: A tervezési terület kiemelten és fokozottan érzékeny felszín alatti vizei	86
7. sz. melléklet: A tervezési terület talajtérképe	87
8. sz. melléklet: A tervezési terület felszínborítási térképe	88
9. sz. melléklet: A tervezési terület szántó földi művelési alkalmassága	89
10. sz. melléklet: A tervezési terület erdőtelepítési alkalmassága	90
11. sz. melléklet: A tervezési terület környezeti érzékenysége	91
12. sz. melléklet: A tervezési terület ökotípusos földhasználati rendszere	92
13. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős növényfajai	93
14. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfajai	94
15. sz. melléklet: A tervezési terület Á-NÉR élőhelyeinek térképe	95
16. sz. melléklet: A tervezési terület NATURA 2000 élőhelyeinek térképe	96
17. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési egységei	97
18. sz. melléklet: A tervezési terület AKG célprogramja	98
19. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek jellemző adatai	-
20. sz. melléklet: Natura 2000 területek egységes kezelési előírásai	100
21. sz. melléklet: Alkamazott kommunikációs eszközök és eredmények	112
22. sz. melléklet: Az érintett települések településszerkezeti tervei	127
23. sz. melléklet: A fenntartási terv véleményezése	130

Ábrák, táblázatok	142
-------------------	-----

Digitális melléklet	143
---------------------	-----

IV. NATURA 2000 FOGALOMTÁR	144
-----------------------------------	-----

BEVEZETŐ

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok illetve élőhelyeik hálózatát alkotják. Kijelölésük célja a közösségi szinten kiemelt fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvében határozta meg, amelyekben egyben kötelezi is a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Magyarországon 2004-re 512 db, összesen közel 20000 km² (2 millió ha) kiterjedésű Natura 2000 terület került kijelölésre. Ezzel hazánk a pannoni biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) sz.kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletekről szóló 45/2006. (XII. 8.) sz KvVM rendeletben található.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készítenek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv azonban földhasználati szabályokat nem állapít meg.

Hazánkban a fenntartási tervek készítése 2008-ban, jelen projekt keretében, uniós forrásból finanszírozott formában indult el. A tervezést végigkísérte egy új típusú, széles körű és nyílt kommunikáció, amely lehetőséget biztosított minden érintett számára a tervezésbe való bekapcsolódásra.

A fenntartási terveknek négy fő célja van:

1. Az egyes Natura 2000 területek érintettjei – földtulajdonosok, gazdálkodók és egyéb területhasználók – megismerhessék azokat a természetvédelmi értékeket, szempontokat, amelyek a terület kijelölését szükségessé tették.
2. Az érintettekkel közösen olyan gazdálkodási előírások fogalmazódjanak meg, amelyek betartásával – egyfajta önkéntes feladatvállalás formájában – a területen gazdálkodók közreműködnek a természeti értékek megőrzésében és gyarapításában.
3. A területek részletes ismertetésével, a javasolt kezelési és földhasználati módok bemutatásával segítséget, iránymutatást nyújtson a gazdálkodóknak, valamint rajtuk kívül egyéb földhasználóknak, önkormányzatoknak, lehetséges beruházóknak, fejlesztőknek és a Natura 2000 területtel érintett lakosságnak.
4. A nyílt tervezési folyamatban a különböző érdekcsoportok álláspontja tükröződjön és párbeszéd alakuljon ki a területek jó kezelése érdekében és mindez tanulságul szolgáljon majd a további Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítésekor.

A tervezés eredményeként elkészül 20 Natura 2000 terület (összesen 45000 ha) fenntartási terve és a terv megalapozó dokumentációja. A megalapozó dokumentáció a felhasználók széles körének információkat nyújt az élő és élettelen természeti értékekről, valamint összegzi és értékeli a jelenlegi területhasználatot. A terv tartalmazza azokat az agrártámogatási rendszerbe illeszthető, művelési ághoz köthető, illetve nem köthető kezelési előírásokat, melyeket a felhasználók tervek, pályázatok készítésekor, konkrét területkezelési

tevékenységek megvalósítása során fel tudnak használni, illetve amelyeket a hatósági szervek államigazgatási döntéseknél alkalmazni tudnak. A fenntartási terv az ideális területkezelések végrehajtását segítő támogatási rendszerek mikéntjére vonatkozóan is javaslatokat fogalmaz meg, amiket a különböző állami, uniós stb. támogatási rendszerek kialakítása, pályázati támogatások megítélése során tudnak figyelembe venni a döntéshozók. A terv mellett egy tájékoztató kiadvány is készül az érintett területhasználóknak, gazdálkodóknak, kezelő szervezeteknek. Szakmai anyagként kidolgozásra kerül a további fenntartási tervezést megalapozó tervezési és kommunikációs tapasztalatok összefoglalásával egy módszertani segédlet is.

Jelen dokumentáció a Natura 2000 terület fenntartási terv teljes – tervi és megalapozó anyag – egyeztetés utáni változata. A tervi anyagrészt 2009. szeptemberében egyeztetési anyagként az országos és területi illetékességű érintett szervezeteknek, valamint gazdálkodóknak véleményezés céljából kiküldésre került. A tervek egyeztetése az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm.rend szerint történt. A megbízóval egyeztetett álláspont alapján a tervben az elfogadott észrevételek visszavezetésre kerültek.

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1. 1. Név

Gátéri Fehér-tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület és különleges madárvédelmi terület

1. 2. Azonosító kód

HUKN30002

1. 3. Kiterjedés

815 ha¹

1. 4. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek és/vagy fajok

Közösségi jelentőségű élőhelytípus Natura 2000 kód

* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak	1530
--	------

* kiemelt jelentőségű

Közösségi jelentőségű növényfaj

-

Közösségi jelentőségű állatfaj

Ks馮es tarajosge (<i>Triturus cristatus</i>)	1166
Vhasu nka (<i>Bombina bombina</i>)	1188
R騁i cs勛(<i>Misgurnus fossilis</i>)	1145

Madárvédelmi terület

Közösségi jelentőségű madárfaj

Gyats (<i>Himantopus himantopus</i>)	A131
Pajzsoscanak (<i>Philomachus pugnax</i>)	A151
Batla (<i>Plegadis falcinellus</i>)	A032
Gulip疣 (<i>Recurvirostra avosetta</i>)	A132
Fatty俚zerk (<i>Chlidonias hybridus</i>)	A196
7stg驚 (<i>Ardeola ralloides</i>)	A024
Bbika (<i>Botaurus stellaris</i>)	A021
K駝es r騁ih騁α(<i>Circus cyaneus</i>)	A082
Nagy ksag (<i>Egretta alba</i>)	A027
Kanalasg驚 (<i>Platalea leucorodia</i>)	A034
R騁i cank (<i>Tringa glareola</i>)	A166

¹ (Standard Data Form 2008.) alapján. A vizsgálati elemzések egy része GRID formátumú adatokkal készült, a cellák kiterjedése 1 hektár volt. A térinformatika elemzések és statisztikák készítése kapcsán előfordulhatnak olyan típusú pixelhibák, mely a területek kis mértékű eltérését okozzák a megalapozó dokumentációban.

Közösségi jelentőségű vonuló madárfaj:

Csgr ¹ őe (<i>Anas crecca</i>)	A052
Kanalas r ¹ őe (<i>Anas clypeata</i>)	A056

A jelölő élőhelyek és fajok a Natura 2000 területek adatlapjait (Standard Data Form 2008.) alapul véve a nemzeti park igazgatóságok 2009. évi jelentése, valamint a fenntartási tervek készítését megalapozó 2009. évi botanikai/zoológiai felméréseknek a SDF adatbázistól eltérő, illetve azt módosító eredményei alapján kerülnek feltüntetésre. Ezek ismertetése és indoklása a megalapozó dokumentáció részét képezi. A tervi munkarészben szereplő fenntartási javaslatok az új felmérések eredményein alapulnak.

1. 5. Érintett települések

Gátér, Pálmonostora, Tömörkény

1. 6. Jogi helyzet**1.6.1. Egyéb védettségi kategóriák**

Országos jelentőségű védett természeti terület: Gátéri Fehér-tó tervezett Természetvédelmi terület

Ex lege védett terület: A Natura 2000 terület kis része ex lege védett lápterület.

Országos Ökológiai Hálózat: A terület legnagyobb arányban magterületként (89,5%) és kis részben ökológia folyosóként (10,5%) azonosított.

1.6.2. Természetvédelmi kezelés szervei

Illetékes I. fokú természetvédelmi hatóság: Alsó-Tisza-vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (továbbiakban illetékes KöTeViFe)

Működési területében érintett nemzeti park igazgatóság: Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (továbbiakban érintett NPI)

1. 7. Tervezési és egyéb előírásokA) A tervezési területre vonatkozó tervek

- Vízgazdálkodási terv ATIKöTeViFe Baja
- I/6. Északkelet-bács-kiskuni apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)
- Monostor Vadásztársaság (03-604310-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Bács-Kiskun Megyei MGSZH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.
- Körzeti erdőterv, erdőgazdálkodási üzemterv, erdőgazdálkodási terv 2003 MGSZH Erdészeti Igazgatóság, Kecskemét
- Országos Területrendezési Tervekről szóló 2003. évi XXVI. törvény
- Bács-Kiskun megye megye területrendezési terve 2006
- Csongrád megye területrendezési terve

Településrendezési tervek

- Gátér: 52/2005. számú határozattal jóváhagyott településszerkezeti terv, és 10/2005. számú rendelettel jóváhagyott Helyi Építési Szabályzat.
- Pálmonostora: 33/2003. számú határozattal jóváhagyott településszerkezeti terv, és a 4/2003. számú rendelettel jóváhagyott Helyi Építési Szabályzat.

- Tömörkény: 141/2005. számú határozattal jóváhagyott településszerkezeti terv, és a 24/2005. számú rendelettel jóváhagyott Helyi Építési Szabályzat.

B) A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok

- A Kiskunsági Nemzeti Park védettségének fenntartásáról szóló 134/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet
- a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátummá nyilvánításáról szóló 16/2000. (VI. 26.) KöM rendelet
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) sz. Kormányrendelet
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 45/2006. (XII. 8.) KvVM rendelet
- A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva védett lápok jegyzékéről szóló 8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrárkörnyezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. Törvény
- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény
- A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv alapján az Európai Unió által társfinanszírozott mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtott támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 132/2004. (IX. 11.) FVM rendelet
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet
- 7/2007. (III. 22.) KvVM rendelet a magyarországi bioszféra-rezervátumokról
- 10/2007. (K. V. Ért. 4.) KvVM utasítás a bioszféra-rezervátumokról
- 1698/2005 EC rendelet A TANÁCS 1698/2005/EK RENDELETE (2005. szeptember 20.) az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó vidékfejlesztési támogatásról
- A 219/2004. (VII. 21.) sz. kormányrendelet (2. számú melléklete)

2. Veszélyeztető tényezők

H13	Csatornázás
H06	Lecsapolás
H08	Talajvízszint csökkenés
M41	Legeltetés csökkenése vagy elmaradása
S11	Vízi eutrofizáció

A területet érintő legfontosabb veszélyeztető tényezők a kiskunsági térségben közismerten meghatározó tájléptékű kiszáradás következtében a vizes élőhelyek beszűkülése. A tavat korábban jellemző módon lecsapolták, illetve Kiskunfélegyháza felől szennyvizet vezettek bele, amely az eredetileg fehér nyíltvízű szódás szikes tó eutrofizációját eredményezte. Időközben megépült a tavat elkerülő csatorna, így a szennyvíz tovább nem terheli a medret.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3. 1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Célkitűzések:

1. A pannon szikes sztyepppek és mocsarak (1530) megőrzése és természetességének növelése.
2. A pannon szikes sztyepppekhez és mocsarakhoz kötődő jelölő állatfajok populációinak megőrzése.
3. A pannon szikes sztyepppek és mocsarak lehetséges mértékű élőhely-rehabilitációja.

A Gátéri Fehér-tó (HUKN30002) kiemelt jelentőségű különleges természetmegőrzési területként és egyidejűleg különleges madárvédelmi területként része a NATURA 2000 hálózatnak.

A terület jelölő élőhelye a kiemelt jelentőségű Pannon szikes sztyepppek és mocsarak (1530). A területen jelölő növényfaj nincs. A jelölő állatfajok a rétcsík (*Misgurnus fossilis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*) közönséges tarajosgöte (*Triturus cristatus*), valamint a madarak közül a bölömbika (*Botaurus stellaris*), üstökösgém (*Ardeola ralloides*), nagy kócsag (*Egretta alba*), batla (*Plegadis falcinellus*), kanalasgém (*Platalea leucorodia*), kékes rétihéja (*Circus cyaneus*), gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), gulipán (*Recurvirostra avosetta*), fattyúszerkő (*Chlidonias hybridus*), pajzsoscankó (*Philomachus pugnax*), réti cankó (*Tringa glareola*).

A Natura 2000 területet érintő egyik legfontosabb rehabilitációs intézkedés a medret keresztülszelő lecsapoló csatorna megszüntetése, amely elősegíti a szikes tó természetes vízjárásának helyreállítását, valamint a felszíni vízgyűjtőn található szántóterületek visszagyepesítése. A hidrológiai viszonyok helyreállításával egyidejűleg a mederben található szerves anyag részleges eltávolításával és a mocsári növényzet megnyitásával a fő cél a nyílt szikes vízfelületek kialakítása. Ennek érdekében a szikes mocsárban „legelőt” kezelés és fenntartás javasolt (szarvasmarha, bivaly és mangalica sertés). A tó körüli szikes gyepterületeken elsősorban a hagyományos extenzív marha és juhlegeltetéssel, másodsorban kaszálással biztosítható a jelölő élőhelyek és fajok védelme. A tervezési területet 1 km-es szakaszon érintő 20 kV-os közép feszültségű szabadvezeték áthelyezése, illetve szigetelése a madarak egyedi védelme érdekében szükséges.

3. 2. Kezelési javaslatok

A fenntartási tervek rögzítik az adott Natura 2000 terület botanikai, zoológia értékeit, és élőhelyekre vonatkozó adatok alapján meghatározzák a természeti értékek fenntartása érdekében követendő, illetve javasolt gazdálkodási gyakorlatot. Ezeket a tervben „előírásoknak” nevezzük, és meghatározásuk – művelési ághoz kötöten – élőhelytípus (Á-NÉR) szinten történt.

A faj- vagy élőhelyvédelmi szempontból azonos kezelést igénylő terület egységeket az egyszerűség kedvéért a terv ún. *kezelési egységként* határolja le, és jeleníti meg a 17.sz. térképmellékletben. A Natura 2000 területek egységes kódszámmal jelzett ún. „harmonizált” előírásai a 20. sz. mellékletben találhatók.

A kezelési egységekhez (élőhelyekhez/élőhelyegységekhez) rendelt előírások a következők szerint csoportosíthatók:

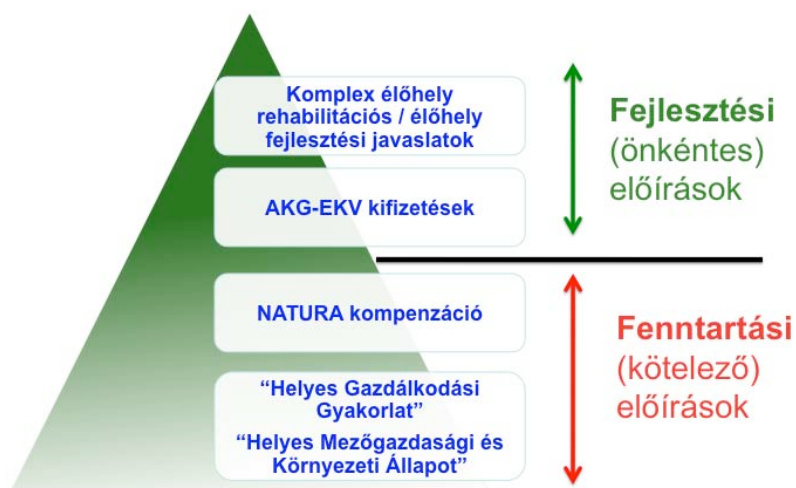
1. Fenntartási előírások:

- jogszabályokban rögzített, kötelező előírások,
- Natura kompenzációs előírások (kötelező formában)

2. Fejlesztési előírások és javaslatok

- működő támogatási rendszerekhez (AKG-EKV) kapcsolt, önkéntes formában működő előírások,
- élőhely rehabilitációs/fejlesztési javaslatok (önkéntes formában)

Az előírások hierarchiáját az alábbi ábra szemlélteti:

Fenntartási előírások

A fenntartási előírások betartása azért szükséges, mert ezek révén biztosítható a fajok, valamint az élőhelyek fennmaradása, a területek jelenlegi állapotának a megőrzése. Ezek

- részben *jogszabályokban* („Helyes Gazdálkodási Gyakorlat”, „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot”) rögzítettek, tehát betartásuk anyagi ellentételezés nélkül is kötelező;

- részben a Natura 2000 területekre alkalmazott *új előírások*. Ezen előírások esetében a 1698/2005 EC rendelet 38.§-a alapján kompenzációs kifizetésre jogosultak a Natura 2000 területen gazdálkodók a földhasználati korlátozásból eredő jövedelemkiesés mértékéig.

Fejlesztési előírások

A **fejlesztési előírások** a területek természeti értékeinek a növelésére irányulnak olyan gazdálkodási formák ösztönzése mellett, melyek a fajok populációjának növekedését, valamint az élőhelyek állapotának javulását célozzák meg. Ezek

- egyrészt olyan, az agrár-környezetgazdálkodási és erdő-környezetgazdálkodási logika mentén, önkéntes vállalás alapján és kifizetés ellenében megvalósítható *új előírások*, melyeket a területi sajátosságok figyelembe vételével alakítottunk ki és amelyek a gazdálkodási módok meghatározása révén alapvetően a területek kezelésére vonatkoznak;
- másrészt komplex élőhely rehabilitációs/élőhely fejlesztési javaslatok, melyek megvalósulása eredményeként a terület arcuata jelentősen megváltozik, természeti értékessége nagymértékben nő. A célok eléréséhez beruházási, fejlesztési feladatok elvégzése szükséges, ezért ezek is csak önkéntes formában, megfelelő támogatási programok mellett valósulhatnak meg.

Az előírások és a támogatási rendszerek tervezett kapcsolatát az alábbi táblázatban foglaltuk össze:

Előírások	Támogatási forma
Fenntartási előírások	Önálló Natura 2000 kompenzáció formájában
Fejlesztési előírások	Agrár-környezetgazdálkodási, Erdő környezetvédelmi támogatásokkal integráltan
Komplex élőhely rehabilitációs, élőhely fejlesztési javaslatok	Erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti, nem termelő beruházásokkal, KEOP támogatásokkal integráltan

Egyéb javaslatok

Kutatás, monitoring, területhasználat, stb.

3. 2. 1. Kezelési egységekre vonatkozó kezelési javaslatok

KE1 kezelési egység

(1) *Érintett élőhely(ek)*

1. **1530* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak**² / A5 Csillárkamoszatos szikes hínár, F5 a szikes tavak iszapnövényzete, B6 Zsiókás és sziki kákás szikes mocsarak³

² Natura 2000 (közösségi jelentőségű) élőhely kódja és neve

³ Á-NÉR élőhely kódja és neve

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

- legeltetés marhával és/vagy bivallyal, lóval az eltartó képesség határáig
- legeltetés sertésekkel az eltartó képesség határáig villanypásztoros kizárással július 1-től március 1-ig

V01	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V06	Tilos a nádaratás.
V07	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó kárososítása tilos.
V08	Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével.
V09	Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.

Fejlesztési előírás

- sarjúlegeltetés marhával a kaszálást követően

GY106	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.
V48	A nyílt vízfelszín kialakítás érdekében a működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetve, annak írásos hozzájárulásával vegetációs időben is végezhető nádvágas elsősorban kézi módszerrel (pl.: kézi adapteres kaszával).

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A szikes tavak fenntartása szempontjából legfontosabb a szezonális, asztatikus jellegű vízborítás biztosítása a lehetőségekhez képest megfelelő mennyiségű és minőségű vízkészlet természetszerű helyben történő megőrzésével. Ez elsősorban a helyi vízgyűjtőről és a csatornákon be folyó „belvizek”, másrészt a mederben természetesen felgyülemelő felszín a latti vízkészletek maximális megőrzését jelenti. A tó felszíni vízkészlete a Csukáséri-főcsatornába becsatlakozó lecsapoló csatornára telepített zsilippel jól szabályozható, amelynek a tó természetes vízkészletének minél teljesebb megőrzését kell szolgálnia. Kifejezetten kerülendő a Félégyházi-vízfolyás és a Csukáséri-főcsatorna szennyezett vizének, valamint a környező termálkutak elfolyó vizeknek beeresztése a mederbe.

A tómeder teljes előregedésének megakadályozása érdekében kiemelten fontos kezelési cél a korábban bejuttatott szerves anyag hatására kialakult sűrű mocsári növényzet – zsiókás-nádas, gyékényes növényzet - visszaszorítása elsősorban legeltetéssel, másodsorban kaszálással. Jelenleg a mocsári és réti zónákat bizonyos helyeken kaszálják, de ez nem a legmegfelelőbb kezelési mód. Ipari nádaratás nem folyik a területen és a jövőben sem kívánatos. A felhalmozódott nagy tömegű biomassza eltávolítása érdekében elsősorban szarvasmarhával, bivallyal és lóval vegyes állatállománnyal történő legeltetés is javasolt, július 1. és november 30. között. A szarvasmarhánál indokolt a rideg, extenzív tartásra alkalmas fajták előnyben részesítése (pl. magyar szürkemarha). A mocsári növényzet megnyitása érdekében számosállat létszámhatár megadása jelenleg nem szükséges, ezt a gyakorlatban a terület eltartó képessége fogja meghatározni. A legeltetés megkezdése előtt javasolt a mocsári

növényzet egyszeri lekaszálása. A legeltetés során a szerves anyag eltávolítás mellett fellépő taposás megnyitja a lágyszerves mederüledéket, amely az időszakos kiszáradással oxidálódik és a fennmaradó szervesanyag maradványának jelentős része a deflációval távozik, ezáltal a szikes tómeder szukcessziós stádiuma természetszerű beavatkozással visszafordítható. Az állatok taposása az üledék tömörítésével szintén elősegíti a felszíni vizek kialakulását. Összességében ez a kezelési mód a „legelőtő” jellegű fenntartási stratégiát jelenti.

Azokon a területrészekon, ahol a legeltetés nem kivitelezhető, a vízviszonyoktól függően csakis száraz állapotban kaszálással is kezelhetők a szikes mocsarak. Ez esetben a kaszálás javasolt legkorábbi időpontja szeptember 1. kell, hogy legyen, de vizes állapotban ez későbbre is tolódhat. A felbálázott anyagot a területről haladéktalanul el kell szállítani. A kaszálást követően marhákkal történő sarjűlegeltetés is alkalmazható a mocsár minél hamarabbi megnyitása érdekében. A legeléssel kezelt mocsarakban a vegetáció alakulásától függően alkalmi tisztítókaszálás is szükségessé válhat, ha olyan növények jelennek meg a területen, amit az állatok nem legelnek le. Ezt a legszárazabb periódusban augusztus–szeptember időszakában érdemes elvégezni.

Az élőhelyre jellemző hidrológiai viszonyok biztosítása esetén a szikes hínártársulások különösebb kezelést nem igényelnek. A szikes vízfelület kiszáradásával keletkezik a szikes tavak iszapszennyezete (F5), ez esetileg legeltethető.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A nyílt vízfelületeken megjelenő szikes hínár élőhelyek kiterjedése a jelenlegi tervezési területen minimális, viszont a jelölő szikes élőhely-komplex igen fontos eleme lenne, amelynek területi kiterjedését lehetőség szerint jelentősen növelni kellene. A nyílt szikes vízfelületek növelését egyrészt a szikes mocsarak intenzív „legelőtő” jellegű kezelésével.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A tómeder középső részén (lásd a kezelési térképet) a jelentősebb „avas” nádterületrészt, ahol korábban gémtelepek voltak, illetve jelenleg is jelölő madárfajok költőhelye, ezeket ki kell hagyni a legeltetésből.

A tó felszíni vízkészlete a Csukáséri-főcsatornába becsatlakozó lecsapoló csatornára telepített zsilippel jól szabályozható, amelynek a tó természetes vízkészletének minél teljesebb megőrzését kell szolgálnia. Kifejezetten kerülendő a Félégyházi-vízfolyás és a Csukáséri-főcsatorna szennyezett vizének, valamint a környező termálkutak elfolyó vizeknek beeresztése a mederbe.

A Félégyházi-vízfolyáson érkező szennyezett vizek a meglévő elkerülő csatornán keresztül a medertől függetlenül a Csukáséri-főcsatornába elvezethetők, amelyet az alapvető vízkormányzási üzemmódnak kell tekinteni. Rendkívüli vízgazdálkodási helyzetekben a Félégyházi-vízfolyásból jelentős hígításban kivételesen beengedhető az egyéb módon el nem vezethető belvíz a mederbe, de ilyen beavatkozást csak előzetes vízminőségi kontroll mellett lehet elvégezni.

Amennyiben a pásztoroló legeltetés nem megoldható, a villanypásztoros elkerítés is alkalmazható. A villanypásztor vezetésekor törekedni kell arra, hogy az meglévő vonalas létesítmények (pl. csatornapart) mentén történjen, nyílt területen takarás nélkül ne haladjon át, elkerülve az ütközésből eredő madárpusztulást. A villanypásztorral elkerített területek kellően nagyméretűek legyenek (minimum 50–60 ha), hogy az állatok nyugodtan legelhessenek. A legeltetést a költségi idő megkezdése előtt célszerű megkezdeni, hogy a területen megjelenő állatok a már meglévő fészkekben kárt ne tehessenek.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdőtelepítés nem javasolt

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nem javasolt

KE2 kezelési egység

(1) Érintett élőhelyek

1530* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak / F2 Szikes rétek

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

a) Legeltetés esetén

Fenntartási előírások

GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY04	Tápanyag-utánpótlás tilos, kizárólag telepítéskor és felülvetéskor megengedett legfeljebb 90 kg/ha nitrogén-hatóanyag mennyiség kijuttatása.
GY05	Tápanyag utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY06	A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY07	Szerves trágyázás nem megengedett.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó kárososítása tilos.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédőszer kijuttatás esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban az érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat az érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY40	0,4-0,8 ÁE/ha.
GY42	A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.
GY45	Téli legeltetés a KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY46	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a NPI-gal.
GY55	Villanypásztor csak a területileg illetékes NPI írásos véleménye alapján alkalmazható.
GY57	Legeltetési terv készítése és egyeztetése a NPI-gal.
GY58	A gyepen legelészárított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a gyepterület 10%-át.
GY110	Legelőterületen a tisztítókaszálást és szárazúást úgy kell végezni, hogy az őshonos legelőgyomokkal terhelt területrészek se kerüljenek 50 %-nál nagyobb arányban eltávolításra.

GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
GY112	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.

Fejlesztési előírások

GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY65	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY66	Legeltethető állatfaj: juh.
GY68	Legeltethető állatfaj: lófélék (ló, szamár).
GY100	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY106	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.

b) Kaszálás esetén

Fenntartási előírások

GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY06	A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY07	Szerves trágyázás nem megengedett.
GY08	Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, kezelők használata tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gypfelszín maradandó kárososítása tilos.
GY24	A gyepek égetése csak a területileg illetékes KÖTEVIFE egyedi írásos engedélye alapján történhet.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédőszer kijuttatás esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak augusztus 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban az érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat az érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY70	Kaszálási időpont június 30. után.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő kaszálási terv készítése, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő területileg illetékes nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY77	A gyepterület évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY79	Napnyugtától napkelteig gépi munkavégzés tilos.

GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát, a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY90	10-15% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.
GY94	A kaszátlan területet kaszálásenként más helyen kell kialakítani.
GY96	A kaszátlan területet a földön fészkelő fokozottan védett madarak fészke körül kell kialakítani.
GY97	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.
GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a területileg illetékes állami természetvédelmi szervet. A talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.
GY100	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY106	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
GY112	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.
GY62	Kaszáló sarjülegeltetése megengedett, a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A szikes rétek kiterjedése a jelenlegi tervezési területen a jelölő szikes élőhely-komplex egyik fontos eleme, amely területi arányának növelése kifejezetten kívánatos. A szikes rétek fenntartása szempontjából is legfontosabb a szikes tavakra jellemző szezonális, asztatikus jellegű vízborítás biztosítása a lehetőségekhez képest megfelelő mennyiségű és minőségű vízkészlet természetszerű helyben történő megőrzésével, amellyel biztosítható a szikes rétek fennmaradásához szükséges felszín közeli talajvízszint. Ez elsősorban a helyi vízgyűjtőről és a csatornákon befolyó „belvizek”, másrészt a mederben természetesen felgyülemelő felszín alatti vízkészletek maximális megőrzését jelenti. Kifejezetten kerülendő a Félégyházi-vízfolyás és a Csukáséri-főcsatorna szennyezett vizének, valamint a környező termálkutak elfolyó viznek beeresztése a mederbe, amely a szikes rétekre közvetlenül és közvetetten is káros hatással lehet.

A tómeder szélében és a tervezési terület ÉNY-i felén a szikes rétek jelentős részét jelenleg kaszálással hasznosítják. A rétek záródásának megakadályozása kiemelten fontos kezelési cél, amelyet természetszerű módon elsősorban legeltetéssel lehet elérni. A szikes rétek a szikfok élőhelyektől kezelési szempontból nem elválaszthatók, így elsősorban szintén marhalegelőként kezelendők, míg az átmeneti és a szárazabb részekeken inkább a juhokkal történő legeltetés az indokolt. A legeltetést március 15. és november 30. között lehet végezni. A legeltetés során a szerves anyag eltávolítás mellett fellépő taposás megnyitja a felületet, amely az időszakos kiszáradással oxidálódik és a fennmaradó szervetlen anyag maradékának jelentős része, a deflációval távozik, ezáltal a szikes felszín szukcessziós stádiuma

természetszerű beavatkozással fenntartható. Összességében ez a kezelési mód a „legelőt” jellegű fenntartási stratégia része ezeken az élőhelyeken is.

Amennyiben a pásztoroló legeltetés nem megoldható, a villanypásztoros elkerítés is alkalmazható. A villanypásztor vezetésekor törekedni kell arra, hogy az meglévő vonalas létesítmények (pl. csatornapart) mentén történjen, nyílt területen takarás nélkül ne haladjon át, elkerülve az ütközésből eredő madárpusztulás. A villanypásztorral elkerített területek kellően nagyméretűek legyenek, hogy az állatok nyugodtan legelhessenek. A legeltetést a költési idő megkezdése előtt célszerű megkezdeni, hogy a területen megjelenő állatok a már meglévő fészkekben kárt ne tehessenek.

Azokon a területrészekon, ahol a legeltetés nem kivitelezhető, a vízviszonyoktól függően csakis száraz állapotban kaszálással is kezelhetők a szikes rétek. Ez esetben a kaszálás javasolt legkorábbi időpontja július 1. lehet, de nedves állapotban ez későbbre is tolódhat. A kaszálást követően ezen az élőhelyen sarjulegeltetés nem alkalmazható. Kaszálás esetén legalább 10 cm-es fűtarlót kell hagyni, és a kezelési egység legalább 10%-át évente változó elhelyezkedésben ki kell hagyni a kaszálásból. A felbálázott fűtermést a területről haladéktalanul el kell szállítani. A legeltetéssel kezelt réteken a vegetáció alakulásától függően alkalmi tisztítókaszálás is szükségessé válhat. Tisztítókaszálás esetén legalább 10 cm-es fűtarlót kell hagyni, és a kezelési egység legalább 10%-át évente változó elhelyezkedésben ki kell hagyni a kaszálásból. Ezt a legszárazabb periódusban augusztus–szeptember időszakában szabad elvégezni.

(4) Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztési javaslatok

A javasolt legeltetési rend biztosítja a szükséges élőhelyfejlesztési folyamatokat. Ezen túl kiemelt beruházással járó fejlesztési javaslat nincs.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A szikes gyepterületeken foltszerűen, illetve elszórtan jelenik meg a tájidegen invázív keskenylevelű ezüstfű (*Elaeagnus angustifolia*), amelyet lokálisan kivágással el kell távolítani. A tuskók vágási felületét környezetkímélő sarjadást gátló szerrel le kell kezelni. Ennek a helyi beavatkozásnak a konkrét lokalitásai térképi ábrázolásban jelenleg nem jeleníthetők meg.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nem javasolt.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nem javasolt.

KE3 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)

1530* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak / F4 Mészpázsitos szikfokok

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

a) Legeltetés esetén

Fenntartási előírások

GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.

GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY04	Tápanyag-utánpótlás tilos, kizárólag telepítéskor és felülvetéskor megengedett legfeljebb 90 kg/ha nitrogén-hatóanyag mennyiség kijuttatása.
GY05	Tápanyag utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY06	A belvíz gyepterületéről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY07	Szerves trágyázás nem megengedett. A GY05 miatt ennek is javasolom a törlését
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
GY26	Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédőszer kijuttatás esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban az érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat az érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY41	0,6-1,0 ÁE/ha.
GY42	A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.
GY45	Téli legeltetés a KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY46	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a NPI-gal.
GY55	Villanypásztor csak a területileg illetékes NPI írásos véleménye alapján alkalmazható.
GY57	Legeltetési terv készítése és egyeztetése a NPI-gal.
GY100	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY110	Legelőterületen a tisztítókaszálást és szárzúrást úgy kell végezni, hogy az őshonos legelőgyomokkal terhelt területrészek se kerüljenek 50 %-nál nagyobb arányban eltávolításra.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
GY112	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY58	A gyepen legelészárított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a gyepterület 10%-át.

Fejlesztési előírások

GY65	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY68	Legeltethető állatfaj: lófélék (ló, szamár).
GY106	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.

b) Kaszálás esetén

Fenntartási előírások

GY01	Felülvetés nem megengedett.
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03	Műtrágyázás nem megengedett.
GY04	Tápanyag-utánpótlás tilos, kizárólag telepítéskor és felülvetéskor megengedett legfeljebb 90 kg/ha nitrogén-hatóanyag mennyiség kijuttatása.
GY06	A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY07	Szerves trágyázás nem megengedett.
GY08	Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, rendkezelő használata tilos.
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY10	Tárcsázás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13	Kiszántás nem megengedett.
GY14	Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15	Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY16	A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
GY24	A gyepek égetése csak a területileg illetékes KÖTEVIFE egyedi írásos engedélye alapján történhet.
GY26	Inváziós fászfűszárak mechanikus irtása kötelező.
GY27	Nem speciális növényvédőszer kijuttatás esetén inváziós fászfűszárak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY28	A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29	Cserjeirtás csak augusztus 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban az érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat az érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY70	Június 30. után.
GY76	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelelő kaszálási terv készítése, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a területet jól ismerő illetékessel, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY77	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY79	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
GY80	Természetkímélő kaszálási módszert kell alkalmazni: a kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81	Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY83	Szénát, a kaszálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY88	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY90	10-15% kaszátatlan terület meghagyása parcellánként.
GY94	A kaszátatlan területet kaszálásunként más helyen kell kialakítani.
GY96	A kaszátatlan területet a földön fészkelő fokozottan védett madarak fészke körül kell kialakítani.
GY97	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.

GY99	Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes állami természetvédelmi szerv munkatársát. A talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.
GY100	tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges
GY105	A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY111	Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
GY112	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.
GY62	Kaszáló sarjülegeltetése megengedett, a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.

Fejlesztési előírások

GY106	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október1.
-------	---

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A szikfok élőhelyek kiterjedése a jelenlegi tervezési területen a jelölő szikes élőhely-komplex egyik jelentős eleme, amely területi arányának növelése kifejezetten kívánatos. A vakszik, szikfok élőhelyek fenntartása szempontjából is legfontosabb a szikes tavakra jellemző szezonális, asztatikus jellegű vízborítás biztosítása a lehetőségekhez képest megfelelő mennyiségű és minőségű vízkészlet természetszerű helyben történő megőrzésével. Ez elsősorban a helyi vízgyűjtőről és a csatornákon befolyó „belvizek”, másrészt a mederben természetesen felgyülemelő felszín alatti vízkészletek maximális megőrzését jelenti. Kifejezetten kerülendő a Félégyházi-vízfolyás és a Csukáséri-főcsatorna szennyezett vizének, valamint a környező termálkutak elfolyó vizeinek beeresztése a mederbe, amely a szikfokokra közvetlenül és közvetetten is káros hatással lehet.

A tómeder szélében és a tervezési terület északi felén a szikfokok jelentős részét jelenleg kaszálással hasznosítják. A vakszik, szikfok záródásának megakadályozása kiemelten fontos kezelési cél, amelyet természetszerű módon elsősorban legeltetéssel lehet elérni. A huzamosabb vízborítású szikfok élőhelyek kezelési szempontból a mocsaraktól nem elválaszthatók, így elsősorban szintén marhalegelőként kezelendők, míg az átmeneti és a szárazabb részekeken inkább a juhokkal történő legeltetés az indokolt. A legeltetést március 15. és november 30. között lehet végezni. A legeltetés során a szerves anyag eltávolítás mellett fellépő taposás megnyitja a felületet, amely az időszakos kiszáradással oxidálódik és a fennmaradó szerves anyag maradványának jelentős része a deflációval távozik, ezáltal a szikes felszín szukcessziós stádiuma természetszerű beavatkozással fenntartható. Az állatok taposása az üledék tömörítésével szintén elősegíti a felszíni vizek kialakulását. Összességében ez a kezelési mód a „legelőtő” jellegű fenntartási stratégia része ezeken az élőhelyeken is.

Amennyiben a pásztoroló legeltetés nem megoldható, a villanypásztoros elkerítés is alkalmazható. A villanypásztor vezetésekör törekedni kell arra, hogy az meglévő vonalas létesítmények (pl. csatornapart) mentén történjen, nyílt területen takarás nélkül ne haladjon át, elkerülve az ütközésből eredő madárpusztulás. A villanypásztorral elkerített területek kellően nagyméretűek legyenek, hogy az állatok nyugodtan legelhessenek. A legeltetést a költségi idő megkezdése előtt célszerű megkezdeni, hogy a területen megjelenő állatok a már meglévő fészkekben kárt ne tehessenek.

Azokon a területrészekén, ahol a legeltetés nem kivitelezhető, a vízviszonyoktól függően csakis száraz állapotban kaszálással is kezelhetők a szikfokok. Ez esetben a kaszálás javasolt

legkorábbi időpontja július 1. lehet, de vizes állapotban ez későbbre is tolódhat. A kaszálást követően ezen az élőhelyen sarjulegeltetés nem alkalmazható. Kaszálás esetén legalább 8 cm-es fűtarlót kell hagyni, és a kezelési egység legalább 10%-át évente változó elhelyezkedésben ki kell hagyni a kaszálásból. A felbálázott fűtermést a területről haladéktalanul el kell szállítani. A legeltetéssel kezelt szikfokokban a vegetáció alakulásától függően alkalmi tisztítókaszálás is szükségessé válhat. Tisztítókaszálás esetén legalább 10 cm-es fűtarlót kell hagyni, és a kezelési egység legalább 10%-át évente változó elhelyezkedésben ki kell hagyni a kaszálásból. Ezt a legszárazabb periódusban augusztus–szeptember időszakában szabad elvégezni.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A szikes gyepterületeken foltszerűen, illetve elszórtan jelenik meg a tájidegen invázív keskenylevelű ezüstfű (*Elaeagnus angustifolia*), amelyet lokálisan kivágással el kell távolítani. A tuskók vágási felületét környezetkímélő sarjadást gátló szerrel le kell kezelni. Ennek a helyi beavatkozásnak a konkrét lokalitásai térképi ábrázolásban jelenleg nem jeleníthetők meg.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nem javasolt

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nem javasolt

KE4 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)

1. **1530* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak** / H5b Alföldi sztyeppprétek

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Kontrollált legeltetés szavasmarrhával. Szükség esetén tisztítókaszálás.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

Ez a sztyeppréti élőhely egy kisebb szigetszerű foltban helyezkedik el a tómederben az KE 1-en belül. Külön kezelési egységként való lehatárolását a védett tarka sáfrány (*Crocus reticulatus*) előfordulása indokolja.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A KNPI jelenleg is egyedileg kezeli ezt a foltot. A környező mocsári élőhelyek legeltetése esetén –amelyek jelentősebb legelőnyomást igényelnek - célszerű a szigetet villanypásztorral lehatárolni, és a legelő állatok számára csak alkalmilag megnyitni az állatok számára a KNPI felügye letével. A tisztítókaszálás is ennek megfelelő egyedi elbírálást igényel. Tekintettel a terület nehezen tervezhető egyedi kezelésére előírás lista itt nem értelmezhető.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Erdőtelepítés nem javasolt.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat
Nem javasolt.

KE5 kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)
1. - / T1 Szántók

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
SZ02	Évelő szálas pillangós takarmánynövények teljes területének kijelölt legalább 50%-án az első növedék június 30. után vágható le.
SZ03	Kalászos gabonák betakarítása esetén minimum 25 cm-es tarlót kell hagyni.
SZ05	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ07	Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes állami természetvédelmi szervet. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül a természetvédelmi szerv köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ09	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ10	Szántóföldön trágyaszarvas annak szélétől számított a terület közepe felé mért 20m-es sávban elhelyezni tilos.
SZ13	A parcella szélein legalább 20 méter széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ15	A táblán egy gazdálkodási évben egyszer szabad gyomirtó szert használni.
SZ16	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása.
SZ17	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ18	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ19	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.
SZ20	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.
SZ21	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ24	Vegyszer gyomirtás, kivéve az őszenővények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést, tilos.
SZ29	5 évente legfeljebb egyszer végezhető középmély lazítás, maximum 25 cm mélységben.
SZ30	Talajkímélő gazdálkodást kell folytatni, a talajművelés mélysége legfeljebb 10 cm lehet.
SZ31	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.
SZ34	Tápanyagutánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.

SZ40	Fás szárú energetikai ültetvény, energiafű, kínai nád, olasz nád telepítése tilos.
SZ41	Fóliasátras és üvegház as termesztés tilos.
SZ42	Öntözés tilos.
SZ43	Melioráció tilos.
SZ44	Meszezés tilos.
SZ45	Drénezés tilos.
SZ46	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.
SZ55	A talaj maximum 40 cm mély beszántása, illetve erős gyomosodás esetén a talaj felső 5 cm-ének eltávolítása csak az első magvetést megelőzően, a program első évében történhet; kivételt képez, ha a terület selyemkóróval fertőzött, mert akkor tilos szántani.

Fejlesztési előírások

SZ57	Magvetéshez kizárólag a közeli természetes rétekről aratott magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ58	Magvetés nyár végén vagy ősszel történjen.
SZ60	Tájidegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
SZ61	A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás illetve kíméletes, pásztoroló legeltetés szükséges.
SZ08	Repce esetén a teljes repceterületnek az illetékes állami természetvédelmi szerv által kijelölt legalább 5, de legfeljebb 10%-án a madarak téli táplálékának biztosítása céljából a hóeltakarítás kötelező.
SZ26	Mozaikos kispárcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 5 hektár.
SZ27	Mozaikos kispárcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 10 hektár.
SZ35	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% szálas pillangós takarmánynövény (szálas pillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 10% zöldugar, legfeljebb 25% egyéb kultúra.
SZ37	A lucerna felülvetése 5 év alatt egy alkalommal végezhető augusztus-szeptember hónapban.
SZ47	Szántó vizes élőhelyé alakítása, spontán gyepesedéssel.
SZ48	Szántó füves élőhelyé alakítása, gyeptelepítéssel.
SZ49	Szántó füves élőhelyé alakítása, spontán felhagyással.
SZ50	Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ51	Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.
SZ62	A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.
SZ64	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése; tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A megőrzendő vizes élőhelyek közvetlen vízgyűjtő területén található szántóterületeken a szántó művelési ág megléte esetén - az eutrofizációs folyamatok és a környezeti zavarás csökkentése érdekében - indokolt a környezeti terhelés csökkentése irányába ható szabályozás, vagyis a minél környezetkímélőbb használat. Ennek érdekében a szántó környezetkímélő művelését célzó intézkedések kerültek meghatározásra.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

A szikes tavak hosszú távú megőrzése érdekében védőzóna szükséges, ezért hosszabb távon, a környező területeken az intenzív szántóföldi növénytermesztés felhagyása szükséges. Ennek érdekében a fokozatos átmenet elvét érvényesítve határoztuk meg a programcsomagokat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

Nincs javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nem javasolt.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nem javasolt.

KE6kezelési egység

(1) Érintett élőhely(ek)

– / S7 Facsoportok, erdősávok és fásorok

(2) Gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok

Fenntartási előírások

E01	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, ill. (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetesként.
E06	Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E08	Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.
E16	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E19	Fokozottan védett madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően) 100-300m-es sugarú körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása vagy teljes tiltása.
E24	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E27	Őshonos fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E30	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolításai.
E31	A táj- és termőhelyhonos fajú faállomány tarvágásos véghasználatokor csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhetők úgy, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.
E38	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme

	érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E39	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E42	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talajelőkészítés tiltása.
E52	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.
E55	A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E60	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaaként sem alkalmazható.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gyepek) hasznosítandók.
E63	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fafajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.
E64	A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy- és fászfűzűk továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás) kell megakadályozni.
E65	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás - a fászfűzű fajok visszaszorítása érdekében - kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren - a gyalogakác kivételével - kizárólag fainjektálással, • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. • Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
E66	A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.
E67	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás, kaszálás) alkalmazandók.
E68	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezést csak különleges esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) szabad végezni.
E69	Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, ill. védett fajok egyedeit is elpusztítják.

Fejlesztési előírások

E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E15	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E18	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, ill. cserjefajok minden egyedének megkímélése.
E25	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E43	Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges talajelőkészítés végezhető.
E44	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talajelőkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E45	A vágásterületen történő égetés tilos.
E46	Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fajokkal, ill. faállomány típussal történhet.
E48	Őshonos fajú faállomány csak természetesen (magról, ill. sarjról) újítható fel.
E53	Az erdőstílusok során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni.
E57	Az idegenhonos és tájidegen fajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.
E58	Tájidegen fajokból álló erdőstílus legalább 20% elegyarányban tájhonos fajokkal elegyítendő.

(3) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása

A területi arányát és jelentőségét (jelölő élőhely és faj nem kötődik az erdőterülethez) tekintve elenyésző meglévő erdő nyilvántartású őshonos fafajdominanciájú területet a lehetőségekhez képest természetszerű állapotban kívánatos fenntartani a lehető legkevesebb beavatkozással. Az előírásokat ennek megfelelően határoztuk meg.

(4) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok

Nincs javaslat.

(5) Egyéb/lokális kezelési, fenntartási javaslatok

A meglévő erdő nyilvántartású területet a lehetőségekhez képest természetszerű állapotban kívánatos fenntartani a lehető legkevesebb beavatkozással.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó tiltás vagy javaslat

További erdőművelési ágú terület létrehozása kifejezetten nem kívánatos a területen.

(7) Agrár-erdészeti rendszerek kialakítására vonatkozó tiltás vagy javaslat

Nincs.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A területet érintő legfontosabb élőhely fejlesztési beavatkozásnak az asztatikus szódás szikes tavakra jellemző vízháztartási viszonyok és a nyílt szikes vízfelületek helyreállítása kell legyen. Ez az élőhelyek kezelése mellett megfelelő vízkormányzással és bizonyos egyszeri rehabilitációs beavatkozásokkal biztosítható. A jelenlegi állapotban a tómeder vízszintjét szabályzó műtárgy adott, valamint a rossz vízminőségű Félegyházi-vízfolyás elkerülő csatornája és a kapcsolódó szabályzó műtárgyak részben elkészültek. A Félegyházi-vízfolyás Gátéri Fehértó medrébe történő vezetése tilos, kizárólag kiemelt közérdek megvalósítása céljából következhet be. A Félegyházi-vízfolyás vízkészletének Csukáséri-főcsatornába az Összekötő-csatornán keresztül történő - minden körülmények közötti biztonságos - bevezetéséhez szükséges beavatkozásokat, műszaki létesítményeket ki kell alakítani.

A meder befogadója a Gátér felől érkező Gátéri-csatornának, amely megfelelő minőségű belvizet juttat a mederbe. Átlagos éveket tekintve a csatorna vízhozama nem haladja meg a tó befogadóképességét, vagyis a környező területekre nézve veszélyes belvízi helyzetek nem alakulnak ki. Amennyiben a meder nem tudná már befogadni a Gátéri-csatornán érkező belvizeket, úgy csakis ilyen helyzetben a kifolyásnál található műtárgyon keresztül szabályozott módon elvezethető az a víztöbblet, amely a környező területeket veszélyeztetné, de a meder mesterséges leürítése nem megengedhető. Ebből következően a tómeder vízszintje a környező vízfolyásoktól függetlenül izolált lefolyástalan asztatikus (időszakosan kiszáradó) szikes víztestként fenntartható, a meder vízszintje a korábbi évtizedek vízkormányzási gyakorlatához képest vízviisszatartással időszakosan megemelhető. A vízkormányzással az asztatikus jellegnek megfelelően az őszi-téli feltöltődéssel kell biztosítani a lehető legnagyobb tavaszi maximum vízállást, amely a statikus helyben tartással az evapotranspiráció természetes ütemében szárad le a vegetációs periódus alatt.

Az időszakos felszíni vízellátás biztosítása mellett a szikes jelleg megőrzése és fejlesztése érdekében fontos a felszín alatti vizek helyben tartása is. Tekintettel arra, hogy a Félegyházi-vízfolyás már nem érinti a tómedret, ezért a meder legmélyebb hosszanti tengelyében húzódó mélyvezetésű csatorna funkcióját veszítette. Ugyanakkor az év jelentős részében uralkodó alacsony vízszint esetén a mélyvezetésű csatorna a tó szempontjából nagyon fontos felszín alatti vízkészleteket csapolja, ezáltal igen kedvezőtlen „drénező” hatása van. Ebből következően a legfontosabb élőhely-rehabilitációs beavatkozás a medret keresztülszelő mélyvezetésű csatornaszakasz betemetése a torkolattól. A csatornaszelvény felszámolását az eredeti mederanyaggal a csatorna menti depónia betűrásával és tömörítésével kell elvégezni, ezáltal helyreállítható az eredeti vízzáró réteg is.

A Gátéri-csatorna Félegyházi-vízfolyással nem keveredett vizeinek ún. Medvés mocsárba vezethetősége érdekében, további műtárgy(ak) kiépítését kell elvégezni. Az ún. Bánffy-csatornát szintén be kell temetni. A tó szempontjából igen fontos felszín alatti vízkészletek megóvása érdekében a tó környezetében kutakra alapozott öntözéses növénytermesztést nem lehet engedélyezni.

A szikes mocsarakban elszórtan található nyílt vízfelületek növelése fontos cél, amelyet a vízszint megemelésén túl több módon is elő lehet segíteni. A mederben felhalmozódott tápanyagban gazdag üledéket el lehet távolítani lepelkotrással, de ez igen drága és jelentős beavatkozás. A meder eutrofizálódásának mértéke feltehetően még lehetővé teszi jelentősebb összefüggő nyílt vizek kialakítását a „legelőtő” kezeléssel. Ezt a folyamatot lehet elősegíteni mangalica sertések megerősített villanykarámba történő kihelyezésével a szikes mocsarakba. A sertések feltúrják a mederanyagot és elfogyasztják a zsióka (*Bolboschoenus maritimus*) rhizómáját, ezáltal tartós kopár mederfelszínek alakulhatnak ki. A megnyitott területéről a sertésfondák folyamatosan továbbtelepíthetők.

A tómeder rehabilitációja mellett fontos a meder körüli magasabb fekvésű degradált területek helyreállítása is, amelyek egyben a tó helyi vízgyűjtőjét képezik. Ezek közül legjelentősebb a

környező szántóterületek visszagyepesítése. A visszagyepesítést el lehet végezni közvetlenül a környező természet szerű gyepterületekről betakarítható fűmagkeverék telepítésével, vagy lucerna telepítéssel, amelynek kiöregedési folyamata során megfelelő propagulum forrás esetén fokozatosan települnek be a termőhelyre jellemző növényfajok. Mindkét esetben az új gyepterület aktív kezelése szükséges, mivel a bolygatás miatt jelentős a gyomosodás és a tájidegen növényfajok betelepülésének veszélye.

A tervezési terület roncsolt, degradált részein a nem jelölő élőhelyekhez kötődő tájidegen növényfajokkal kapcsolatos rehabilitációs beavatkozások is szükségesek a Natura 2000 célokkal összhangban, amelyek a beavatkozást igénylő invázió növényfajok szerinti részletezésben az alábbiak:

Lemna minuta – A gátórház ártézi kútjának kifolyójában fordul elő. A Duna-Tisza köze egyes csatornáiban a *Lemna minor*-t már teljesen kiszorította, ezért a természetes víztestek hínárvegetációjára nézve jelentős veszélyeztető tényező. Az élőhelyi feltételeit biztosító ártézi kutat le kellene zárni, amely lezárásnak egyéb más természetvédelmi indoka is van.

Selyemkóró (*Asclepias syriaca*) – Marginális jelenlétű faj. Mindösszesen négy egymástól nagyobb távolságban lévő pár tövestől a pár száz töig terjedő állomány nagysággal. Kiirtása még könnyen elvégezhető, nem szabad megvárni, amíg tömeges lesz.

Magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) – A tómeder észak-keleti oldalán a mesterségesen létrehozott, korábban halastóként is funkcionáló meder, szántókkal határos szegélyében jelent meg az elmúlt években. Mára kb. 2 ha területet 20-30 %-ban befertőzött. Élőhelye nem áll kezelés alatt. Kiirtása vegyszeres úton kivitelezhető, majd azt követően aktív kezeléssel (pl. legeltetéssel, rendszeres kaszálással) kell megakadályozni a visszatelepülését.

Keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) – A tó rendszeres és hosszan tartó vízborítása miatt, illetve a gyepek legeltetése, kaszálása következtében kevés helyen van jelen, állománya nem szaporodik. Az egyes egyedekre jellemző, hogy előregednek és elpusztulnak. Kiirtása azért szükséges, hogy a későbbiekben se okozzon kárt.

Bálványfa (*Ailanthus altissima*) – A tervezési területen lévő tanyák körül van jelen. Jelenléte még nem okoz problémát, azonban az ismert, agresszív terjedési képessége miatt, a felhagyott tanyáknál ki kell irtani.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A madarakra általában véve – így valamennyi jelölő madárfajra nézve - veszélyeztető tényező a tervezési terület DNY-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os középvezetékű szabadvezeték. A vezeték gyepterület és vizes élőhely fölött halad, ezért az oszlopok kereszttartójára beszálló madarakon túl az átrepülő egyedek ütközéses pusztulását is okozhatja. Ennek megfelelően madárvédelmi okok miatt a légvezeték kiváltása, a védett területen kívül legalább 1 km-es védőtávolságban történő elhelyezése szükséges a különleges madárvédelmi területi rendeltetésnek megfelelően. A légvezeték áthelyezésének elhúzódnása esetén az oszlopokat átmenetileg madárvédelmi szigeteléssel kell ellátni.

Egyéb vonatkozásban az élőhely kezelési és fejlesztési javaslatok biztosítják a jelölő fajok populációinak megőrzését.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

3. 2. 4. 1. Faj szintű monitorozás

Valamennyi jelölő állatfaj monitorozása indokolt különös tekintettel arra, hogy a kezelésben jelentős változások várhatók, illetve rehabilitációs beavatkozások is tervben vannak. A hal és kételtű fajok állományáról a jelöléskor és a tervkészítéskor egyaránt csak hozzávetőleges becsült adatok álltak rendelkezésre, ezért az érintett 3 jelölő faj (*Misgurnus fossilis*, *Bombina bombina*, *Triturus cristatus*) állományviszonyait alapállapot szinten, reprezentatív mintavételeken alapuló becsléssel meg kell határozni. Ezt követően az NBmR és N2000 monitorozási protokoll módszertani javaslatai szerint reprezentatív mintavételekkel legalább 5 évente célszerű megismételni, de a szélsőségesen száraz, vagy vizes esztendőkben a kiugró populációs csúcsokat is célszerű rögzíteni.

A madárfajok monitorozásának tradíciója van a területen. A jelölő fajok költőállományát minden évben lehetőség szerint teljes körűen rögzíteni kell megfelelő számlálási és becslési módszerek alkalmazásával. A vonuló, gyülekező és telelő vízimadár állományokat javasolt legalább havi egy alkalommal teljes körűen a nemzetközi vízimadár szinkronszámlálásokhoz igazodva felvételezni.

A nem jelölő fajok közül a tervezési területen meghatározott lokális helyeken előforduló védett őszi füzértkerecs (*Spiranthes spiralis*), tarka sáfrány (*Crocus reticulatus*) állományát célszerű évente monitorozni.

3. 2. 4. 2. Közösség szintű monitorozás

A növénytársulások közül a két legveszélyeztetettebb élőhely a csillárkamoszatos szikes hínár (A5) és az alföldi sztyeppprét (H5b) élőhelyek (mindkettő a 1530 – pannon szikes sztyeppék és mocsarak élőhelytípushoz tartozik), amelyek reprezentatív cönológiai felvételezése javasolt legalább 5 évente az élőhely térképezéssel egyidejűleg. A nyílt szikes vízfelületek növekedése esetén a szikes indikátor vízi gerinctelen életközösség összetételének és az ezt befolyásoló legfontosabb tényezők vizsgálata is javasolt, amelynek módszertana külön kidolgozást igényel (lásd pl. VKI minősítési rendszer hiányosságait).

3. 2. 4. 3. Élőhely szintű monitorozás

A szikes tavi élőhelyek jellegükből kifolyólag viszonylag dinamikusan változnak a szélsőségesen változó vízviszonyoktól függően, ezért az egyes évek között igen jelentős különbségek lehetnek. Az Á-NÉR szerinti élőhely térképezéssel legalább a fő élőhely kategóriák szerinti területegységhatárok változását lehetőleg távérzékelési háttéradatbázis segítségével 5 évente célszerű megismételni, de a szélsőségesen száraz, vagy vizes esztendőkben a változásokat időközben is célszerű rögzíteni. Részletes Á-NÉR szerinti térképezést minimum 10 évente javasolt végezni.

3. 2. 4. 4. Területkezelések hatásainak monitorozása

A fenntartási feladatok közül a legjelentősebb hatást a vízviszonyok változása és a fokozott legeltetés fog okozni, amelyek a teljes tómederre kiterjedően fognak hatni. A vízviszonyok alakulását a meder legmélyebb pontjaira telepített vízmércék havi egy alkalommal történő leolvasásával kell rögzíteni. A szikes jelleg alakulásának nyomon követésére legalább egy jellemző ponton negyedévente, illetve a vízviszonyok hirtelen jelentős mértékű megváltozása esetén javasolt mérni a víz fajlagos elektromos vezetőképességét (ez 0,8-as korrekciós szorzóval egyenesen arányos a szalinitással) és a pH-t.

A legeltetés és a vízviszonyok együttes hatásaira vonatkozóan az Á-NÉR szerint élőhely térkép fog átfogó tájékoztatást adni. Mivel előre láthatóan jelentős változások lesznek, ezért a legeltetés hatását külön lenne célszerű vizsgálni a legeléssel érintett főbb élőhelyeken telepített legalább 10x10 m-es kizárásos kontrollparcellákban és a legeltetésnek kitétt területeken a vegetációs szerkezet alakulásának egyidejű nyomon követésével.

3. 3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

3. 3. 1. Agrártámogatások

3. 3. 1. 1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik a Natura 2000 területekre is.

SAPS – egyszerűsített területalapú támogatás

Az EMOGA Garancia részlegéből minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme – SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint 2009-től a Kölcsönös Megfeleltetés (KM) rendszerének betartása.

Kölcsönös Megfeleltetés

A Kölcsönös Megfeleltetés (KM) egy harmonizált jogszabályi környezetet jelent, valamint gazdálkodási alapkövetelményeket foglal magába, mely rendszer bevezetése minden tagállam számára kötelező. A KM részét képezi többek között a Natura 2000 területeken való gazdálkodás feltételeinek a betartása is. Jelenleg a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 számú kormányrendelet által meghatározott feltételrendszerek betartása kötelező, mely kizárólag gyepterületeken van hatályban. Ezeknek a feltételeknek a betartása nem csupán a Natura 2000 területekre járó kompenzációs támogatás folyósításának feltétele, hanem a SAPS támogatásé is.

Natura 2000 területek támogatása

A 1698/2005 EC Tanácsi rendelet 38. § alapján vidékfejlesztési forrásból kompenzációs kifizetés adható a kijelölt Natura 2000 területen gazdálkodók számára. Tekintettel arra, hogy a 269/2007 sz. kormányrendelet alapján jelenleg gyepterületekre vannak hatályban földhasználati korlátozások, a 38. § alapján a kijelölt Natura 2000 gyepterületek kompenzációs támogatásban részesülnek, melynek mértéke 38 Euró/ha.

Egyéb támogatások

Natura 2000 program a hazai vidékfejlesztési programozásba integráltan került beépítésre és az alábbi támogatási programokban is előnyt élveznek ezek a területek:

- Agrár-környezetgazdálkodási támogatás
- Nem termelő beruházások
- Erdő-környezetvédelmi támogatások
- 1. tengelyes támogatások

A fenntartási tervek szerepe a jelenlegi támogatási rendszerben

Egyes vidékfejlesztési támogatások a Natura 2000 területekre vonatkozóan a fenntartási tervekhez kötötték a támogatási részvételt. A mezőgazdasági földterület első erdősítése jogcím, valamint az agrár-erdészeti rendszerek jogcím, melyek művelési ág váltással járó támogatások, csak abban az esetben engedélyezik Natura 2000 területen a támogatás igénylését, ha az a fenntartási tervvel összhangban van. A fenntartási tervek ilyen módú alkalmazása biztosítja azt, hogy az Uniós pénzek megfelelően hasznosulnak, nem hatnak egymás ellen, valamint kiküszöbölik azt, hogy az Natura 2000 területeken esetlegesen éppen Uniós forrásból történjen károsodás.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg csupán a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 számú kormányrendelet alapján van kompenzációs kifizetés. Az ebben a rendeletben meghatározott földhasználati előírások betartása minden Natura 2000 gyepterületen kötelező. Látható azonban, hogy jelenleg nincsen hatályban szántó, erdő, halastó művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (láprét, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezen területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A gyepterületekre vonatkozó földhasználati korlátozások olyan alapvető előírásokat fogalmaznak meg, melyek betartása minden hazai gyepterületen elengedhetetlen, a természeti értékség fenntartása érdekében. Ez a rendelet azonban az általánosságából adódóan nem tud kezelni olyan speciális területi problémákat, melyek a Natura 2000 hálózat esetében fontosak. Ebből adódóan a fenntartási tervek egyik legnagyobb hozadéka az a területiségből eredő specialitás, mely megfelelően képes megalapozni a speciális kezelési irányokat. Ezen túlmenően a fenntartási tervek egy, a jelenleginél pontosabb, a területek igényeihez jobban igazodó támogatási rendszer megalapozását is hivatottak előkészíteni, és szakmailag megfelelően alátámasztani.

Figyelembe véve a Natura 2000 területekre meghatározott célokat, a fenntartási tervek feladata több szintű:

- A jelenlegi állapot szinten tartását célzó előírások meghatározása
- A jelenlegi állapot jobbítását célzó előírások meghatározása
- Élőhely rekonstrukciós irányok meghatározása

Természetesen a fenti szempontok kifejezetten az élőhelyek számára fontos irányokat mutatják be, és a fenntartási tervnek ennél jóval többet kell tartalmaznia, például a monitoring

rendszerre tett javaslatot, illetve nem lehet elfelejteni a társadalmi konszenzus kialakítását sem.

A támogatások javasolt területi rendszere

A Natura 2000 területek legkisebb tervezési egysége az élőhely, illetve az élőhelyfolt. Ez az az egység, mely ökológiai szempontból homogén egységet képez, illetve jelölő élőhely esetén is ezek az élőhelyfoltok kerültek azonosításra. A jelölő növény és állatfaj esetében is élőhely szintű azonosítás történt fajvédelmi szempontból, mely állatok esetén több élőhely típust is érinthet. Mind az adatgyűjtés, mind a monitoring élőhely szinten értelmezhető.

A földhasználat esetében a területi egység az ún. *kezelési egység*, amely azokat az élőhely foltokat nevesíti, melyek egységes kezelése indokolt, illetve amely élőhelyek esetében a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különböznek el. A *kezelési egységek* a Natura 2000 területeket általában nagyobb tömbökbe aggregálják, azonban előfordulhat olyan élőhelyfolt is, amely két kezelési egységbe tartozik. A kezelési egység szerepe és jelentősége a földhasználati előírások területhez rendelésénél nyilvánul meg.

A kezelési egységhez az alábbi földhasználati előírások tartoznak:

- Kötelező előírások
- Ajánlott/elvárt előírások
- Komplex élőhely rehabilitációs/ élőhely fejlesztési előírások

A területiség esetében külön figyelemmel kell lenni a jelenlegi területalapú támogatási rendszer működésére, mely a hasznosított mezőgazdasági területeket veszi alapul. Natura 2000 területek támogatása esetében éppen azok a területek lehetnek értékesek, illetve fejlesztésre javasoltak, melyek jelenleg nem minősülnek hasznosított területnek (belvizes foltok, becserjésedett gyepek, felhagyott szántó területek). Ennek az ellentétnek a feloldása alapvetően határozza meg a Natura 2000 területek fenntartásának és fejlesztésének a sikerét.

A Natura 2000 terület lehetséges támogatási szintjei

Kötelező szint

Ezek azok a javasolt előírások, amelyek betartása indokolt a terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében. A fő területhasználati irányok meghatározása mellett olyan előírások meghatározása célszerű, melyek betartása alapvetően meghatározza a fajok, valamint az élőhelyek fennmaradását (pl.: gyepek művelési ág fenntartására való kötelezés, a területről vízelvezetés tiltása stb.).

A 1698/2005 EC rendelet 38.§-a alapján kompenzációs kifizetésre jogosultak a Natura 2000 területen gazdálkodók a földhasználati korlátozásból eredő jövedelemkiesés, valamint többletköltség mértékéig. Ez a jogszabályi háttér a Natura 2000 hálózat alapszintű fenntartásához szükséges. Jelenleg 269/2007 sz. kormányrendelet képezi a 38. § alapján jogosult kifizetés alapját.

A kötelező szinten meghatározott előírásokat a Natura 2000 területen gazdálkodó földhasználóknak be kell tartaniuk.

Önkéntes szint

A második előírás szint már a területek természeti értékeinek a növelésére irányul, olyan gazdálkodási formák ösztönzése mellett, melyek a fajok populációjának növekedését, valamint az élőhelyek állapotának javulását célozzák meg. Ebbe a kategóriába az agrár-környezetgazdálkodási logika mentén, önkéntes vállalás alapján, de a területi sajátosságok figyelembe vételével történt az előírások meghatározását. Ebben a kategóriában kizárólag területkezelésre vonatkozó, gazdálkodási módot meghatározó előírások tartoznak.

A Natura 2000 területek értékességének növelése érdekében, speciális előírások kidolgozása mellett önkéntes programban való részvétellel lehet a gazdálkodókat ösztönözni arra, hogy a jelölt fajok és élőhelyek állapotának javításában aktívan részt vegyenek. Az önkéntes szinten már kezelni kell az egyediséget, illetve a tervezési területen belül azonosítani kell az eltérő célokat, és az ahhoz rendelt földhasználati előírásokat.

Komplex élőhely rehabilitációs/élőhely fejlesztési előírások

A harmadik típusú előírások az önkéntes szinten belül megjelenő speciális előírások, melyek a területek vonatkozásában a legjelentősebb változást jelentik. Olyan terület-, tájhasználat-váltási, illetve élőhely rekonstrukciós, rehabilitációs prioritások, irányok tartoznak ide, melyek eredményeként a terület arculata jelentősen megváltozik, természeti értékessége nagy mértékben nő. Ebbe a kategóriába inkább prioritások, elérni kívánt célok kerülnek megfogalmazásra, melyek eléréséhez beruházási, fejlesztési feladatok elvégzése szükséges.

A fenntartási tervek jelenlegi formájukban alapvetően az önkéntes szint szakmai megalapozását, tervezési terület-szintű de finálizását szolgálják.

3.3.2. A javasolt Natura 2000 kifizetés integrálása egyéb támogatási programokkal

Figyelembe véve a jelenleg működő támogatási rendszereket, illetve azok egymásra épülését, indokolt a Natura 2000 támogatások esetében az integrált megközelítés elvét alkalmazva több támogatás harmonizálását megcélozni. A támogatások között a jelenlegi struktúrában is fellelhető az egymásra épülés, ennek továbbfejlesztése a források hatékonyabb felhasználását eredményezheti. Az integrálás alapvető célja a kettős finanszírozás elkerülése, valamint a jogszabályi környezet, adminisztráció harmonizálása.

Az említett kategóriák mellett a jelenleg működő támogatások figyelembevételével az alábbi kapcsolódási pontok kidolgozása javasolt:

Kötelezően betartandó/tiltott előírások	Önálló Natura 2000 támogatás formájában
Ajánlott/elvárt előírások	Agrár-környezetgazdálkodási, Erdő környezetvédelmi támogatásokkal integráltan
Komplex élőhely fejlesztési előírások	Erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti, nem termelő beruházásokkal, KEOP támogatásokkal integráltan

Ennek az integrált megközelítésnek az elemei a jelenlegi vidékfejlesztési rendszerben már láthatók, hiszen például a *mezőgazdasági földterület első erdősítése* intézkedés, ami felfogható egy komplex területfejlesztési előírásnak, csak abban az esetben támogat bármilyen erdősítést, amennyiben erre vonatkozó területi prioritás a Natura 2000 fenntartási tervben meghatározásra került.

A különböző intézkedések együttes alkalmazása mellett a Natura 2000 területekre jelentős forrás biztosítható abban az esetben, ha a gazdálkodó számára a támogatási programokban való részvételnek több lehetősége is adott. Ezt azonban csak úgy lehet hatékonyan lebonyolítani ha – alkalmazva a Nyugat-európában működő példákat – akkreditált szakértők bevonásával tervezik meg a gazdálkodók a támogatások optimalizálását célzó földhasználati stratégiájukat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Területileg érintett földhasználók, területkezelők számbavétele, elemzése, tájékoztatása, előzetes konzultáció és egyeztetés az alábbi módon valósult meg:

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Időpont	Érintettek
1 félig strukturált interjú	jegyzőkönyv	2008.12. hó	Gazdálkodó
2 félig strukturált interjú	jegyzőkönyv	2009.03.09.	Gátér Önk. Tömörkény Önk.
3 félig strukturált interjú	jegyzőkönyv	2009.03.11.	Pálmonostora Önk. ATI-KÖVIZIG Csongrádi Szakaszmerőnktség Falugazdász
Interjúval egybekötött terepbejárás	jegyzőkönyv	2009.03.11.	Természetvédelmi őr
Telefonos kapcsolatfelvétel	jegyzőkönyv	2009.07. hó	Gazdálkodó
Ötletbörze	emlékeztető	2009.06.16.	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság
Önkormányzati hirdetőtábla		2009.10. hó	Gátér Önkormányzat
Egyeztetési anyag megküldése levélben	levél, tervanyag	2009.09. hó	Helyi érintettek, hivatalos szervek
Egyeztető fórum	jelenléti ív és emlékeztető	2009.10.08.	12 fő, részletes lista alább

A széles körű kommunikációnál alkalmazott technikák az alábbiak:

Eszköz típusa	Dokumentum típusa	Időpont	Érintettek
Honlap	www.naturaterv.hu	2008. 12. hónaptól	Minden érintett
Szórólap általános/területi	2000 példány a 20 mintaterületen	2009. 02. hónaptól	Összes/Területi érintettek
Nyomtatott kiadvány	6000 példány a 20 mintaterületen	2009. 11. hó	Gazdálkodók

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A kommunikáció címzettjeinek köre az interjúk alapján készített érintett elemzés segítségével került meghatározásra. A Gátéri Fehér-tó Natura 2000 terület kapcsán a kulcsérintettek: Gátér, Pálmonostora és Tömörkény önkormányzata, a helyi gazdálkodók és az illetékes falugazdász, a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósága, valamint az ATI-KÖVIZIG Csongrádi Szakaszmérnöksége. Kisebb mértékben érintett a Tisza-Kunsági Vízgazdálkodási Társulat, a helyi vadásztársaság, valamint a települések lakossága. Az alábbiakban az érintettek ismertetésére kerül sor, hogy miként kapcsolódnak a Natura 2000 területéhez:

- *Gátér önkormányzata:* a településnek csak a külterületét érinti a Natura 2000 kijelölés, sem fejlesztési tervekkel, sem a lakott terület esetleges bővítésével nem ütközik. Nemrégiben adták át a község határában a regionális hulladéklerakót, ami huszonhárom település hulladékát fogadja be – a hozzá vezető aszfaltút a Natura 2000 terület határát érinti. A természetvédelmi célból megépített elkerülő csatorna nagy esőzés esetén visszaduzzasztja a Félégyházi-vízfolyást és a gátéri levezető csatornát, ezért bizonyos lakó épületeket elárasztással veszélyeztet. Ez konfliktust eredményezett a nemzeti park és az önkormányzat között.
- *Pálmonostora önkormányzata:* a Gátéri Fehér-tó Natura 2000 területe érinti a település külterületét. A Natura 2000 terület a település fejlesztési terveit nem akadályozza, inkább előnyös a szelíd turizmusra irányuló tervek megvalósulásában.
- *Tömörkény önkormányzata:* a Gátéri Fehér-tó Natura 2000 területe érinti a település külterületét, de nem akadályozza a fejlesztési terveket vagy az esetleges bővítéseket. Problémát okoz azonban (a Natura 2000 kapcsán is) a helyi, a megyei és az országos rendezési tervek összehangoltságának hiánya (pl. az ORT-ben pont a település északi, észak-nyugati része van erdősítésre jelölve, amely jelenleg a Natura hatálya alá esik).
- *Gazdálkodók, falugazdász:* a Gátéri Fehér-tó területén elsősorban gyepgazdálkodók érintettek. Egy jelentősebb, nem helyi gazdálkodó bérlő a KNPI vagyongazdálkodásában lévő területek zömét, és legeltet százas nagyságrendű szarvasmarha gulyát, amit Kiskunfélegyházáról hajt át. Rajta kívül még néhány jelentősebb bérlő van, aki legeltet, illetve a védett terület szélén néhány kisebb helyi gazdálkodó, akik főként kaszálják, helyenként szántóként használják a területet. A három település közös határában a pálmonostorai TSZ jogutód szervezete hasznosítja a területeket, szintén kaszálással. Az állatállomány az elmúlt évtizedekben jelentősen lecsökkent: a sertéshízlalás és a tejelő szarvasmarhatartás szinte teljesen megszűnt, jelenleg húsmarha-tenyésztés és juhtartás folyik. A Natura 2000 területen lévő gyepek után támogatást - a falugazdász információi alapján - nem igényeltek a gazdálkodók, KAT és AKG támogatást mintegy 15 gazdálkodó igényelt a környéken.
- *ATI-KÖVIZIG Csongrádi Szakaszmérnökség:* a befogadó csatornát kezeli a szakaszmérnökség, a Natura 2000 területen átfolyó Félégyházi-vízfolyás a Tisza-Kunsági VGT kezelésében van. A terület vízgazdálkodását jelentősen megváltoztatta a tavat elkerülő csatorna megépítése 2001-ben, ami nagy esőzések vagy a Tisza áradása esetében visszaduzzasztja a vizet a gátéri levezető csatornába és a Félégyházi-vízfolyásba. Ennek kapcsán konfliktus alakult ki a KNPI és a helyi lakók, földtulajdonosok között. A területkijelölés a csatornák fenntartási munkáinak elvégzésekor jelent inkább problémát (kotrási tilalom, kikotort anyag elhelyezése stb.), és további konfliktust jelent, hogy a természetvédelem szempontjából megfelelő ütemezés, és a pénzügyi források központosilag meghatározott ütemezése eltér egymástól.

- *Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság*: a területre jellemző szikes vegetációt a Félegyházi-vízfolyáson keresztül érkező, szerves anyaggal dúsult víz jelentősen lerontotta, a szikes jelleg fokozatos átalakuláson megy keresztül. A terület szikes jellegének megőrzéséhez (visszaállításához) szükség volna a be- és kivezető csatornák lezárására, ami azonban Gátér belvízveszélyes házai miatt nagy esőzések esetében még az elkerülő csatorna megépítésével sem lehetséges. Hosszú távú megoldást a kiskunfélegyházi szennyvíztisztító modernizálása jelenthetne. A természetvédelmi kezelés másik fontos eleme a legeltetés fenntartása, illetve a szarvasmarhával legeltetett területek arányának növelése, ami földbérletek révén jelenleg megvalósulni látszik. Kíváncsú továbbá a szántók felhagyása és visszagyepesítése.
- *Tisza-Kunsági Vízgazdálkodási Társulat*: a Félegyházi-vízfolyást és a gátéri levezető csatornát kezeli.
- *Monostor vadásztársaság*: hajtásos vadászatok során fácánra, nyúlra, őzre vadásznak elsősorban. A védett területen a vadászat szigorú szabályokhoz kötött.
- *Helyi lakosság*: érintettségük a területre esetleg kijáró természetkedvelőkként, illetve vadászokként lehet jelentős. Mindkét szempontból a Natura 2000 kijelölésről való tájékoztatás, a terület értékeinek bemutatása lehet kulcsfontosságú számukra.

Mivel Natura 2000 területként korábban is védett területet jelöltek ki, különösebb változást a területen gazdálkodók számára nem jelent, így komolyabb konfliktusok kialakulására sem kell számítani. A Natura 2000 területkijelöléssel a szelíd turizmushoz kapcsolódó tájrehabilitációban (és ehhez kapcsolódóan a Natura 2000 miatti kedvezőbb pályázati elbírálásban) látnak lehetőséget a megkérdezettek, bár nem a Gátéri Fehér-tó, hanem egy másik közeli Natura 2000 terület kapcsán. Az egyetlen konfliktusforrást a vízgazdálkodás jelentheti, a Natura 2000 területen ugyanis fontos volna az eutrofizáció megállítása, ami a Félegyházi-vízfolyás befolyó vize miatt kezdődött meg. Ennek érdekében 2001-ben megépítették a tavat elkerülő csatornát, ami azonban nagy esőzések vagy a Tisza áradása esetében visszaduzzasztja a vizet a gátéri levezető csatornába és a Félegyházi-vízfolyásba is, ami tanyák elöntésével fenyeget.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Konzultáció országos hatáskörű szervekkel

Az országos szinten érintett államigazgatási szervekkel (mezőgazdasági, erdőgazdasági és vízgazdálkodási témában) a projekt felépítésének megfelelően a projekt vezetői konzultáltak, a kapcsolattartás e szervekkel a projekt során folyamatos. Jelen fenntartási terv vezetői az FVM-mel (2008.11.03. Kiss Zoltánnal), az MgSzH Erdészeti Igazgatóságával (2009.03.11. és 2009.03.23. Wisnovszky Károllyal) és a VKKI által megbízott ÖKO Zrt.-vel (2009.03.17. Rákosi Judittal) tartottak egyeztetéseket.

Egyeztetés területi és helyi hatáskörű szervekkel

A fenntartási terv egyeztetési anyagát a következő területi és helyi szervek és szervezetekkel szükséges egyeztetni az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) sz. kormányrendelet 4.§ szerint:

- területi államigazgatási szervek,
- nemzeti park igazgatóságok,
- települési önkormányzatok,
- érintett földrészletek tulajdonosai, vagyongekezelői, gazdasági érdekképviselői szervek,
- környezet és természetvédelmi célra alakult társadalmi szervezetek.

Az elkészült tervváltozat egyeztetése céljából az alábbi két fő egyeztetési módszer került alkalmazásra:

1. Az egyeztetési anyag digitális adathordozón (CD) postai úton való megküldése az érintetteknek (ún. „hivatalos egyeztetés”) azzal a kéréssel, hogy a tervváltozatot írásban véleményezzék megadott határidőre. Elsődleges érintett kör: területi államigazgatási szervek, nemzeti park igazgatóságok, települési önkormányzatok.
2. Az egyeztetési anyag digitális adathordozón (CD), vagy nyomtatott formában postai úton, vagy e-mailen való megküldése az érintetteknek (kérésüknek megfelelően) azzal a kéréssel, hogy a tervváltozatot a megrendezett egyeztető fórumon szóban véleményezzék. Elsődleges érintett kör: terület tulajdonosai, vagyongazdálkodók, civilek.

1. Hivatalos egyeztetés:

Megszólított véleményező	Véleményt küldött
Gátér Község Önkormányzata	
Pálmonostora Község Önkormányzata	
Tömörkény Község Önkormányzata	x
Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	
Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	x
Alsó-Tisza vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság	
Csongrád Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	
Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Földművelésügyi Igazgatóság	
Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	
Csongrád Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság	x
Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	x
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Bács-Kiskun Megyei Kirendeltség	
Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Csongrád Megyei Kirendeltség	
Bács-Kiskun Megyei Földhivatal	
Csongrád Megyei Földhivatal	
Szolnoki Bányakapitányság	
Dél-alföldi Regionális Államigazgatási Hivatal	

A beérkezett véleményeket táblázatban rögzítettük, feldolgoztuk, és ezt követően a szakértői és megbízási mérlegelés alapján a tervváltozatba beépítettük.

2. Egyeztető fórum: 2009. 10. 08. Gátér, Művelődési Ház

Meghívottak	Megjelentek
Gátér Polgármesteri Hivatal	-

Tömörkény Polgármesteri Hivatal	1 fő
Pálmonostora Polgármesteri Hivatal	1 fő
ATI-KÖVIZIG Csongrádi Szakasz.	-
Tisza-Kunsági Vízgazdálkodási Társulat	1 fő
Falugazdász	-
Gazdálkodók (6 fő)	5 fő
Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	2 fő
Környezetvédelmi- és Vízügyi Minisztérium	2 fő

A fórumon elhangzott kezelési javaslatokat illetően a tisztító kaszálás kapcsán érkezett a legtöbb észrevétel: nem mindig világos, hogy mely növények számítanak gyomnövénynek, amelyekre a tisztító kaszálás irányul. A vízállásos, zsombékos területeken sokszor nem lehet elvégezni a kaszálást, az amúgy legeltetéssel karbantartott gyepen pedig nincs mit levágni a tisztító kaszálás alkalmával. Ennek ellenére az AKG támogatásokat ellenőrző szerv minden esetben számon kéri a tisztító kaszálás elvégzését. A szakértő megerősítette, hogy természetvédelmi szempontból is csak akkor előnyös a tisztító kaszálás, ha gyomokkal fertőzött területről van szó. A problémára, a természetvédelmi hatóság helyi szervével való együttműködés jelentene megoldást. Szintén felmerült a fórum során a területet általánosságban sújtó szárazodás (a csapadékmennyiség csökkenése és a talajvízszint süllyedése) kérdése. Elhangzott, hogy a szárazodás részben az emberi beavatkozásnak is köszönhető, ugyanakkor a szikes tavak esetében, amilyen a Gátéri Fehér-tó is, az időszakos kiszáradás nem ritka jelenség, ellenben a felszíni vízkészletekből való vízutánpótlás pont a tó szikes jellegét változtatná meg. A fórum során alkalmazott kommunikációs eszközök ismertetésre kerültek, és a vezetők kitölték a terv írásban való véleményezésének határidejét október 20-ra. Az elhangzottakat részletesen tartalmazza az elkészült jegyzőkönyv, amely a 21. számú mellékletben olvasható.

A kommunikációs tevékenység részletes beszámolóját és eszközeit a 21. sz. melléklet tartalmazza.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1. 1. Környezeti adottságok

1. 1. 1. Éghajlati adottságok

A térség Magyarország *meleg-száraz éghajlati körzetébe* tartozik, éghajlatának legfőbb vonása országos viszonylatban is - a kontinentális jellegből következően - a *nagyfokú változékonyság és a szélsőségekre való hajlam*.

Az évi átlaghőmérséklet 10-11°C között van. Az évi közepes hőingás sokévi értéke 21–22 °C. Az abszolút hőingás 70 °C körüli, ami igen magas országos viszonylatban.

Kevés (sokévi átlag 500–530 mm, a vegetációs időszakban 300–310 mm) és szeszélyes eloszlású csapadék határozza meg a mezőgazdaság termelési feltételeit. A potenciális párolgás és az átlagos havi csapadékmennyiségek éven belüli alakulásából következik, hogy a talaj vízkészlete jellemzően a téli félévben tud leginkább pótlódni.

Jellemzően magas az évi napfénytartam (2000 óra felett). A csekély csapadékkal, a magas besugárzási értékkel magyarázható, hogy nagy a térség aszályra való hajlama, amit az ide érkező légtömegek alacsony relatív légnedvessége még fokoz. A leggyakoribb szélirány az északnyugati, de jelentős a déli irány is.

A térség klímájában is tapasztalhatók olyan változások, melyeket egyértelműen klímamódosulásnak kell tekintenünk. Kecskeméti adatok alapján nyilvánvaló az évi csapadékösszeg és a téli félév csapadékmennyiségének csökkenése, az évi középhőmérséklet és a nyári félév hőmérsékleti átlagának enyhe emelkedése, ami az aszályosság fokozódását jelentette az 1970-es évek eleje és a 90-es évek vége közötti időszakban. Erre az időszakra számítva az évi átlag csapadék az 500 mm-t sem érte el. Az utóbbi években ismét előfordulnak nagyobb éves csapadékmennyiségek (pl. 2004-ben és 2005-ben), de átlag alatti csapadékok is gyakran jelentkeznek (pl. 2000-ben, 2003-ban és 2006-ban). (1. táblázat).

Ökológiai szempontból a területet is súlyosan érinti a kiszáradás és felmelegedés folyamata.

Az éves csapadékmennyiségek Csongrádon (1989-2007)										
Év	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
mm	541	438	540	393	405	411	558	598	563	574
Év	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
mm	996	298	653	565	474	708	781	454	483	n.a.

n.a. = nincs adat

Az éves csapadékmennyiségek a Fehér-tói csatornaórháznál mérve (1999-2007)										
Év	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
mm	777,7	287,4	581,4	420,9	373,6	713,7	624,4	543,9	434,3	n.a.

1. 1. 2. Vízirajzi adottságok

Tervezési területen a szikereken kívül nagyobb természetes felszíni vízfolyások nincsenek. A mesterséges csatornahálózat kialakítása a 20. század első felében kezdődött.

Az északi és középső részen vezet keresztül a *Gátér-csatorna*, mely a *Félegyházi-vízfolyásba* torkollik, és Gátér község északi részéről szállítja a vizet. Rajta a Gátéri Összekötő-csatorna keresztezésében zsilipet létesítettek. A Félegyházi-vízfolyást 2000-ben kotorták, rajta zsilip található. Vízzállító képessége $3,3 \text{ m}^3/\text{s}$. A tavat keletről kerüli a *Csukáséri-főcsatorna*, mely a tervezési területen kívül húzódik, egyúttal délkeleti oldalán határolja is azt.

Pálmonostora belterületéről indulva, a tó déli részén végighúzódva a Félegyházi-vízfolyásba torkollik a *Pálmonostorai-csatorna*, a torkolatnál vízviasszatartó műtárgy található. A csatorna 2007. októberétől kb. 2008. február hónapig a természetes vizek geokémiai összetételétől jelentősen eltérő jellegű termálvizet szállított Pálmonostora belterületéről a védett természeti területre. A közeljövőben várhatóan nem kell havária esettel számolni, ugyan a kis mennyiségű termálvíz jelenleg is érkezik a területre. A Pálmonostorai-csatorna 1040 m hosszan tómederben húzódó szakasza jelentős akadálya a szikes tavi jelleg kialakulásának, jelenleg csak részben képes kialakulni és gyorsan záródik növényzettel, ezért a nevezett szakasz betemetése feltétlenül szükséges a tómeder sikeres rekonstrukciójához.

A Rigó-gyepet a mindkét végén lezárt *Bánffy-csatorna* szeli ketté.

A védett természeti területen keresztülhaladó műút mellett vezet a *Tömörkényi-csatorna* és a *Gátéri Összekötő-csatorna*. Előbbi Gátér belterületének déli részén fekvő gyepekről és szántókról a Gátéri-, utóbbi a Csukáséri-főcsatornába szállítja a vizet. 2001-ben létesült a Gátéri Összekötő-csatorna, melynek fő funkciója, hogy a Sallai-majori zsilipet elzárva a védett területre érkezés előtt a szennyezett vizeket a Félegyházi-vízfolyásból a Csukáséri-főcsatornába kormányozza. Itt torkolati zsilip is található már a védett területen kívül. Rajta a 0+575 cskm. szelvényben, a Gátéri-csatorna keresztezésében kettőszzilip épült. A Csukáséri-főcsatorna vízállásától függően képes az összekötő csatorna vizét befogadni, így gyakran a többé-kevésbé tisztított, nagy szervesanyag-tartalmú szennyvíz kényszerűen a tóba került legutóbb 2006-ban. A szikes tó jellegét a szennyezett víz bevezetése változtatta meg, ezért a tervezési területen a legfontosabb természetvédelmi kezelési feladat, a Félegyházi-vízfolyás tómederbe kerülését minden körülmény között meg kell akadályozni.

Vízügyi probléma akkor keletkezik, ha az Összekötő-csatorna alacsony vízállásánál a Csukáséri-főcsatorna vízmagassága jelentősen megemelkedik (90 cm fölé a 6+343 cskm. zsilipnél). Ekkor a víz felfelé dolgozik, visszaduzzasztva az Összekötő-csatorna vizét. Az Összekötő csatorna vize kihat a Gátéri Belvízelvezetőre, tehát a falu belvízeire. Az Összekötő-csatorna vízzállítási képessége ráadásul lényegesen kevesebb ($1 \text{ m}^3/\text{s}$), mint a Félegyházi-csatornáé ($3 \text{ m}^3/\text{s}$). Nem véletlen, hogy a korábbi évtizedekben a lejtési viszonyok miatt is a tómedren keresztül vezették a csatornákat a főcsatornába. Ha a fenti eset fennáll, el kell zárni az Összekötő-csatorna torkolati zsilipjét (6+343) és nyitni a Sallai-majorit, tehát a víz a tómederbe kerül. További probléma, hogy az Összekötő-csatorna felfogja a Gátéri-csatorna vizeit, ugyanis a Gátéri Fehér-tó természetes eredetű vízfeltöltésében nagy szereppel bírt a Gátér falu alatt végig húzódó és annak szikes jellegű vizeit összegyűjtő víztest. Természetvédelmi szempontból megoldást további két zsilip és két átemelő szivattyú telepítése jelentené.

A fenti csatornákhöz még néhány névtelen árok (ún. bajuszcsatornák) csatlakozik gyorsítva a vizek lefutását, megbontva a szikes tómeder egységes jellegét, ezzel a tómederben zajló vízáramlásokat (különös tekintettel a szél általi mozgás jelentőségére), végeredményben a nyíltvíz kialakulásának esélyét akadályozva. A fűhervízű szikes tó helyreállítása a bajuszcsatornák felszámolása nélkül nem valósulhat meg.

A tómedence víztározási kapacitása 2,3 millió m^3 .

A felszíni vizek a vízrendezések előtt főként a magasabb térszínek felől beszivárgó talajvizekből, kisebb részt a helyi csapadékból származtak. Azóta a csatornák jelentős mértékben módosították a tó természetes vízháztartását, nagy mennyiségű víz érkezik rövid

idő alatt a területre, illetve távozhat el onnan. 40–50 évvel ezelőtt a tó legnagyobb mélysége 1,5 méter, az átlagmélység 0,7 méter körüli volt, a parti részek a nyár végére kiszáradtak. Az utóbbi 20–30 évben, időjárási viszonyoktól függően az egész tó kiszáradhat, amiben a vízügyi létesítmények hatásán túl a Duna–Tisza köze általános, tartós talajvízszint süllyedése (aridifikáció) is jelentős szerepet játszik. A csatornáknak viszont tartósan maradhat víz. A vízszint ingadozására eredeti állapotban az volt jellemző, hogy a téli hidrológiai félévben akkumulálódtak a talaj- és felszíni vizek, míg a nyári időszakban apadtak. A történeti források alapján a Fehér-tó, mint neve is mutatja erősen szikes, zavaros fehér vizű időszakosan kiszáradó állóvíz volt, amely az emberi beavatkozások következtében kiédesedett. Ebben a csatornázás, annak tómedret feldaraboló hatása, az oldott sók vízzel való elszállítása és a magas sótartalmú talajvizek tómedertől való elvezetése, valamint a bevezetett „édesvizek” kilúgozó hatása is szerepet játszott. Kelet felől a Csukáséri-csatorna a magasabb sótartalmú talajvizek ideszívargását gátolja.

A talajvíz kémiai jellege nátrium-hidrogénkarbonátos.

A tervezési területen belül két artézi kút is található. Egyik a volt Illés-tanya mellett, mely pozitív kútként folyamatosan mélységi vizet hoz a felszínre és ott szivárog el. A mélységi víz épp a korábban erősen szikes, vakszikes területet édesítette ki. A másik Medvés térségében, a Félégyházi-vízfolyás keleti oldalán, attól 100 méterre működött. A védett terület közvetlen szomszédságában, a Gátórháznál szintén található artézi kút, melynek vize a védett területre folyik be. Valamikor a jelenlegi tervezési területre folyt be egy tanyaudvaron létesített artézi kút vize (EOV-koordinátái: X= 145459, Y= 720798), mára csekély vízhozama elszikkad, így közvetlen hatást nem okoz a védett területre.

A 219/2004. (VII. 21.) sz. kormányrendelet 2. számú melléklete szerint a Natura 2000 területek vizes élőhelyei fokozottan érzékeny kategóriába kerültek besorolásra.

1. 1. 3. Geológia, geomorfológia adottságok

A tervezési terület fiatal felszíni képződményei a pliocén-pleisztocén korú ős-dunai hordalékkúp anyagára települtek. Magyarország 1:100.000-es méretarányú digitális földtani térképének adatbázisa (MÁFI) szerint a tómederben uralkodó üledéktípus a *mésziszap* (karbonátiszap), mely az újholocén során, tavi üledékként keletkezett és *pleisztocén löszre* települt. A környező területek felszínét délről óholocén *folyóvízi aleurit*, keletről és északról holocén *eolikus futóhomok* alkotja. Nyugaton, Gátér és Pálmonostora községek között idősebb, felső-pleisztocén korú eolikus futóhomok és újholocén *tavi aleurit* képezi a felszínt (Mo. 1:100.000 digitális földtani térképe MÁFI). A vízjárta felszíni üledékek a holocénben nagyobb területre kiterjedően agyagosodtak és elszikesedtek.

A tervezési terület 82,7-87,2 méterrel a Btszf. elhelyezkedő hordalékkúp-síkság, melyet viszonylagos egyöntetűség jellemez. Horizontálisan kevésbé tagolt, a védett terület döntő része sík tómedence, melyet szikes mikrodomborzat színez.

A tervezési terület legdélebbi részén önálló tómedence húzódik, melyet egy magasabb hát választ el a „fő” tómedencétől. Itt a víz recens abráziós munkája látványos padkaperemet alakított ki. A szikes mikromorfológia több eleme megfigyelhető: önálló, „szigetszerű” *szikpadkák*, *szikerek* stb. A létesített csatornák másodlagos padkásodást is elindítottak, befolyásolva (gyorsítva) a természetes padkaképződést. Északabbra a legnagyobb elkülönülő, sík szikes tómedence a tényleges *Fehér-tó*. A korábbi tartósabb vizek dél-délkeleten és keleten pusztították leginkább a tómedence parti részét, amit a 0,5-1 méter magas „peremek” mutatnak. A második katonai felmérés (19. század közepe) térképe a két előbb említett helyen ábrázol állandó szikes tavat.

A terület középső részén („Medvés” környéke, Nagymajor-dűlő), a déli tómedencéhez - kiemelkedő hátakkal horizontálisan tagolt - résztómedencék kapcsolódnak. Itt kisebb-nagyobb szikpadka-szigeteket is találunk, emellett a kiemelkedő, sokszor félszigetként benyúló hátak anyagát is pusztítja a síkvidéki erózió padkásodást okozva. Az északi rész („Rigó-gyöp” [Gyula-puszt] és *Kis-puszt*), mely csak keskeny, kb. 150-200 méteres „szorossal” kapcsolódik a középsőhöz, már egyöntetűbb, sík tőfenék, valamint szikpadkák és szikerek hálózata jellemzi.

A természetes felszínformák mellett antropogén eredetűek is több helyen előfordulnak, mint pl. csatornatöltés és árok, úttöltés, halastó medre és töltése (Illés-tanya mellett), öntözőgödör, tanyaromok épületanyaga, rizskalitkák stb.

1. 1. 4. Talajtani adottságok

A területre legjellemzőbb talajtípusok a szikes talajokhoz tartoznak. Talajképző kőzetük löszös üledék. A rossz lefolyási viszonyok, a kontinentális jellegű, erősen párologtató klíma hatására a szikesedés igen jelentős talajalakító folyamat. Az erős vízhatásnak kitett, időszakos - és a vízrendezések előtti állapotban többé-kevésbé állandó - felszíni vízborítású térszíneken (tőfenék) *szoloncsákok-szoloncsák szolonyec* fordulhatnak elő, miként azt a vakszikes térszínek, sókivirágzások mutatják. Vízgazdálkodásuk (gyenge víznyelésű és vízvezető-képességű, erős víztartású talajok), termőképességük szélsőségesen rossz.

Kevésbé szikes és rövidebb idejű vízborítás jellemzi a *régi szolonyec*eket, melyek az AGROTOPO-adatbázis (MTA-TAKI) szerint általános elterjedésűek a védelemre tervezett területen belül. Fizikai féleségük vályog. Vízgazdálkodásuk kedvezőtlen, de valamivel jobb, mint a szoloncsákoké és szoloncsák szolonyecé.

A magasabb háttér térszínek a *sztyeppesedő régi szolonyec*ek talajtípusába tartoznak. Vályog fizikai talajféleséggel, valamint jó víznyeléssel és vízvezető-képességgel (kedvezőbb vízgazdálkodással) jellemezhetőek.

A vízhatásnak kitett talajokat erős tápanyagterhelés érte a Félégyházi-vízfolyáson át érkező szennyvizek által lerakott szennyvíziszappal. Jelenleg már nem érkezik ide közvetlenül szennyvíz, de a magas foszfortartalom eutrofizációval járt.

1. 1. 5. Tájhasználat-változás

A tájhasználat több mint kétszáz év alatt bekövetkezett változásait a különböző korokban készített katonai térképek, (I. Katonai Felmérés, 1783 körül; III. Katonai Felmérés; 1883), leírások és megfigyelések alapján foglalhatjuk össze.

A tervezési területen a 19. század folyamán jelenik meg a szántóföldi növénytermesztés, addig kizárólag külterjes állattartást és rendszeres halászati tevékenységet folytattak. A fehérvízű szikes tóban, több évig tartó csapadékos évek idején adottak voltak a feltételek, halászati tevékenységre alkalmas halfauna kialakulására. A tó zsugorodását követve, annak partján és a kiszáradt tőfenéken összegyűlt sziksót a helyi lakosság értékesítette. Szántóföldeket a környező löszös hátakon törtek, ezért a természetes száraz sztyepp vegetáció mára csak a tóba ékelődő vagy abban szigeteket képező hátakon maradt fenn. A belvízelvezető csatornahálózat kiépülése, illetve a Félégyházi-vízfolyás tápanyagban gazdag, gyakorlatilag szennyvíz minőségű vizeinek tómederben történő elterítése változtatta meg a fehérvízű szikes tavi jelleget. A szennyezett vizek a tó természetvédelmi szempontú kezelése során sem kerültek el a medret 2006-ig. A talajtani vizsgálatok eredménye szerint jelenleg 5-15 cm vastag, akár műtrágyának is használható talajréteg alakult ki a szikes talajréteg felett. A

tómeder észak-keleti mederrésznének kiédesedését egy artézikut évtizedek óta beömlő vize okozta. Az 1960-as években még e terület volt a leginkább vakszikes (lásd pl. 1967 Corona műhold felvételt), ma pedig a tómeder leginkább kiédesedett része. A szarvasmarha legeltetéses állattartás egészen az 1970-es évek végéig működött, ekkortól felszámolták a nagyobb gulyákat és a rendszeres vízállású területek legeltetése szinte teljesen megszűnt. A magasabb térszíneket és vakszikéseket birkákkal legeltették. A juhfélék legeltetésének dominanciája az utóbbi 1-2 évben változott meg. A tómeder szarvasmarha legeltetése az elmocsarasodó terület vegetációját lassan felnyitja.

A szántóföldek kiterjedése a termelőszovetkezeti időszak vége felé, az 1980-as évek közepén érte el maximumát. A szántók kisebb része az 1990-es évek végén felhagyták, ma ezek is legelőterületek.

1. 2. Természeti adottságok

A közösségi és nem közösségi jelentőségű élőhelyek táblázatos felsorolása és a jellemzése az élőhelyek kódjának sorrendjében készült. A *-gal jelölt élőhelyek és fajok az élőhely/faj kiemelt jelentőségű státuszát jelenti. A közösségi jelentőségű élőhelyek (Natura 2000 kóddal jelölt) megfeleltethetők egy vagy több nem közösségi jelentőségű (Á-NÉR kóddal jelölt) élőhelynek is és viszont. Az élőhely jellemzése címszó alatt az Á-NÉR élőhely szerinti jellemzés található, mivel egy közösségi jelentőségű élőhely több Á-NÉR élőhellyel is azonosítható.

A tervezési terület élőhelyeinek megoszlása közösségi jelentőségű élőhelyek szerint

Közösségi jelentőségű élőhely (Natura 2000)		Terület	Terület aránya
Kód	Név	(ha)	(%)
1530	* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak	624,4255	76,64

* kiemelt jelentőségű

A tervezési terület élőhelyeinek megoszlása Á-NÉR élőhelyek szerint

Közösségi jelentőségű élőhely (Natura 2000)		Terület	Terület aránya
Kód	Név	(ha)	(%)
B6	Zsiókás és sziki kákás szikes mocsarak	356,3479	43,74
F2	Szikes rétek	92,4623	11,35
F4	Üde mézspázsitos szikfokok	173,4533	21,29
H5b	Homoki sztyepp rétek	2,1620	0,27
OC	Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok	6,3211	0,78
RC	Keményfás jellegtelen vagy telepített egyéb erdők	1,8000	0,22
T1	Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák	180,6652	22,17
U4	Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók	1,5185	0,19

Megjegyzés: Az élőhelytérképen hibrid élőhelykategóriákba lehatárolt élőhelyfoltok esetében a domináns élőhelyek szerint készült a területi kimutatás

Az élőhelyek rendszerezésének megfeleltetése

Közösségi jelentőségű élőhely (Natura 2000)		Közösségi és nem közösségi jelentőségű élőhely (Á-NÉR)	
Kód	Név	Kód	Név
1530	* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak	A5	Szikes, víziboglárkás, tófonalas vagy csillárkamoszatos hínár
1530	* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak	B6	Zsiókás és sziki kákás szikes mocsarak
1530	* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak	F2	Szikes rétek
1530	* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak	F4	Üde mézpzásitos szikfokok
1530	* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak	H5b	Homok i sztyepp rétek
		OC	Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok
		RC	Keményfás jellegtelen vagy telepített egyéb erdők
		T1	Egyéves, nagyüzemi szántó földi kultúrák
		U4	Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók

1.2.1 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Jelölő élőhely

I)

Élőhely neve/kódja:	* Pannon szikes sztyepppek és mocsarak
Élőhely kódja:	1530
Élőhely előfordulásai a területen:	15. és 16. sz. melléklet
Élőhely területi aránya:	76,64 % (a terület teljes területéhez viszonyítva)
Élőhely kiterjedése a területen:	624,4255 ha
Élőhely jellemzése:	Szikes, vízboglárkás, tófonalas vagy csillárkamoszatos hínár; és Zsiókás és sziki kákás szikes mocsarak: <i>Á-NÉR2007 kód: A5 és B6</i> A szikes hínaras élőhelyek a szikes mocsári vegetáció között elsősorban kisebb (időszakosan eltűnő) foltokban található meg, ezért a mocsári élőhelyektől határozottan nem különíthető el. A szikes vizek időszakos kiszáradásával keletkezik az F5 - Padkás szikesek és szikes tavak iszap- és vakszik növényzete, amelyet csekély megjelenése miatt szintén nem különítettünk el a mocsarakon belül. A jelölő élőhelyek legmeghatározóbb eleme a szikes mocsarak. A mocsári növényzetet elsősorban a nád (<i>Phragmites communis</i>), a zsióka (<i>Bolboschoenus maritimus</i>), és helyenként gyékény (<i>Typha angustifolia</i>, <i>T. latifolia</i>) uralja. Állapotukra elsősorban a vízkészlet mennyiségi és minőségi alakulása van a legnagyobb hatással. Az ökológiai vízigény biztosítása mellett a nyílt vízfelületek arányát élőhely-rekonstrukcióval szükséges növelni. Szikes rétek és Üde mézspázsitos szikfokok: <i>Á-NÉR2007 kód: F2 és F4</i> A szikes mocsarak szélén mozaikosan a parti zóna mentén helyezkednek el. Állapotukra a vízkészlet mennyiségének és minőségének idő és térbeli intenzív dinamikája és a legeltetés van a döntő hatással. A szikes vizek időszakos kiszáradásával keletkezik az F5 - Padkás szikesek és szikes tavak iszap- és vakszik növényzete, amelyet csekély megjelenése miatt szintén nem különítettünk el. Homoki sztyepprétek: <i>Á-NÉR2007 kód: H5b</i> Jellegzetes formájában mindössze egy 2 ha-os sziget formájában van jelen a meder középső részén, amelyet szikes mocsári élőhely vesz körül.
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A5:D02 – Erősen leromlott / gyengén regenerálódott állapot; B6, F4, F2: D03 – Közepesen leromlott / közepesen regenerálódott állapot.
Élőhely veszélyeztetettsége:	A5: erősen veszélyeztetett; B6, F4, F2: D03: közepesen veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	Eutrofizáció, kiszáradás, alullegetettség, tápanyag bemosódás, invázió növényfajok terjedése.

A tervezési területen előforduló egyéb fontos nem közösségi jelentőségű élőhelyek

1)

Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák

Á-NÉR2007 kód: **T1**

Egyéves, nagyüzemi szántóföldi kultúrák, amelyek elsősorban a tervezési terület keleti felének védőzónájában helyezkednek el. Természeti állapotuk jelenleg degradált mezőgazdasági terület. A szikes tavak hosszú távú megőrzése érdekében funkcionális védőzóna kialakítása szükséges, ezért hosszabb távon ezeken a területeken az intenzív szántóföldi növénytermesztés felhagyása szükséges.

Élőhely területi aránya: **22,17 %**

Élőhely kiterjedése a területen: **180,6652 ha**

2)

Keményfás jellegtelen vagy telepített egyéb erdők

Á-NÉR2007 kód: **RC**

A tervezési terület Gátér 6/A nyilvántartású 1,8 ha telepített kocsányos tölgyes (*Quercus robur*) erdőrészlet, amely jelölő élőhelyet és fajt nem tartalmaz. Mindemellett védett és fokozottan védett madárfajok költőhelye lehet, ezért az általános élővilág- és madárvédelmi szempontok szerint kezelendő erdőterület.

Élőhely területi aránya: **0,22 %**

Élőhely kiterjedése a területen: **1,8000 ha**

1. 2. 2 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Faj neve Magyar/Tudományos (latin) név	Élőhelyvédelmi (HD)/Madárvédelmi (BD) Irányelv melléklete	Egyéb hazai jogszabályi védelem FV: fokozottan védett V: védett
Közösségi jelentőségű, nem jelölő faj		
Kisfészekű aszat <i>Cirsium brachycephalum</i> (Juratzka)	HD II.	V

Nem jelölő fajok

I)

Faj neve:	Kisfészekű aszat <i>Cirsium brachycephalum</i> (Juratzka)
Irányelv melléklete:	HD. II. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. sz. melléklet
Allománymagyság (jelöléskor):	~ 500000–1000000 tő
Állománymagyság (tervkészítéskor):	~ 500000–1000000 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A faj elsősorban a nedvesebb élőhelyekhez kötött, sőtűrő, így a szikeseken is megtalálható. Pannon – endemikus, Kárpát-medencei bennszülött faj. A Duna–Tisza közti populációja jelentős, a nedves rétek karakterfaja, állománya stabil.
Faj veszélyeztetettsége:	Kismértékben veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A faj lokális állományát potenciálisan veszélyezteti a környező intenzív mezőgazdasági tevékenység, a mocsárrétek tartós száradása aktuálisan veszélyezteti az állománymagyságát. Jó vizes években a bő magkészletéből könnyen újul.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi állomány védelme az élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható.

1. 2. 3 A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Faj neve	Irányelv melléklete	Egyéb hazai jogszabályi védelem
Magyar/Tudományos (latin) név	HD: Élőhelyvédelmi BD: Madárvédelmi	FV: fokozottan védett V: védett
Közösségi jelentőségű, jelölő faj		
Réticsík <i>Misgurnus fossilis</i> (Linnaeus, 1758)	HD II.	V
Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i> Linnaeus)	HD II.	V
Tarajos göte <i>Triturus cristatus</i> (Laurenti, 1768)	HD II.	V
Bölgébika <i>Botaurus stellaris</i> (Linnaeus, 1758)	BD I.	FV
Üstököségem <i>Ardeola ralloides</i> (Scopoli, 1769)	BD I.	FV
Nagy kócsag <i>Egretta alba</i> (Linnaeus, 1758)	BD I.	FV
Batla <i>Plegadis falcinellus</i> (Linnaeus, 1766)	BD I.	FV
Kanalasgém <i>Platalea leucorodia</i> (Linnaeus, 1758)	BD I.	FV
Kékes rétihéja <i>Circus cyaneus</i> (Linnaeus, 1766)	BD I.	V
Gólyatöcs <i>Himantopus himantopus</i> (Linnaeus, 1758)	BD I.	FV
Gulipán <i>Recurvirostra avosetta</i> Linnaeus, 1758	BD I.	FV
Pajzsoscankó <i>Philomachus pugnax</i> (Linnaeus, 1758)	BD I.	V
Réti cankó <i>Tringa glareola</i> Linnaeus, 1758	BD I.	V
Fattyúszarkó <i>Chlidonias hybridus</i> (Pallas, 1811)	BD I.	FV
Kanalas réce <i>Anas clypeata</i> Linnaeus, 1758	BD jelölő vonuló állományok	V
Csörgő réce <i>Anas crecca</i> Linnaeus, 1758	BD jelölő vonuló állományok	---
Közösségi jelentőségű, nem jelölő faj		
Mocsári teknős <i>Emys orbicularis</i> (Linnaeus, 1758)	HD II.	V
Vidra <i>Lutra lutra</i> (Linnaeus, 1758)	HD II.	FV

Bár a terület SDF adatlapján sok egyéb közösségi jelentőségű, de nem jelölő madárfaj is található. Ezek elhanyagolható állományai, vagy a terület megőrzésével biztosított fennmaradásuk miatt a felsorolásuktól itt eltekintettünk.

Közösségi jelentőségű jelölő állatfajok

I)

Faj neve:	Réticsík <i>Misgurnus fossilis</i> (Linnaeus, 1758)
Irányelv melléklete:	HD II. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	500–1000 pd.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	1000 pd <
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A vizenyős rétek mocsarak jellemző őshonos halfaja, amely jól alkalmazkodott az ingadozó és időszakos vízborítású vizes élőhelyek szélsőséges vízviszonyaihoz. A tervezési terület víztesteiben ugyan még nem folyt halfaunisztikai felmérés, de a Félégyházi-vízfolyásnak a tómedret érintő szakaszán a csatorna kotrásakor a csatorna depóján több százas egyedszámban fordultak elő az elpusztult egyedek. Ez alapján becsülhető elsősorban a szikes mocsári élőhelyeken és a csatornában meglévő recens állomány nagysága.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepesen veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> Élőhelyének vízellátottságát befolyásoló hatások (lecsapolás, kiszáritás). <i>Lokális, aktuális:</i> Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következő jelentősebb vízminőség romlás.
Fajvédelmi lehetőségek:	Élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható, továbbá a vízminőség javulásával populációja növekedhet is.

II)

Faj neve:	Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i> Linnaeus)
Irányelv melléklete:	HD II. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	védett (2 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Állománynagyság (jelölés):	C
Állománynagyság (tervkészítés):	C
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Az alföldi vizes élőhelyek karakterfaja, a vizesebb években akár tömegesen előforduló faj. A tervezési területen a vizenyős réteken, szikes mocsarakban, csatornában és kubikgödrökben jellemző, olykor ásott kutakban is előforduló kétéltű. A tervezési terület víztesteiben még nem folyt kétéltű faunisztikai felmérés, de a megfigyelések szerint gyakori, a vizesebb években akár tömegesen előforduló faj.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepesen veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> Élőhelyének vízellátottságát befolyásoló hatások (lecsapolás, kiszáritás). <i>Lokális, aktuális:</i> Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következő jelentősebb vízminőség romlás.
Fajvédelmi lehetőségek:	Élőhelynek tervszerű megőrzésével biztosítható, továbbá a vízminőség javulásával populációja növekedhet is.

III)

Faj neve:	Tarajos göte <i>Triturus cristatus</i> (Laurenti, 1768)
Irányelv melléklete:	HD II. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Allománynagyság (jelöléskor):	C
Állománynagyság (tervkészítéskor):	2000 pd <
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A tervezési területen a vizenyős réteken, szikes mocsarakban, csatornáknban és kubikgödrökben jellemző, olykor ásott kutakban is előforduló kétéltű. A tervezési terület víztesteiben még nem folyt kétéltű faunisztikai felmérés, de a megfigyelések szerint több egymást követő vizes év hatására esetenként tömegessé válhat, mint például a 2004-2006. években. Szaporodási időszakban, a tisztább vizekben akár m ² -enként is látható volt egy-egy példány.
Faj veszélyeztetettsége:	Közepesen veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> Élőhelyének vízellátottságát befolyásoló hatások (lecsapolás, kiszáritás). <i>Lokális, aktuális:</i> Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következő jelentősebb vízminőség romlás.
Fajvédelmi lehetőségek:	Élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható, továbbá a vízminőség javulásával populációja növekedhet is.

IV)

Faj neve:	Bölömbika <i>Botaurus stellaris</i> (Linnaeus, 1758)
Irányelv melléklete:	BD I. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (100 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Allománynagyság (jelöléskor):	5–8 (revír)
Állománynagyság (tervkészítéskor):	2–3 (revír)
Állomány változásának tendenciái és okai:	Fészkelő állománya a vízviszonyok függvényében ingadozó. Ebből következően a terület jelölését (2004) megelőző vizekben állománya jelentősebb volt a jelenleginél.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A tervezési területen elsősorban a szikes mocsarak kis számú, de jellegzetes rejtett életmódú fészkelő madara. Költési időben 2-3 hím revírtartó hangja hallható rendszeresen. Gyakran át is telel a területen. Fészkelő helyként a nádas-zsíókás mocsarak szolgálnak, de táplálkozni kijár a mocsarak szélébe, csatornákra, rétekre. A kisebb testű halak és kételtűek mellett rovarok is szerepelnek a tápláléklistáján.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj Magyarországon és Európában is a kedvezőtlen védelmi helyzetű (SPEC 3).
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következően a mocsári élőhelyek, vagy a táplálékbázis beszűkülése. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNY-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztül szelő 20 kV-os közép feszültségű szabadvezeték.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi állomány védelme az élőhelyek tervszerű megőrzésével biztosítható. A természetszerű vízellátás javulásával populációja növekedhet is.

V)

Faj neve:	Üstökös-gém <i>Ardeola ralloides</i> (Scopoli, 1769)
Irányelv melléklete:	BD I. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (250 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Allománynagyság (jelöléskor):	10–20 pd.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	10–20 pd.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs észlelhető tendencia.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Átvonuló és táplálkozó egyedei kisebb számban a tavasztól őszig terjedő időszakban megfigyelhetők a tervezési terület vizes élőhelyein, fészkeléséről az elmúlt években nincs adat.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj Magyarországon és Európában is a kedvezőtlen védelmi helyzetű (SPEC 3).
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízzennyezésből következően a mocsári élőhelyek, vagy a táplálékbázis beszűkülése. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNy-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os közép feszültségű szabadvezeték. Egyéb jelentős speciális helyi veszélyeztető tényező nem ismert.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi nem fészkelő állomány védelme az élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható. A természet-szerű vízellátás és az élőhelyek fejlesztésével (mozaikos nyílt vizes élőhelyek kialakítása) potenciálisan fészkelő populációja is megtelepedhet.

VI)

Faj neve:	Nagy kócsag <i>Egretta alba</i> (Linnaeus, 1758)
Irányelv melléklete:	BD I. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (100 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	50–120 pár
Állománynagyság (tervkészítéskor):	7–8 pd. (telelő), átvonuló, táplálkozó 10–50 pd.
Állomány változásának tendenciái és okai:	A tervezési területen elsősorban a szikes mocsarak fészkelő madara. Fészkelő helyként a nádas-zsíókás mocsarak szolgálnak, de táplálkozni kijár a mocsarak szélébe, csatornákra, rétekre és környező mezőgazdasági területekre is. Néhány párból álló telepe ismert volt egészen 2006-ig, nagyobb telepei a vizesebb esztendőkből voltak jellemzők. Az utóbbi években főként táplálkozó egyedei figyelhetők meg egész évben rendszeresen a területen.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A fészektelepek kialakulása a megfelelő fejlettségű avas nádasok helyzetétől függ. Vonuló és táplálkozó állományai a vízi és mocsári élőhelyeken bárhol előfordulnak a területen.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj országos állománya az elmúlt 10 évben jelentősen növekedett, ezért jelenleg kedvező védelmi helyzetű fajnak tekinthető. A helyi fészkelő állomány a vizes élőhelyek, különösen a szikes mocsarak fennmaradása mértékében közepesen veszélyeztetett (ingadozó).
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következően a mocsári élőhelyek, vagy a táplálékbázis beszűkülése. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNy-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os középvezetékű szabadvezeték. Egyéb jelentős speciális helyi veszélyeztető tényező nem ismert.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi állomány védelme az élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható. A természetközeli vízellátás és az élőhelyek fejlesztésével (mozaikos nyílt vizes élőhelyek kialakítása) potenciálisan fészkelő populációja ismét

	megtelepedhet.
--	----------------

VII)

Faj neve:	Batla <i>Plegadi lis falcinellus</i> (Linnaeus, 1766)
Írányelv melléklete:	BD I. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (250 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Allománynagyság (je löléskor):	10–15 pd.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	4–10 pd.
Állomány változásának tendenciái és okai:	A vízviszonyok függvényében ingadozó.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Átvonuló és táplálkozó egyedei kisebb számban szóróványosan figyelhetők meg főként tavasszal, különösen a vizesebb esztendőkből a terület sekély vizein és a mocsarakban.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj Európában kedvezőtlen védelmi helyzetű (SPEC 3).
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következően a vizes élőhelyek, vagy a táplálékbázis beszűkülése. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNy-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os közép feszültségű szabadvezeték. Egyéb jelentős speciális helyi veszélyeztető tényező nem ismert.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi nem fészkelő állomány védelme az élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható. A természetszerű vízellátás és az élőhelyek fejlesztésével (mozaikos nyílt vizes élőhelyek kialakítása) potenciálisan fészkelő populációja is megtelepedhet.

VIII)

Faj neve:	Kanalasgém <i>Platalea leucorodia</i> (Linnaeus, 1758)
Irányelv melléklete:	BD I. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (500 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Allománynagyság (jelöléskor):	50–150 pd.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	50–300 pd.
Állomány változásának tendenciái és okai:	A vízviszonyok függvényében ingadozó
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Legutóbbi költése 1994-ben volt ismert, azóta csak táplálkozó és gyülekező madarak figyelhetők meg a sekély vizeken és szikes mocsarakban. A közeli csaj-tavi és péteritavi telepeken költő madarak kiemelt táplálkozó területe. Kirepülés után a fiatal és öreg madarak fontos táplálkozó és éjszakázó helye, amikor több száz példány is elfordulhat a területen.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj Magyarországon stabil állományú, de Európában kedvezőtlen védelmi helyzetű (SPEC 2).
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízzennyezésből következően a mocsári élőhelyek, vagy a táplálékbázis beszűkülése. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNy-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os közép feszültségű szabadvezeték. Egyéb jelentős speciális helyi veszélyeztető tényező nem ismert.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi nem fészkelő állomány védelme az élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható. A természetszerű vízellátás és az élőhelyek fejlesztésével (mozaikos nyílt vizes élőhelyek kialakítása) potenciálisan a korábbi státuszának megfelelően fészkelő populációja is megtelepedhet.

IX)

Faj neve:	Kékes rétihéja <i>Circus cyaneus</i> (Linnaeus, 1766)
Irányelv melléklete:	BD I. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (50 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Allománymagyság (jelöléskor):	20–30 pd.
Állománymagyság (tervkészítéskor):	10–30 pd.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs észlelt tendencia.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Átvonuló és főként áttelelő egyedei kisebb számban, de rendszeresen jelen vannak a területen. A zavartalan szikes mocsarak éjszakázó helyként is szolgálhatnak a területen kívüli tágabb mezőgazdasági térségben táplálkozó egyedek számára.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj Európában kedvezőtlen védelmi helyzetű (SPEC 3).
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> Mint telelő madárfaj a legjelentősebb veszélyeztető tényező a táplálékbázis beszűkülése lehet. <i>Aktuális:</i> Az éjszakázó helyeket tekintve a legfontosabb potenciális veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következően a szikes mocsarak eltűnése. A ragadozó madarakat érintő illegális gyérítés (lelövés, mérgezés) sajnos Magyarországon még mindig előforduló jelenség, bár a tervezési területen nem ismert ilyen esemény. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNy-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os közép feszültségű szabadvezeték. Egyéb jelentős speciális helyi veszélyeztető tényező nem ismert.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi állomány védelme a jelölő élőhelyek tervszerű megőrzésével biztosítható.

X)

Faj neve:	Gólyatöcs <i>Himantopus himantopus</i> (Linnaeus, 1758)
Irányelv melléklete:	BD I. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (250 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Allománymagyság (jelöléskor):	4–8 pár.
Állománymagyság (tervkészítéskor):	0 pár.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Erősen csökkenő tendencia. A Félégyházi-vízfolyás szennyvizének tómederbe vezetésének hatására a növényzet záródásának következtében a szikes nyílt vízfelület eltűnése miatt következett be a faj jelentősebb állománycsökkenése.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A tervezési terület egyik legjelentősebb fészkelő karakter partimadarfaja. Míg fészkelése korábbi években rendszeres volt, addig az utóbbi években alkalmasszerűvé vált. A fészkelő állomány mellett tavasszal átvonuló és a fészkelés után gyülekező, kóborló egyedek is előfordulnak a nyílt sekély vízfelületeken.
Faj veszélyeztetettsége:	Magyarországon kedvezőtlen, de Európában kedvező védelmi helyzetű.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> A legjelentősebb veszélyeztető tényező a sekély időszakos nyílt vízfelületek tartós eltűnése, a mocsári és réti vegetáció javára. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNy-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os közép feszültségű szabadvezeték.
Fajvédelmi lehetőségek:	A kezelések tervezése és megvalósítása során prioritást kell hogy élvezzen a gólyatöcs számára alkalmas nyílt szikes vízi élőhelyek rehabilitálása.

XI)

Faj neve:	Gulipán <i>Recurvirostra avosetta</i> Linnaeus, 1758
Irányelv melléklete:	BD I. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (250 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Allománymagyság (jelöléskor):	8–12 pár.
Állománymagyság (tervkészítéskor):	0 pár.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Erősen csökkenő tendencia. A Félegyházi-vízfolyás szennyvizének tómederbe vezetésének hatására a növényzet záródásának következtében a szikes nyílt vízfelület eltűnése miatt következett be a faj jelentősebb állománycsökkenése.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A gólyatöcshöz hasonlóan a tervezési terület egyik legjelentősebb fészkelő karakter partimadár faja. Míg fészkelése korábbi években rendszeres volt, addig az utóbbi években alkalmasszerűvé vált. A fészkelő állomány mellett tavasszal átvonuló és a fészkelés után gyülekező, kóborló egyedek is rendszeresen előfordulnak a nyílt sekély vízfelületeken.
Faj veszélyeztetettsége:	Európában kedvező védelmi helyzetű (SPEC 4).
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> A legjelentősebb veszélyeztető tényező a sekély időszakos nyílt vízfelületek tartós eltűnése, a mocsári és réti vegetáció javára. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNy-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os közép feszültségű szabadvezeték.
Fajvédelmi lehetőségek:	A kezelések tervezése és megvalósítása során prioritást kell hogy élvezzen a gulipán számára is alkalmas nyílt szikes vízi élőhelyek rehabilitálása.

XII)

Faj neve:	Pajzsoscankó <i>Philomachus pugnax</i> (Linnaeus, 1758)
Irányelv melléklete:	BD I. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Allománynagyság (jelöléskor):	500–1500 pd.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	500–1500 pd.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs észlelt tendencia.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Tavaszi és őszi vonulásban gyakori. Főként tavasszal alkalmanként igen nagy egyedszámban mutatkozik elsősorban az időszakos vízborítású szikes réteken, de a belvizes szántóföldeken is megjelenik. Költése az elmúlt évtizedekben nem ismert a területen.
Faj veszélyeztetettsége:	Európában kedvező védelmi helyzetű (SPEC 4).
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> A helyi állomány csak a szikes élőhelyek fennmaradása mértékében veszélyeztetett. Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következően az élőhelyek, vagy a táplálékbázis beszűkülése. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNy-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os közép feszültségű szabadvezeték.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi állomány védelme az élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható. A természetszerű vízellátás javulásával populációja növekedhet is.

XIII)

Faj neve:	Réti cankó <i>Tringa glareola</i> Linnaeus, 1758
Irányelv melléklete:	BD I. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Allománymagyság (jelöléskor):	100–150 pd.
Állománymagyság (tervkészítéskor):	100–150 pd.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nincs észlelt tendencia.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Tavaszi, őszi vonulási időben egyaránt gyakori partimadár faj. Elsősorban az időszakos vízborítású szikes réteken és a zsiókás szikes mocsarakban fordul elő.
Faj veszélyeztetettsége:	Európában és Magyarországon is kedvező védelmi helyzetű.
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> A helyi állomány csak a szikes élőhelyek fennmaradása mértékében veszélyeztetett. Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következően az élőhelyek, vagy a táplálékbázis beszűkülése. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNY-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os közép feszültségű szabadvezeték.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi állomány védelme az élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható. A természetszerű vízellátás javulásával populációja növekedhet is.

XIV)

Faj neve:	Fattyúszerkő <i>Chlidonias hybridus</i> (Pallas, 1811)
Irányelv melléklete:	BD I. melléklet
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Fokozottan védett (100 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	60–500 pár.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	0 pár.
Állomány változásának tendenciái és okai:	A vízviszonyoktól függően fluktuáló, az országos tendenciának megfelelő.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Rendszeresen megfigyelhetők táplálkozó egyedei elsősorban a szikes mocsarak fölött. A tavaszi és őszi vonuláskor, valamint a költés utáni gyülekezési időszakban nagyobb csapatokban is mutatkozik a területen. A jelölést megelőző korábbi vizezebb időszakokban jelentősebb fészektelepei is kialakult a szikes mocsarakban, amikor országszerte inváziószerű letelepedése volt tapasztalható az átvonuló csapatoknak.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj Európában kedvezőtlen védelmi helyzetű (SPEC 3).
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> A helyi állomány csak a szikes élőhelyek fennmaradása mértékében veszélyeztetett. Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következően az élőhelyek, vagy a táplálékbázis beszűkülése. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNy-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os közepesfeszültségű szabadvezeték.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi állomány védelme az élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható. A természetszerű vízellátás javulásával populációja növekedhet, akár fészektelepek ismételt kialakulása is várható.

XV)

Faj neve:	Kanalas réce <i>Anas clypeata</i> Linnaeus, 1758
Irányelv melléklete:	BD jelölő vonuló állományok
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (50 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	A vízviszonyoktól függően elsősorban a B6 és F4 élőhelyeken és a csatornákon
Állománymagyság (jelöléskor):	20–30 pd.
Állománymagyság (tervkészítéskor):	50–100 pd.
Állomány változásának tendenciái és okai:	A vízviszonyoktól függően fluktuáló.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Vonulási időszakban tavasszal és ősszel egyaránt rendszeresen megfigyelhetők táplálkozó és pihenő egyedei elsősorban a szikes mocsarak és szikfok élőhelyeken kialakuló víztereken. Állománymagysága a vízviszonyoktól függően erősen fluktuáló, ha a meder vonulási időben száraz állapotú (pl. ősszel) akkor vonulása el is maradhat a területen.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj Európában kedvezőtlen védelmi helyzetű (SPEC 3).
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> A helyi állomány csak a szikes élőhelyek fennmaradása mértékében veszélyeztetett. Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következően az élőhelyek, vagy a táplálékbázis beszűkülése. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNY-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os közepesfeszültségű szabadvezeték.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi állomány védelme az élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható. A természetszerű vízellátás javulásával populációja növekedhet, akár fészektelepek ismételt kialakulása is várható.

XVI)

Faj neve:	Csörgő réce <i>Anas crecca</i> Linnaeus, 1758
Irányelv melléklete:	BD jelölő vonuló állományok
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Nem védett
A faj előfordulása a területen:	A vízviszonyoktól függően elsősorban a B6, F4, F2, és T1 élőhelyeken és a csatornákon
Állománynagyság (jelöléskor):	80–100 pd.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	300–500 pd.
Állomány változásának tendenciái és okai:	A vízviszonyoktól függően fluktuáló.
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	Vonulási időszakban tavasszal és ősszel egyaránt rendszeresen megfigyelhetők táplálkozó és pihenő egyedei elsősorban a szikes mocsarak, a szikfok és szikes réti élőhelyeken kialakuló víztereken, de a szántóföldekre is kijár táplálkozni. Állománynagysága a vízviszonyoktól függően erősen fluktuáló, ha a meder vonulási időben száraz állapotú (pl. ősszel) akkor vonulása el is maradhat a területen.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj Európában kedvező védelmi helyzetű (NON-SPEC).
Veszélyeztető tényezők:	<i>Potenciális:</i> A szikes vízi és mocsári élőhelyének fennmaradása mértékében veszélyeztetett. <i>Aktuális:</i> A helyi állomány csak a szikes élőhelyek fennmaradása mértékében veszélyeztetett. Legfontosabb veszélyeztető tényezők a tartós kiszáradás, vagy az esetleges vízszennyezésből következően az élőhelyek, vagy a táplálékbázis beszűkülése. Mint a madarakat általában véve, ezt a fajt is veszélyeztető tényező a tervezési terület DNY-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszelő 20 kV-os közép feszültségű szabadvezeték.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi állomány védelme az élőhelyének tervszerű megőrzésével biztosítható. A természetszerű vízellátás javulásával populációja növekedhet, akár fészektelepek ismételt kialakulása is várható.

1. 2. 4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Faj neve	Egyéb hazai jogszabályi védelem
Magyar/Tudományos (latin) név	FV: fokozottan védett V: védett
Növényfaj	
Tarka sáfrány <i>Crocus reticulatus</i> Stev.	V
Őszi füzértkeres <i>Spiranthes spiralis</i> (L.) Chevall	V

1)

Faj neve:	Tarka sáfrány <i>Crocus reticulatus</i> Stev.
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	13. sz. melléklet
Állomány nagyság (jelölés):	Nem ismert
Állomány nagyság (tervkészítés):	60–120 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A terület középső részén szigetszerűen előforduló kis állományának érdekessége, hogy az egyébként homoki tölgyesekre jellemző faj egyetlen löszszigeten ismert előfordulása a térségben.
Faj veszélyeztetettsége:	A kis lokális állomány elszigeteltsége és mérete miatt sérülékeny, veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A faj lokális állományát potenciálisan és aktuálisan veszélyeztető legfontosabb tényező a minimálisra zsugorodott sztyeppréti élőhelyének a megőrzése.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi állomány védelme a természetvédelmi kezelési tervben rögzítetteknek megfelelően az élő és előfordulási helyének tervszerű megőrzésével biztosítható.

2)

Faj neve:	Őszi füzérteker <i>Spiranthes spiralis</i> (L.) Chevall
Irányelv melléklete:	-
Egyéb hazai jogszabályi védelem:	Védett (10 000 Ft eszmei érték)
A faj előfordulása a területen:	14. sz. melléklet
Állománynagyság (jelöléskor):	Nem ismert
Állománynagyság (tervkészítéskor):	370-400 tő
Állomány változásának tendenciái és okai:	Nem ismert
A faj előfordulási viszonyainak jellemzése:	A terület déli felén 2008-ban került elő az 370–400 töves álló állománya. Az egyébként irtás- és lápréteken, cserjésekben élő faj a jelenlegi ismeretek szerint Duna–Tisza közti viszonylatban ritka, igen lokális előfordulású, ezért a terület edényes flórájának értékes színező eleme.
Faj veszélyeztetettsége:	A kis lokális állomány elszigeteltsége és mérete miatt sérülékeny, veszélyeztetett.
Veszélyeztető tényezők:	A faj lokális állományát potenciálisan és aktuálisan veszélyeztető legfontosabb tényező a minimálisra zsugorodott sztyepppréti élőhelyének a megőrzése.
Fajvédelmi lehetőségek:	A jelenlegi állomány védelme a természetvédelmi kezelési tervben rögzítetteknek megfelelően az élő és előfordulási helyének tervszerű megőrzésével biztosítható.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE 50 adatbázis alapján jellemeztük. Egyes felszínborítási kategóriákat összevontunk, így alakult ki az alábbi statisztika. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

Területi kiterjedés	Gátéri Fehér-tó		Natura 2000 területek		Ország	
Kategória	ha	%	ha	%	ha	%
Belterületek, városi zöldterületek	0,00	0,00	7139	0,36	395223	4,22
Egyéb mesterséges felszín	0,00	0,00	11234	0,57	164226	1,75
Kistáblás szántóföld	17,9	2,20	112974	5,74	1433449	15,31
Nagytablás szántóföld	134,2	16,47	337073	17,13	3450242	36,86
Egyéb szántóterület	0,00	0,00	3468	0,18	48812	0,52
Természetes gyepek	295,5	36,25	328609	16,70	560491	5,99
Intenzíven használt gyepek	0,00	0,00	101291	5,15	401665	4,29
Gyümölcs	0,00	0,00	2755	0,14	69312	0,74
Szőlő	0,00	0,00	9019	0,46	140529	1,50
Fűzfáültetvény	0,00	0,00	759	0,04	2692	0,03
Komlóültetvény	0,00	0,00	0	0,00	69	0,00
Tanyás térségek, illetve komplex művelési szerkezet	12,0	1,47	10071	0,51	247030	2,64
Egyéb mezőgazdasági terület	0,00	0,00	13377	0,68	84341	0,90
Természetes erdők	0,00	0,00	638381	32,44	1265314	13,52
Erdőültetvények	0,00	0,00	175520	8,92	766975	8,19
Egyéb erdők	0,00	0,00	640	0,03	946	0,01
Vizenyős terület	168,9	20,72	74548	3,79	126453	1,35
Felszíni víz	186,6	22,89	140455	7,14	202992	2,17
Egyéb természetes terület	0,00	0,00	650	0,03	769	0,01
Összesen	815,21	100,00	1967963	100,00	9361529	100,00

A Gátéri Fehér-tó Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési és Különleges Madárvédelmi Terület legjelentősebb felszínborítási formája a gyepterület. Ennek egésze 295,5 hektár, a terület 36,25 %-a természetes gyepek.

További meghatározó felszínborítási forma maga a tó, 186,6 hektár és az ettől északra elhelyezkedő vizenyős terület, ami 168,9 hektár. Ezek 20,7 %-át illetve 22,9 %-át adják a területnek.

A szántóterületek aránya 16,5 %, ezek a nagytablás szántóföldek 134,2 hektáron terülnek el. Vannak a területen kistáblás szántóföldek is, azonban ezek csupán 18 hektárt tesznek ki, a terület 2,2 %-án.

1.3.1.1. A terület jellemzése az Ökotípusos földhasználati modellben

Ökotípusok alatt az azonos ökológiai/alkalmassági/érzékenységi adottságokkal jellemezhető területeket értjük. Az ökotípusos földhasználati modellben részben külön vizsgáltuk a területek mezőgazdasági alkalmasságát, erdőalkalmasságát és környezeti érzékenységét. Ezek után mindhárom tulajdonság három fokozatának egy területi egységre vetített dominanciáját és azok kombinációját fejeztük ki egy-egy ökotípussal. Azaz a fent említett tényezőkkel – agráralkalmasság, erdőtelepítési alkalmasság, környezeti érzékenység – egyenként jellemeztünk egy három fokozatú skálán minden területi egységet. Ezek után megvizsgáltuk, hogy a három értékelte tulajdonság kombinációja miként jellemez egy területet. Mivel ezzel a módszerrel igen sok ökotípus jön létre, ezért ezekből csoportokat alkottunk a tényezők tulajdonság dominanciája alapján. Ennek értelmében az alábbi 10 származtatott ökotípust hoztuk létre:

1. jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek,
2. gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek,
3. környezetileg érzékeny agrárterületek,
4. erdőtelepítésre javasolt területek,
5. védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek,
6. erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek,
7. jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek,
8. gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek,
9. környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek,
10. gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek.

Ezen kívül megjelennek még a jelenlegi erdőterületek és a vizsgálatból egyéb okból kizárt területek.

A későbbiekben ez a metodika szolgált az OTrT felülvizsgálatában meghatározott övezetek lehatárolására. Mely szerint a

- „Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület” kategóriát az 1. és 7. ökotípus területeiből leválogatott szántóterületek (nagytáblás szántóföldek, kistáblás szántóföldek, melegházak, állandóan öntözött szántó területek, rizsföldek) adják.
- Az erdőgazdálkodási térség „Erdőtelepítésre szánt tervezett erdeit” a 4. és 6. ökotípusok jelölik ki, az
- „Erdőtelepítésre, fásításra alkalmas terület” övezetét pedig a 4., 5. és 6. ökotípusok adják.

Az ökotípusos földhasználatnál bemutatott statisztikai adatok a terület összterületére vonatkozóan kis mértékben eltérhetnek egymástól, mivel a vizsgálat és a statisztikai adatok előállítására térinformatikai módszerekkel történt 1 ha-os pixelmérettel.

Szántóföldi művelési alkalmasság

A szántóföldi művelési alkalmassági vizsgálat alapját a felhasznált talajtani (az Agrotopográfiai térkép fizikai féleség, vízgazdálkodási tulajdonságok, kémhatás és mészállapot tulajdonságok) és klimatikus környezeti változók alkalmasság szerinti súlyozása adja, mely széles szakértői kör bevonásával és az ún. Guilford-eljárással történt. Ezt követően a KIPA-eljárás alkalmazásával a vizsgált öt növény (búza, kukorica, napraforgó, lucerna,

cukorrépa) termesztési alkalmassága alapján az azonos környezeti változókkal jellemezhető, homogén területek rangsorolása valósult meg.

A vizsgálatból az alábbi felszínborítási kategóriákat zártuk ki:

- mesterséges felszín kategóriái,
- ültetvények,
- erdők,
- vizenyős területek,
- vizek.

A vizsgálat eredményeként az alábbi kategóriákat alakítottuk ki:

- vizsgálatból kizárt terület,
- legkevésbé alkalmas terület,
- alkalmas terület,
- leginkább alkalmas terület.

A terület szántóföldi művelési alkalmassága a terület-re az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Gátéri Fehér-tó		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	360	44,23	989027	50,35	2889136	31,06
Legkevésbé alkalmas terület	0	0,00	342354	17,43	1215097	13,06
Alkalmas terület	305	37,47	556887	28,35	3962396	42,60
Leginkább alkalmas terület	149	18,30	75924	3,87	1235049	13,28
Összesen	814	100,00	1964192	100,00	9301678	100,00

A Gátéri Fehér-tó Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési és Különleges Madárvédelmi Terület vizenyős területén és a tavon kívüli részének nyugati fele tartozik a leginkább alkalmas területek alá, a keleti rész pedig az alkalmas területek alá. A kiváló területek egy része pedig része a „Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület” OTTr övezetének.

Erdőtelepítési alkalmasság

Az erdőtelepítési alkalmasságot két fő szempont határozza meg:

a vizsgált terület potenciális erdőgazdálkodási teljesítőképessége - gazdasági alkalmassága és az erdő iránti környezeti igény - a leendő erdőnek a terület környezeti érzékenységre gyakorolt várható kedvező hatása, erdő környezeti teljesítőképessége. Értéke annál nagyobb, minél nagyobb lesz az új erdő várható környezetjavító (talajvédelmi és víztisztító, vízgazdálkodást szabályozó, stb.) szerepe, minél nagyobb mértékben jelentkezik az erdő környezeti érzékenységet befolyásoló hatása iránti társadalmi és földtulajdonosi igény.

Az erdőalkalmasság mértéke a következő képlet segítségével határozható meg:

ERDŐALKALMASSÁG = A TERÜLET ERDŐGAZDÁLKODÁSRA VALÓ ALKALMASSÁGA (E_Galk) + ERDŐ IRÁNTI KÖRNYEZETI IGÉNY (E_KVsüks)

Az erdőalkalmasságot tehát a gazdasági alkalmasság és az erdő iránti környezeti igény együttes értéke adja. Ez azt jelenti, hogy az erdőtelepítésre való alkalmasság gazdasági érdekből vagy környezetérzékenységi okból egyaránt magas lehet, sőt a két érdek összeadódva megelőzheti az esetleg prioritást élvező szántó földi földhasználati igényt.

A védett területek esetében az erdőtelepítés csak akkor javasolható, ha nem sért természetvédelmi érdeket. A telepítés során honos fajok alkalmazásával természetesen erdőket kell létrehozni.

A vizsgálatból kizárásra került területek az alábbiak:

- mesterséges felszín kategóriái,
- ültetvények,
- tanyák,
- természetes gyepek,
- erdők,
- vizenyős területek,
- vizek,
- jogi oltalom alatt álló területek (Nemzeti Park, Tájvédelmi Körzet, Természetvédelmi Terület),
- ex-lege területek,
- ramsari területek.

A terület erdőgazdálkodásra való alkalmasságát az alábbi tényezők befolyásolják:

$$EGalk = GENalk + T.VÍZG + T.KÉM + KLIMAalk$$

A képletben szereplő tényezők az alábbiak:

GENalk	A talaj genetikai típusai (Agrotopográfiai adatbázis),
T.VÍZG	A talaj vízgazdálkodási tulajdonságai (Agrotopográfiai adatbázis),
T.KÉM	A talaj kémhatása és mészállapota (Agrotopográfiai adatbázis),
KLIMAalk	Erdészeti klímazónák az alkalmasság szerint pontozva.

Az erdőtelepítési alkalmasságot nemcsak az erdőgazdálkodásra való alkalmasság határozza meg, hanem az erdő iránti környezeti igény, környezetvédelmi szükségesség. Az erdő iránti környezeti igényt az alábbi tényezők befolyásolják:

$$E_KVszüks = T.FIZ + LEJT + VÍZV + KLIMAv$$

A képletben szereplő tényezők az alábbiak:

T.FIZ	A talaj fizikai félesége (Agrotopográfiai adatbázis),
LEJT	Lejtőkategória,
VÍZV	Felszín alatti vízvédelmi területek,
KLIMAv	Erdészeti klímazónák a környezeti igény szerint pontozva.

A vizsgálat eredményeként az alábbi erdőtelepítési alkalmassági kategóriákat alakítottuk ki:

- vizsgálatból kizárt terület,
- feltételesen alkalmas terület,
- alkalmas terület,
- kiválóan alkalmas terület.

A terület erdőtelepítési alkalmassága a terület-re az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Gátéri Fehér-tó		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	575	70,81	1525394	77,73	4103130	44,16
Feltételesen alkalmas terület	1	0,12	91380	4,66	576091	6,20
Alkalmas terület	130	16,01	298767	15,22	3855787	41,50
Kiválóan alkalmas terület	106	13,05	46870	2,39	755607	8,13
Összesen	812	100,00	1962411	100,00	9290615	100,00

A vizsgálatból kizárásra kerültek a felszíni vizek, a vizenyős területek és a természetes gyepek, ami igen jelentős része a területnek. A maradék területnek, amely a terület kb 30 %-a, több mint fele alkalmas erdőtelepítésre, elsősorban véderdő telepítésre, 13 %-nyi területe pedig kiválóan alkalmas erdőtelepítésre. A területen ezeknek a területek egy része adja az OTTrT „Erdőtelepítésre, fásításra alkalmas terület” övezetét.

Környezeti érzékenység

A környezeti érzékenységet három tényező összegzéséből állítottuk elő, ezek:

- élővilág-érzékenység,
- talajérzékenység,
- vízbázisok érzékenysége.

A tényezők kapcsán azt vizsgáltuk, hogy adott tulajdonság jelen van-e az egyes területi egységeken vagy nincs.

A környezeti érzékenység szintézis térkép azt mutatja, hogy a három tényezőtől hány fed át adott helyen. A vizsgálatból kizártuk a mesterséges felszíneket.

Az élővilág érzékenységet a jogi oltalom alatt álló területek, az ökológiai hálózat területei, a Natura 2000 területek és az ex-lege területek alkotják.

A talaj érzékenységét az erózió mértékével fejeztük ki. Az eróziós térkép készítésekor azt a módszert alkalmaztuk, amely tulajdonképpen nem az erózió állapotának felmérésére, hanem a talajvesztés lehetséges mértékének becslésére épül. Ezek alapján 2 t/ha/év mennyiség felett érzékennynek tekintettük a területet.

A környezeti érzékenység harmadik összetevőjeként a területtel kapcsolatos vízvédelmi szempontokat vizsgáltuk, ami során a nitráterzékeny és a felszín alatti vízvédelmi területeket vettük számba.

A fentiek értelmében az alábbi kategóriákat alakítottuk ki:

- nem érzékeny terület,
- legkevésbé érzékeny terület,
- érzékeny terület,
- legérzékenyebb terület.

A terület környezeti érzékenysége a terület-re az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Gátéri Fehér-tó		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Nem érzékeny terület	0	0,00	23770	1,21	3255279	35,02

	Gátéri Fehér-tó		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Legkevésbé érzékeny terület	818	100,00	905517	46,12	4177749	44,95
Érzékeny terület	0	0,00	1025916	52,25	1844314	19,84
Legérzékenyebb terület	0	0,00	8285	0,42	17014	0,18
Összesen	818	100,00	1963488	100,00	9294356	100,00

A Gátéri Fehér-tó Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési és Különleges Madárvédelmi Terület környezeti szempontból nem különösen érzékeny. A terület része a Nemzeti Ökológiai Hálózatnak.

Ökotípusos földhasználati meghatározottság

Miután értékeltük az egyes tényezőket (pontértéket adtunk 0-3 között – 0: vizsgálatból kizárt, 1: leggyengébb -> 3: legmeghatározóbb) megvizsgáltuk, hogy az egyes területi egységeken hogyan alakul a három tulajdonság kombinációja és azok dominanciája. Az egyes ökotípusokat az alábbi algoritmussal alakítottuk ki:

1. „jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek”
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 3-as volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2.
2. „gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek”:
a szántóföldi alkalmassági dominancia erősebb az erdőtelepítési dominanciánál, a terület gyenge vagy közepes termőképességű. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 2-es volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.
3. „környezetileg érzékeny agrárterületek”:
jó, illetve kiváló termőképességű területek magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni.
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a szántóföldi alkalmasság 3-as volt, az erdészeti alkalmasság kisebb vagy egyenlő, mint 2, de a környezeti érzékenység szintén 3-as értéket vitt az ökotípus jellemzésébe.
4. „erdőtelepítésre javasolt területek”:
Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 3-as volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2.
5. „védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek”:
Az erdőtelepítési dominancia erősebb a szántóföldi alkalmassági dominanciánál, a terület erdőtelepítésre figyelembe vehető. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 2-es volt és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.
6. „erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek”:
Erdőtelepítésre indokolt területek magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha az erdészeti alkalmasság 3-as volt, a szántóföldi alkalmasság kisebb vagy egyenlő, mint 2, de a környezeti érzékenység szintén 3-as értéket vitt az ökotípus jellemzésébe.
7. „jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek”:
A területnek az erdőtelepítési és a szántóföldi növénytermesztési alkalmassági dominanciája egyaránt jellemző, mindkét meghatározottsághoz kiváló

adottságok tartoznak. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mind a szántóföldi alkalmasság, mind az erdészeti alkalmasság 3-as volt és a környezeti érzékenység kisebb vagy egyenlő, mint 2.

8. „gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek”:

Mind az erdőtelepítési alkalmasság, mind a szántóföldi alkalmasság közepes. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mind a szántóföldi alkalmasság, mind az erdészeti alkalmasság 2-es volt és a környezeti érzékenység kisebb vagy egyenlő, mint 1.

9. „környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek”:

Mind erdőtelepítésre indokolt terület, mind a szántóföldi növénytermesztésre alkalmas terület, magas környezetérzékenységi meghatározottsággal, amit a földhasználat során mindenképpen figyelembe kell venni. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha mindhárom érték 3-as volt.

10. „gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek”:

A környezeti érzékenység dominál, vagy közepes és gyenge termelési adottságok esetén ugyanakkora súllyal határozza meg a területet. Ezt a minősítést kapta egy terület, ha a környezeti érzékenység 3-as vagy 2-es és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 2. Avagy a környezeti érzékenység 1-es vagy 0-ás és a többi kategória kisebb vagy egyenlő, mint 1.

A terület ökotípusos földhasználati meghatározottsága a terület-re az alábbi táblázat szerint alakul. A táblázatban az összehasonlíthatóság kedvéért nemcsak a terület adatait helyeztük el, hanem a teljes Natura 2000 terület adatait és az országos adatokat is.

	Gátéri Fehér-tó		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Vizsgálatból kizárt terület	0	0,00	12779	0,65	606270	6,53
Jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek	121	14,79	66053	3,37	1137101	12,24
Gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek	175	21,39	151762	7,74	685599	7,38
Környezetileg érzékeny agrárterületek	0	0,00	220	0,01	750	0,01
Erdőtelepítésre javasolt területek	74	9,05	38492	1,96	640499	6,89
Védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek	18	2,20	33728	1,72	494606	5,32
Erdőtelepítésre javasolt, környezetileg érzékeny területek	0	0,00	350	0,02	1013	0,01
Jó illetve kiváló agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek	31	3,79	5521	0,28	71255	0,77
Gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek	100	12,22	124085	6,32	2077736	22,37
Környezetileg érzékeny, jó agrártermelési adottságú, vagy erdőtelepítésre javasolt területek	0	0,00	0	0,00	3	0,00

	Gátéri Fehér-tó		Natura 2000 területek		Ország	
	ha	%	ha	%	ha	%
Gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek	298	36,43	795332	40,54	1722495	18,54
Jelenlegi erdőterületek	1	0,12	733642	37,39	1852347	19,94
Összesen	818	100,00	1961964	100,00	9289674	100,00

A terület igen változatos az ökotípusos besorolás szempontjából, hiszen mind a szántóföldi alkalmasság, mind az erdőtelepítési alkalmasság szempontjából vannak kiválóan alkalmas és közepesen alkalmas területek. Ezek kombinációja is előfordul és van, hogy azonos dominanciák egyszerre jelennek meg egy területegységen. Ezekből területi arány szempontjából a legjelentősebbek a „Gyenge illetve közepes termőképességű agrárterületek” ökotípusba tartozók (21,39 %), a „Jó illetve kiváló termőképességű agrárterületek” ökotípusba tartozók (14,79 %), a „Gyenge illetve közepes agrártermelési adottságú, vagy védelmi célú erdőtelepítésre javasolt területek” ökotípusba tartozók (12,22 %) és a „Erdőtelepítésre javasolt területek” ökotípusba tartozók (9,05 %).

Azok a területek ahol sem az alkalmassági értékek, sem a környezeti érzékenység nem domináns a „Gyenge agrártermelési és erdőtelepítési alkalmasságú, környezetileg érzékeny területek” ökotípusba kerültek, és ezek teszik ki a terület 36,4 %-át.

1. 3. 2. Tulajdoni viszonyok

A Natura 2000 területre vonatkozóan a tervkészítés idején nem állt rendelkezésre országos szintű helyrajzszám-kataszteri tulajdonviszony kimutatás. A tervezett Gátéri Fehér-tó TT 100%-ban állami tulajdon, a Kiskunsági Nemzeti Park vagyon-kezelésében van.

1. 3. 3. Területhasználat és kezelés

1. 3. 3. 1. Mezőgazdaság

Pálmonostora esetében a Gátéri Fehér-tó a település életét, fejlesztési terveit alig befolyásolja, legfeljebb a gazdálkodók tevékenységét (volt TSZ-t, illetve egy meglehetősen zöldségtermesztőt, aki termálvizet használ a sátor fűtéséhez).

Régebben jelentős gazdálkodás folyt a területen (főleg szarvasmarha). Nagyszámú tejelő marhaállományt tartott el a tó és a környező gyepek. A Natura 2000 területen körülbelül 8-10 gazdálkodó érintett. Az egyik legnagyobb gazdálkodónak több 100 marhából álló gulyája van a területen, amelyet az előírásoknak megfelelően legeltet a nemzeti parktól bérelt területen. A második legnagyobb gazdálkodó szarvasmarha állománya ehhez képest csak 15 egyed, és szintén a nemzeti park területeit bérlő. A Natura 2000 területre igényelhető támogatást kevesen, KAT és AKG támogatást többen igényelnek. A gazdálkodási szabályokat a védett területeken a KNPI határozza meg. A terület két kulcseleme: a víz és a legeltetés.

Jelenleg igényelhető támogatások

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére a Tanács 1999. május 17-i 1257/1999/EK rendeletének 13-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. , valamint 20. cikkelyében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők (jövedelmezőségi tényezők, alacsony népsűrűség és mezőgazdasági foglalkoztatottság aránya, alacsony hozamú, nehezen művelhető földterületek, valamint kedvezőtlen vízgazdálkodási és talajszerkezeti tényezők, szélsőséges talajsavanyúság és szikesség) hatásainak részbeni kompenzációja.

A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

A támogatás mértéke:

a) a 19. cikkely alapján lehatárolt területeken 85,9 euró/ha/év, azaz megközelítőleg 23500Ft/ha/év,

b) a 20. cikkely alapján lehatárolt területeken 10,94 euró/ha/év, azaz megközelítőleg 3000 Ft/ha/év.

A 19. cikkely szerint lehatárolt területek összterülete 395 402 ha, amely az összes megművelt terület 6,3%-a, valamint az ország területének 4,25%-a. A 20. cikkely feltételeinek összesen 488 156 ha földterület felel meg, amely az összes megművelt terület 7,77%-a, valamint az ország területének 5,24%-a. A kedvezőtlen adottságú területek összterülete 883 558 ha, azaz Magyarország összterületének 9,5%-a, illetőleg a teljes megművelt terület 14%-a.

A Gátéri Fehér-tó Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési és Különleges Madárvédelmi Területen a gazdasági és társadalmi adottságok alapján KAT 19 besorolást kapott Gátér település, így a terület 492 hektárjának gyeper és szántó területei támogathatók. A gyenge talajtani paraméterek alapján a területből 225 hektár KAT 20-as terület.

Agrár-környezetgazdálkodás

Az agrár-környezetgazdálkodás célja a természeti erőforrások okszerű, fenntartható biztosítása és az élelmiszerbiztonság elősegítése.

Az agrár-környezetgazdálkodási támogatás együtt igényelhető a Natura 2000 területek támogatásával.

A Natura 2000 támogatások bevezetésének sikerességére következtethetünk, ha megvizsgáljuk, hogy az adott területen milyen a gazdálkodók elkötelezettsége a környezettudatos gazdálkodás iránt.

A Gátéri Fehér-tó Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési és Különleges Madárvédelmi Terület (815 ha) két agrár-környezetgazdálkodási célprogramban vesznek részt a gazdálkodók: az „Integrált szántóföldi növénytermesztés célprogramban” 52,71 hektárral és a „Füves élőhelyek kezelése” célprogramban 13,2 hektárral. A területen összesen 7 parcellán folytatnak természetkímélő gazdálkodást, a 7 parcella 2 pályázatban került benyújtásra.

1. 3. 3. 2. Erdőgazdálkodás

Az erdőállomány jellemzése

A Gátéri Fehér-tó Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési és Különleges Madárvédelmi Területen az egyetlen erdő alrészlet 1,9 hektáron helyezkedik el. Az alrészlet jelenlegi fatípusa kocsánytalan tölgyes, a távlati célállomány pedig a kőrises kocsánytalan tölgyes. Az erdő állami tulajdonban van, védett természeti területen lévő erdő, így rendeltetése védelmi rendeltetésű. A kezelési üzemmódja vágásos erdő.

Az országos, megyei és helyi rendezési tervekben az erdősített, illetve erdősítendő területek nem fedik egymást. Erdőtelepítésre helyi igény nem mutatkozik.

1. 3. 3. 3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A terület az I/6. Északkelet-bács-kiskuni apróvadás körzetben helyezkedik el. A körzet fekvéséből és természeti adottságaiból adódóan apróvadás jellegű, minőségi és mennyiségi szempontból is kiváló mezei nyúl és fácán állománnyal, illetve kiváló minőségű növekvő őzállománnyal. Fogoly szintén megtalálható a területen egyenletes eloszlással és viszonylag állandó létszámmal. A vízivad-gazdálkodás a Tisza-menti illetve egyéb vizes területeken kap nagyobb szerepet. Gímszarvas, dám és vaddisznó csak váltóvadvként fordul elő. A körzetben a vadgazdálkodás célja az apróvadás jelleg megőrzése és a minőségileg és mennyiségileg kiemelkedő apróvadállományok fenntartása. Ennek érdekében a gímszarvas és vaddisznó jelenléte nem kívánatos, létszámát a területen minimális szinten kell tartani. Az őz esetében az állomány szinten tartása a cél, a suták és a fiatal egyedek számának apasztásával.

A területet érintő vadgazdálkodási egységek kódszáma, neve és telephelye:

03-604310-1-4-1 Monostor Vadásztársaság (Pálmonostora)

A terület vadállományának értékelése az érintett vadászatra jogosultak 10 éves adatai alapján:

Vadfaj	A körzet jellemző állomány-sűrűsége (pld/100 ha)	A terület jellemzői				
		Állománysűrűség (2000-2009)		Hasznosítási sűrűség (1999-2008)		A vadfajok vadgazdálkodási jelentősége
		pld/100 ha	trend	pld/100 ha	trend	
Gímszarvas	0,02	0,00	-	0,00	-	nincs
Dámszarvas	0,01	0,00	-	0,00	-	nincs
Őz	3,52	3,28	növekvő	0,70	növekvő	nagy
Muflon	0,00	0,00	-	0,00	-	nincs
Vaddisznó	0,11	0,01	-	0,01	-	nincs
Mezei nyúl	9,69	8,44	növekvő	2,49	növekvő	nagy
Fácán	13,89	14,35	csökkenő	5,92	stagnáló	nagy
Fogoly	1,16	0,38	csökkenő	0,00	-	kicsi

(Adatforrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár, SZIE-VMI, Gödöllő, 2009)

A területen az őz és a mezei nyúl létszáma a növekvő teríték mellett is emelkedik. A fácán és a fogoly állománya csökkenő, a hasznosított mennyiség a fácán esetében stagnáló, míg a foglyot nem hasznosítják.

A vízivad vadgazdálkodási jelentősége közepes. A vizsgált időszakban vetési lúd, nagyilík, tőkés réce, csörgő réce és szárcsa került terítékre. A területen vadgazdálkodási szempontból jelentőséggel bíró egyéb vadászható fajok: balkáni gerle, örvös galamb, szarka, dolmányos varjú, szajkó, róka, borz, nyest, házi görény, kóbor kutya, kóbor macska.

A területet érintő természetvédelmi korlátozások kiterjednek a vadászati és vadgazdálkodási berendezések elhelyezésére, élőhely-rekonstrukcióra, vadföld művelésre, mesterséges vadtenyésztésre, az alkalmazható vadászati módokra, a vadászati idények és vadászható vadfajok helyi korlátozására (pl.: vízivad).

A vadgazdálkodási tervek iránymutatásai alapján a váltóvadvként megjelenő gímszarvas és vaddisznó vadgazdálkodási, mezőgazdasági és természetvédelmi károsítása miatt nem kívánatos a területen. Az őz állomány esetében lehetséges a jelenleginél nagyobb állomány kialakítása a minőség további javítása mellett. Az apróvadfajok állományának érdekében a

ragadozó fajok létszámának kontrolálása, csökkentése a legfontosabb vadgazdálkodási tevékenység az élőhelyfejlesztéssel párhuzamosan.

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

I/6. Északkelet-bács-kiskuni apróvadás körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig. (Készítését az Országos Vadgazdálkodási Adattár koordinálta.)

Monostor Vadásztársaság (03-604310-1-4-1) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2006. december 15. Jóváhagyta: Bács-Kiskun Megyei MGSzH, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

A vadászatra jogosultak adott vadászati évre szóló éves vadgazdálkodási tervei.

1. 3. 3. 4. Vízgazdálkodás

ATI-KÖVIZIG Csongrádi Szakasz mérnökségének jó a KNPI-vel és a településekkel kialakult kapcsolata. A fenntartási munkálatok elvégzésénél jelent nehézséget a Natura 2000 terület jelenléte, mert bizonyos tevékenységeket csak meghatározott időben végezhetnek, ami nincs összehangolva a költségek finanszírozásának központi ütemezésével.

Gátér területét érinti a legnagyobb mértékben a tó. Mivel a település belvíz által veszélyeztetett, a csatornák kezelése fontos szempontot jelent a település számára. A Kiskunfélegyházáról a gátéri Fehér-tó felé haladó elkerülő csatorna révén nagy esőzésekkor visszaduzzad a víz, ami tanyákat fenyeget.

Tömörkény inkább a település déli részén fekvő halastavak által érdekelt.

1. 3. 3. 5. Turizmus

Pálmonostora turizmusfejlesztési elképzelései a Péteri-tó, egy másik Natura terület kapcsán fogalmazódtak meg. Ezek a Gátéri Natura 2000 terület vonzáskörzetében lévő, de azt nem érintő fejlesztések. Tömörkénynek kisvasút építési tervei vannak.

1. 3. 3. 6. Ipar

Ipari fejlesztés nem tervezett.

1. 3. 3. 7. Infrastruktúra

A tervezési terület DNy-i sarkát kb. 1 km-es szakaszon keresztülszeli egy 20 kV-os közepesfeszültségű szabadvezeték. A regionális hulladéklerakóhoz vezető út keresztülhalad a Natura területen, ami potenciális szennyezésforrás.

1. 3. 3. 8. Területfelhasználási konfliktusok

Általános adatok: a terület 491, 956 ha-on Gátér (a terület 15, 94 %-a), 100, 687 ha-on Pálmonostora (1, 89 %) és 221, 744 ha-on Tömörkény (4, 11 %) települések területére esik. Gátér 60, 41%, Pálmonostora 12, 36%, Tömörkény 27, 23% arányban osztozik a Natura területen.

Településrendezési leírás: a Natura lehatárolás egyik településszerkezeti tervben sem jelenik meg, bár Gátér, és Tömörkény tervét 2004 után fogadták el. A Natura által érintett területek többségében általános mezőgazdasági területfelhasználási egységbe soroltak, Gátér és Pálmonostora esetében, pedig megjelenik a Má-2-es védelmi övezet.

Gátér esetében a lakott területet és a település jövőbeni fejlesztési elképzeléseit közvetlenül nem befolyásolja a Natura 2000 terület.

Tömörkény esetében is csekély mértékben befolyásolja település fejlesztési elképzeléseit a *Gátéri Fehér-tó* Natura 2000 terület. A regionális hulladéklerakóhoz vezető út keresztülhalad a Natura területen, ami potenciális szennyezésforrás.

2. Felhasznált irodalom

- ANDÓ M. (1975): A dél-alföldi szikes tavak természetföldrajzi adottságai. Hidrológiai Közöny. 55. 27-35p.
- BAGI I. - MOLNÁR ZS. (1997): Az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR): Szikesek, in. Nemzeti Biodiverzitás Monitorozó Rendszer (Szekr. Fekete G. Molnár Zs. Horváth F.) 92-99p.
- BANKOVICS A. (1985): A szikes tavak madárvilága, in. Tudományos kutatások a Kiskunsági Nemzeti Parkban 1975-1984. (Szerk. Tóth Károly), HUNGEXPO Budapest. 201-203p.
- BÁNKINÉ MOLNÁR E. (2000a): Petőfiszállás. – Száz magyar falu Könyvesháza Kht. Bp.
- BÁNKINÉ MOLNÁR E. (2000b): Redemptusok. Gazdaság és életmód Kiskunfélegyházán a redempció első századában. – Debrecen
- BODROGKÖZY GY. (1980): Szikes puszták és növénytakarójuk. A Békés-megyei Múzeumok Közleményei 6-1980. 29-50p.
- BORHIDI A ÉS SÁNTA A. (1999) (eds): Vörös Könyv Magyarország növénytársulásairól, 1-2. – A KöM Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötetei 6. TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, 362 pp. és 404 pp.
- BOROS, Á. útinaplói (1915-1968). – MTM Növénytar, Tudománytörténeti Gyűjtemény.
- DADAY J. (1894): Adatok az alföldi szikes vizek mikrofaunájának ismeretéhez. Math. Természettud. Ért. 12. 1894. 10-43p.
- DEÁK JÓZSEF Á. (2001): A Csongrád környéki táj fejlődése élőhelyterképeken keresztül; Absztrakt.
- DEÁK JÓZSEF Á. (2003): Tájváltozásvizsgálatok élőhelyterképezés segítségével Csongrád és Szeged városok környékén; Absztrakt.
- DÉCHY MÓR: A természet védelme és a nemzeti parkok Term. Közl. 1912. januárus XLIV. köt. 546. füz. 81-99. pp.
- FEKETE J. (1997): Bács-Kiskun megye földrajzi nevei I. Kiskunfélegyháza és környéke, Magyar Nyelvtudományi Társaság, Bp.
- KARUCZKA ANTAL: Időjárási viszonyok hatása a szikes talaj sómérlegére Agrokémia és Talajtan 1999. Tom. 48. No. 3-4. 459-468. pp.
- KISS L. (1978): Földrajzi nevek etimológiai szótára. Akadémia Kiadó Bp.
- LÁJER K. (2000): Bevezetés a magyarországi lápok vegetáció-ökológiájába. – Tilia 7: 84-238
- IVÁNYOSI SZ. A.-MOLNÁR B.-SZABOLCS I. (1979): A Duna-Tisza köze természeti viszonya i. In: Nemzeti Park a Kiskunságban. (szerk.: Tóth K.) Natura Kiadó, Bp.
- MOLNÁR B. (1970): A dél-alföldi szikes tavak keletkezése. Hidrológiai Tájékoztató 10. évf. pp. 124-132. Budapest
- MOLNÁR B. (1979 /): Szikes tó kutatás a Dél-Alföldön, Hidrológiai Tájékoztató 49. 50-51p.
- RICHTOVSKY A. (1970): Adatok az Alföld szikes vizeinek Mollusca faunájáról. Hidrológiai Tájékoztató. 1970. 137-139p.
- SZUJKÓ-LACZA, J. és KOVÁTS, D. (eds) (1993): *The flora of the Kiskunság National Park.* – MTM, Budapest, 469 pp.
- TÁLASI I. (1936): A Kiskunság népi állattartása. Néprajzi füzetek 6. Bp. (Damjanich Múzeum, Szolnok, Hasonmás Kiadás, 1974.)
- TÁLASI I. (1977): Kiskunság. Gondolat Kiadó, Bp.
- TÖLGYESI I. (1979): A nemzeti park növényvilágának mai képe. [Picture of the vegetation of the National Park today.] – In: Tóth K. (ed.): Nemzeti park a Kiskunságban. [National Park in the Kiskunság.] – Natura, Budapest, pp. 179-212.

VÉGHNÉ VARGA IZABELLA (1964): Magyarország szikes vizeinek algológiai irodalma (1860-1964), a Szegedi Tanárképző Főiskola Tudományos Közleményeiből Szeged, 1964. 69-74p.

A természetvédelmi területen alkalmazott természetvédelmi kezelési módszereket alátámasztó szakirodalom:

- BARTHA, D. (1999) (ed): Természetközeli erdőgazdálkodás, A természetes és természetserű erdők kezelése, a kultúr- és a származékerdők regenerálása. – Kézirat, 188 pp.
- BORHIDI A és SÁNTA A. (1999) (eds): Vörös Könyv Magyarország növénytakasulásaíról, 1-2. – A KÖM Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötetei 6. TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, 362 pp. és 404 pp.
- FEKETE G., MOLNÁR Zs. és HORVÁTH F. (1997) (eds.): A magyarországi élőhelyek leírása, határozója és a Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer. – Magyar Természetudományi Múzeum, Budapest, 374 pp.
- FÜLÖP Gy. és SZILVÁCSKU Zs. (2000) (eds): Természetkímélő módszerek a mezőgazdaságban. – Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Eger, 122 pp.
- KELEMEN, J. (1997) (ed): Irányelvek a füves területek természetvédelmi szempontú kezeléséhez. - A KTM Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötetei 4. TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, 388 pp.
- KESZTHELYI I., CSAPODY I. és HALUPA L. (1995): Irányelvek a természetvédelem alatt álló erdők kezelésére - A KTM Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötetei 3. 252 pp.
- TEMESI G. (1997) (ed): A természetvédelmi oltalom alatt álló erdők kezelése a védettségi kategóriák és a védett természeti értékek szerint. – Tanulmány, ÖKOSZISZTÉMA Szolgáltató és Kereskedelmi, Erdészeti, Természetvédelmi Mérnöki Iroda Kft., Budapest, 102 pp.

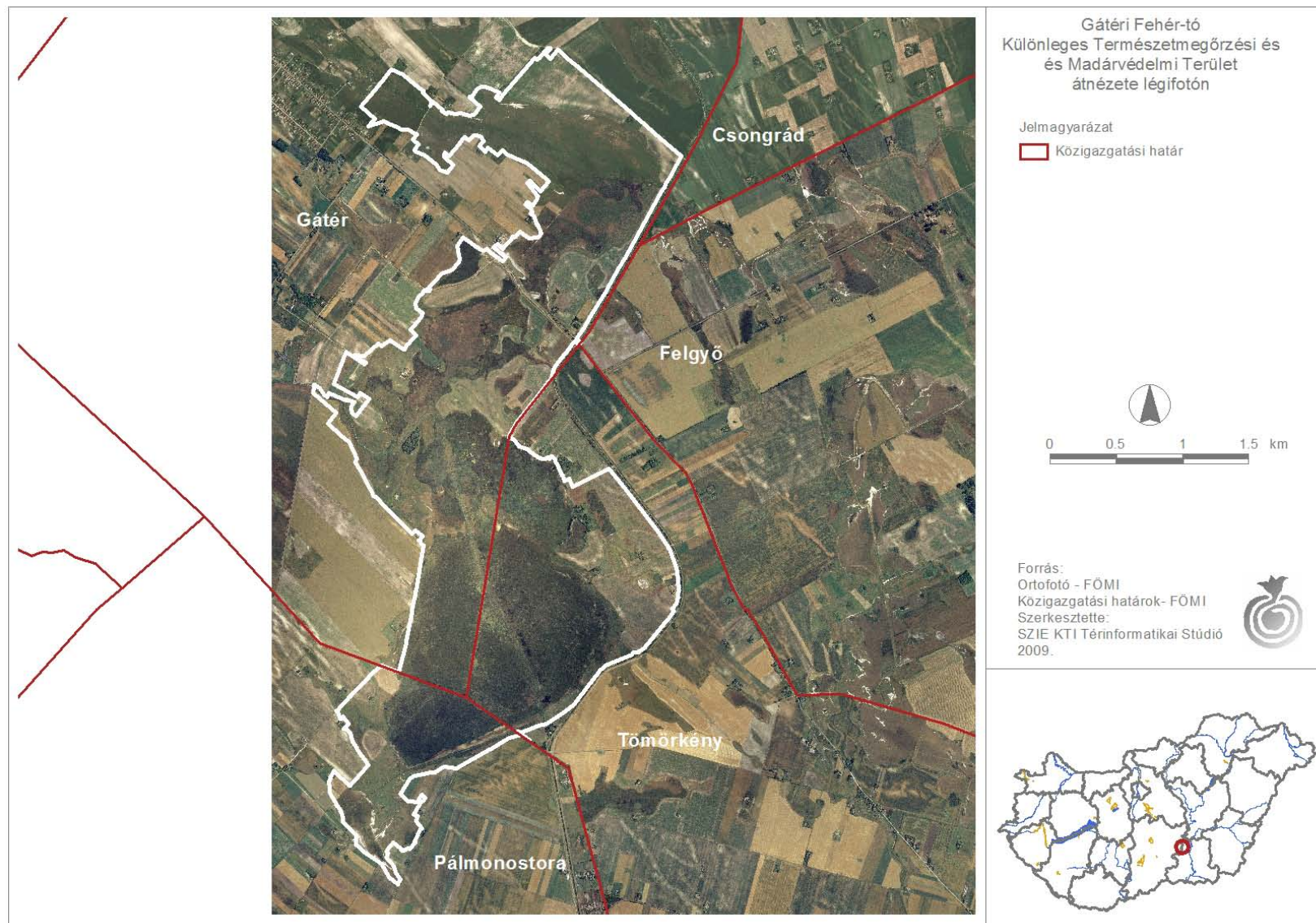
<http://geo.kvvm.hu/tir/>

A kijelölt Natura 2000 területek adatlapjai (Cntryhu2008.mdb)

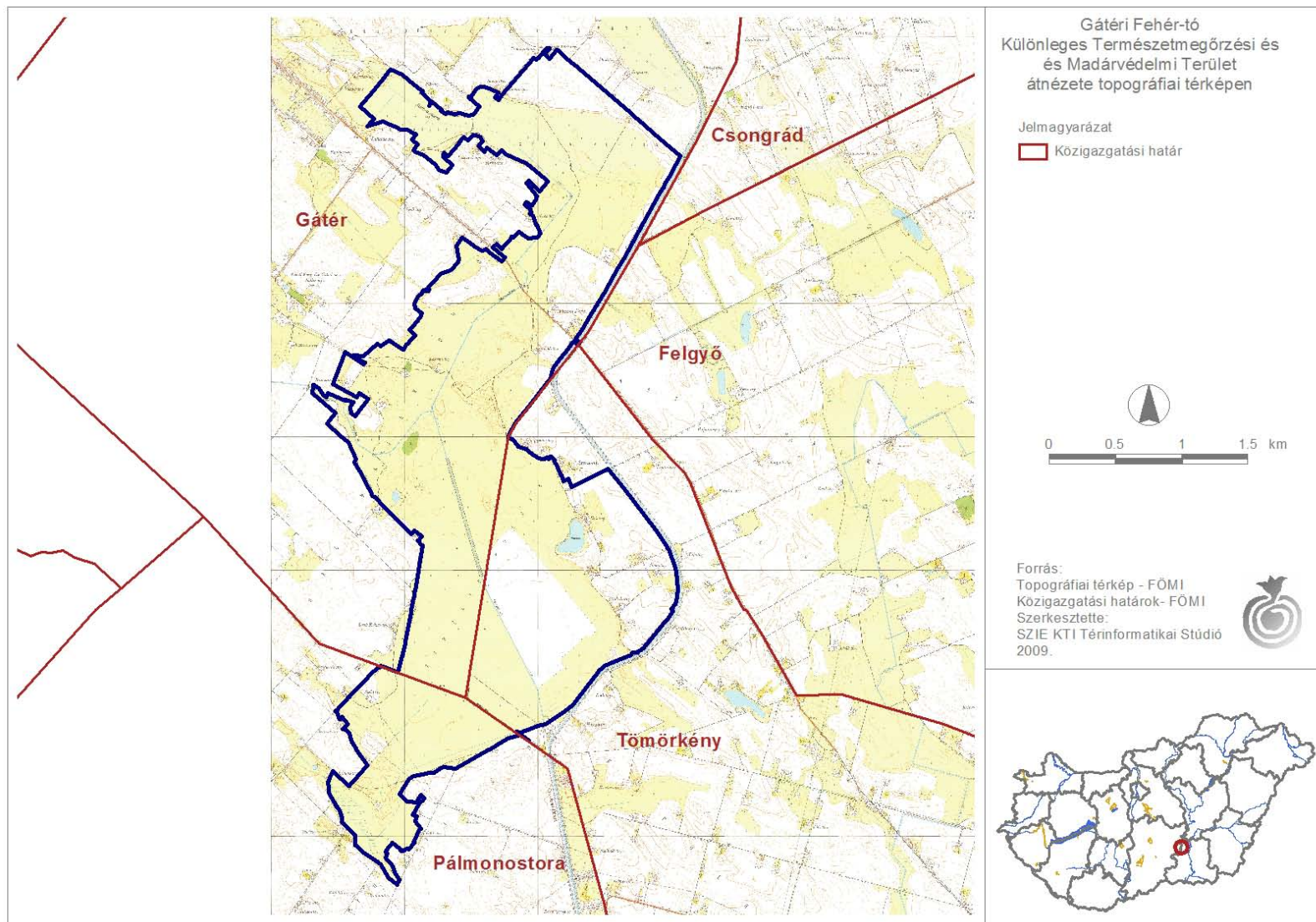
A kijelölt Natura 2000 területek térinformatikai fedvénye (Natura 2000 shape)

Országos védett területek határa

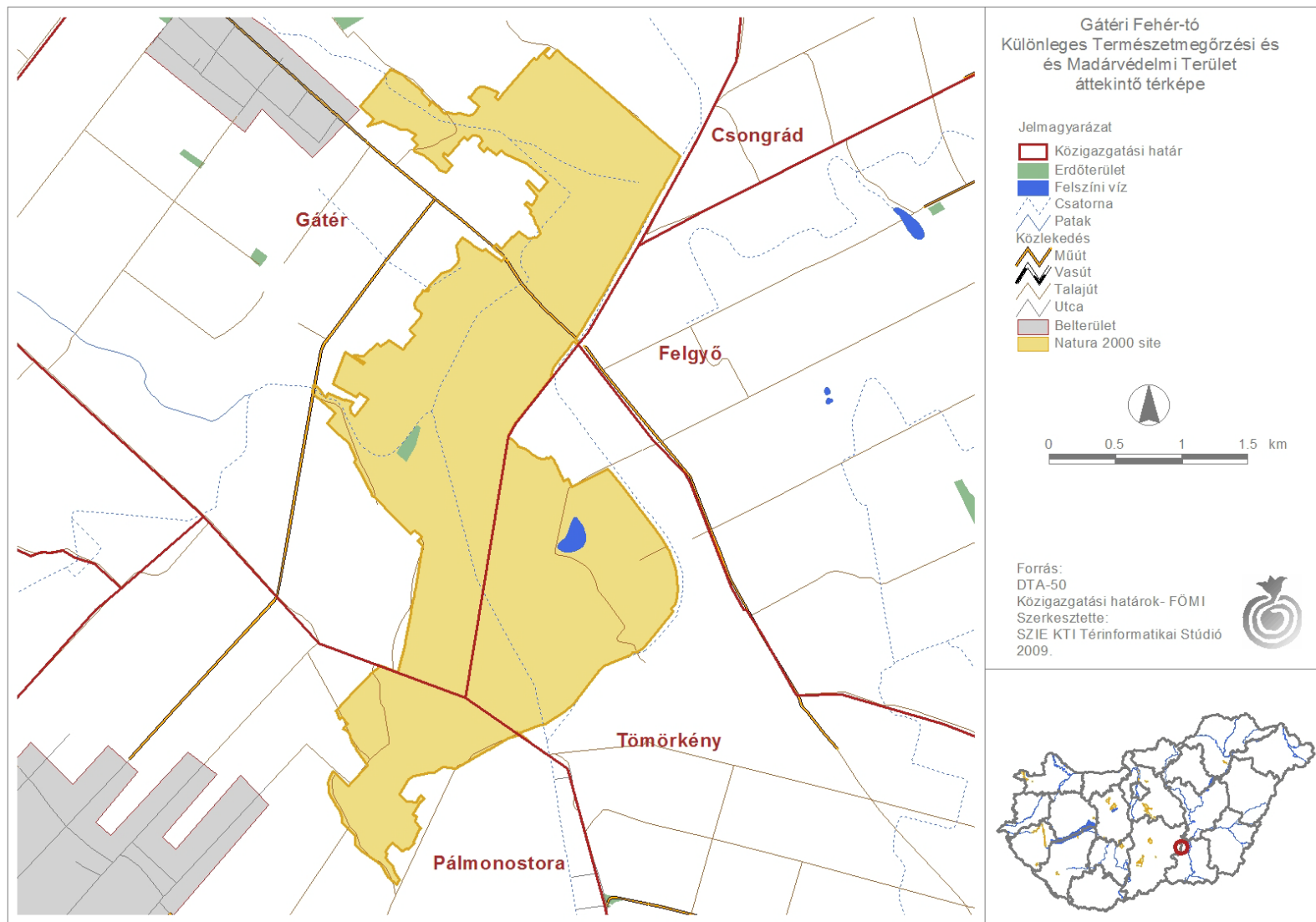
III. MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti légifotója

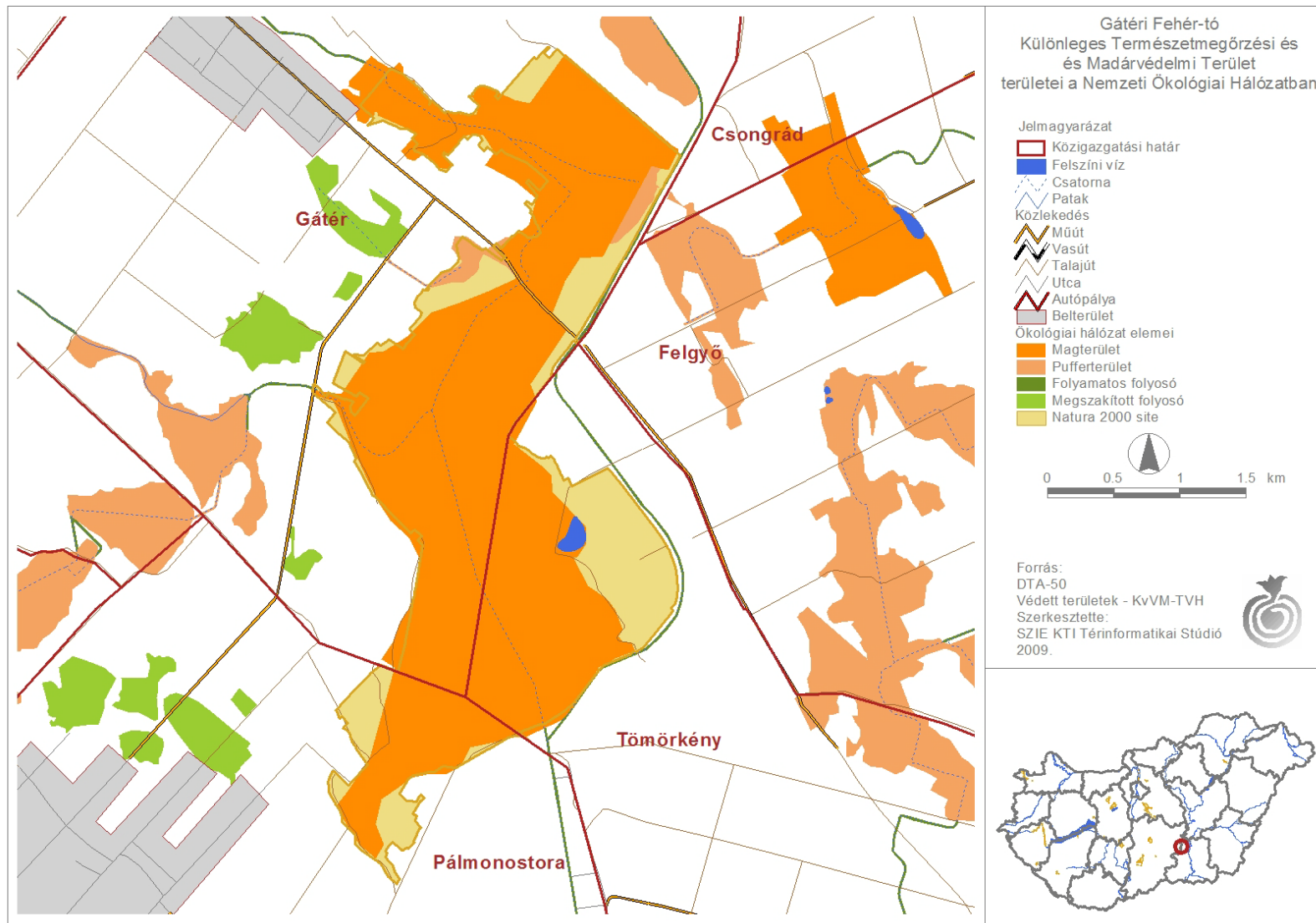

2. sz. melléklet: A tervezési terület átnézeti topográfiai térképe

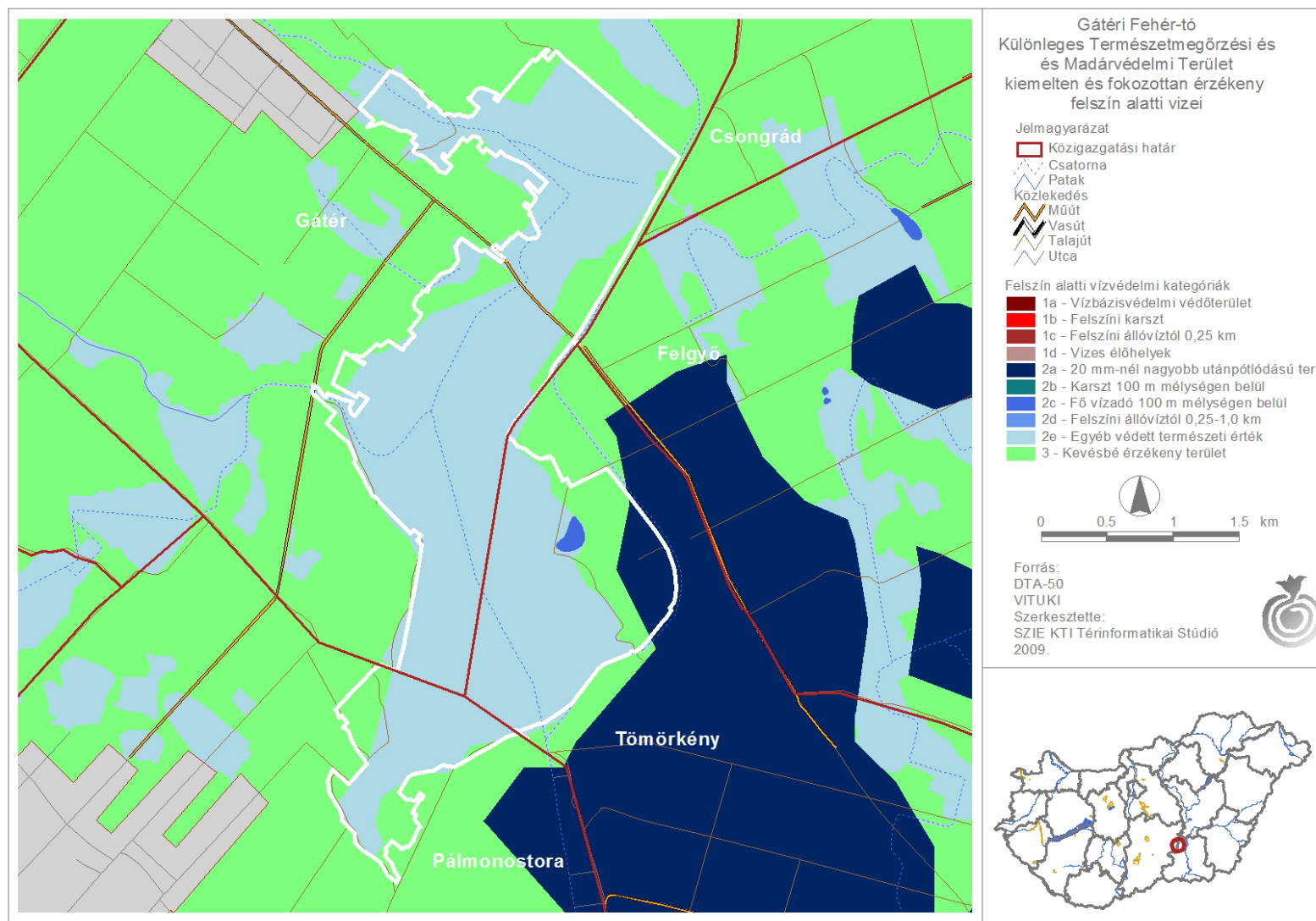

3. sz. melléklet: A tervezési terület DTA-50 átnézeti térképe

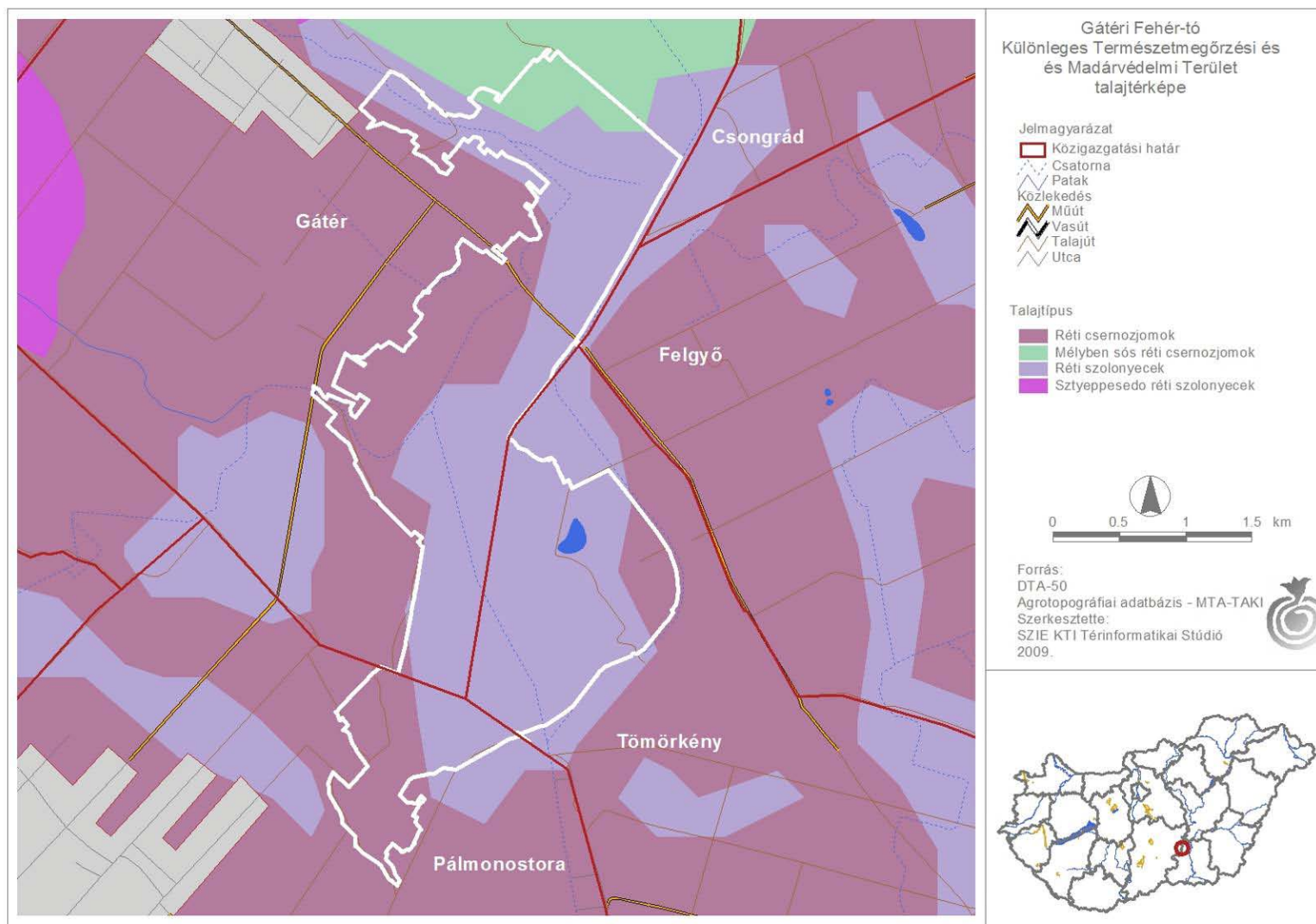
4. sz. melléklet: A tervezési területnek jelenleg nincsenek jogi oltalom alatt álló területei.

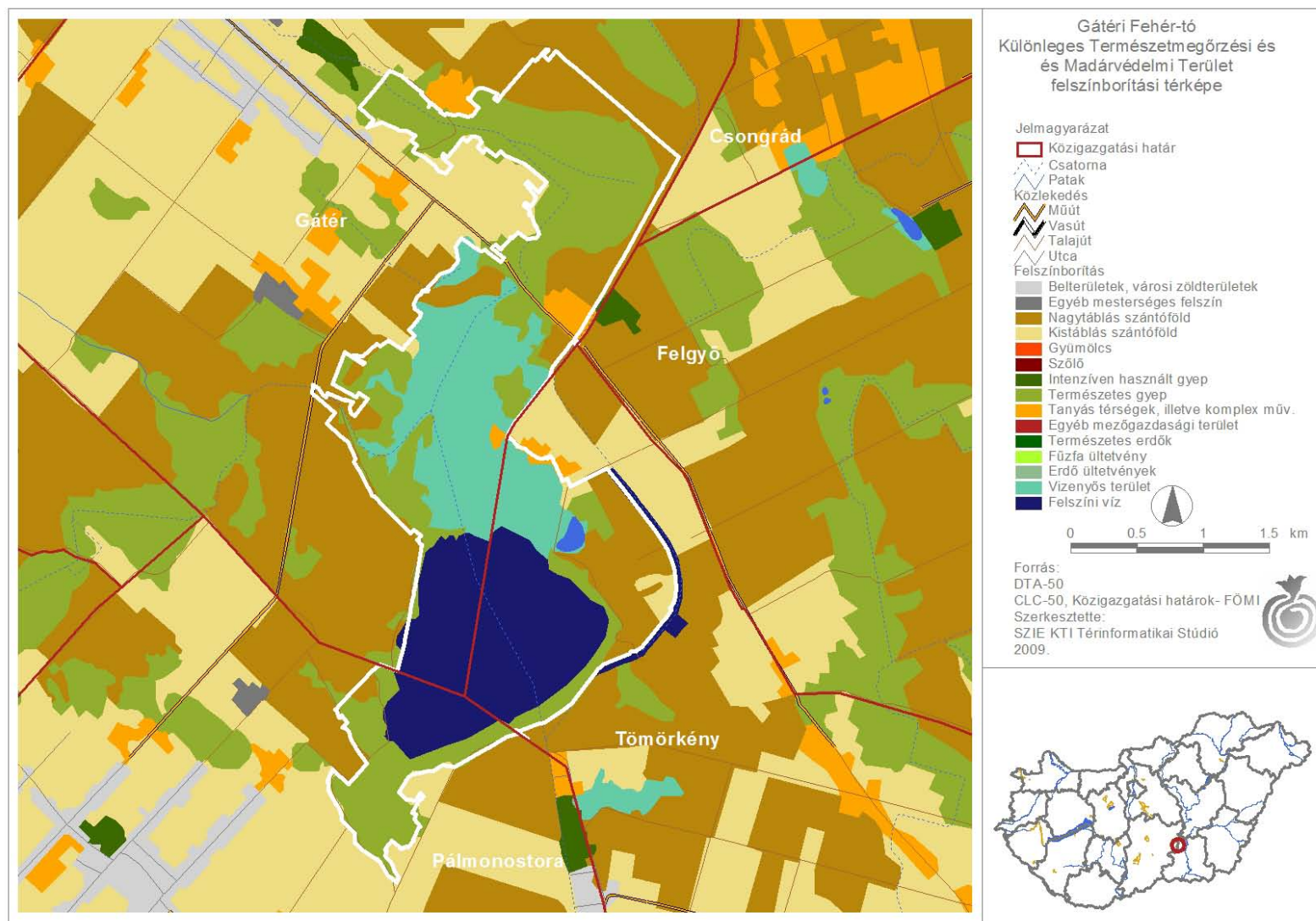
5. sz. melléklet: A tervezési terület érintettsége a Nemzeti Ökológia Hálózatban

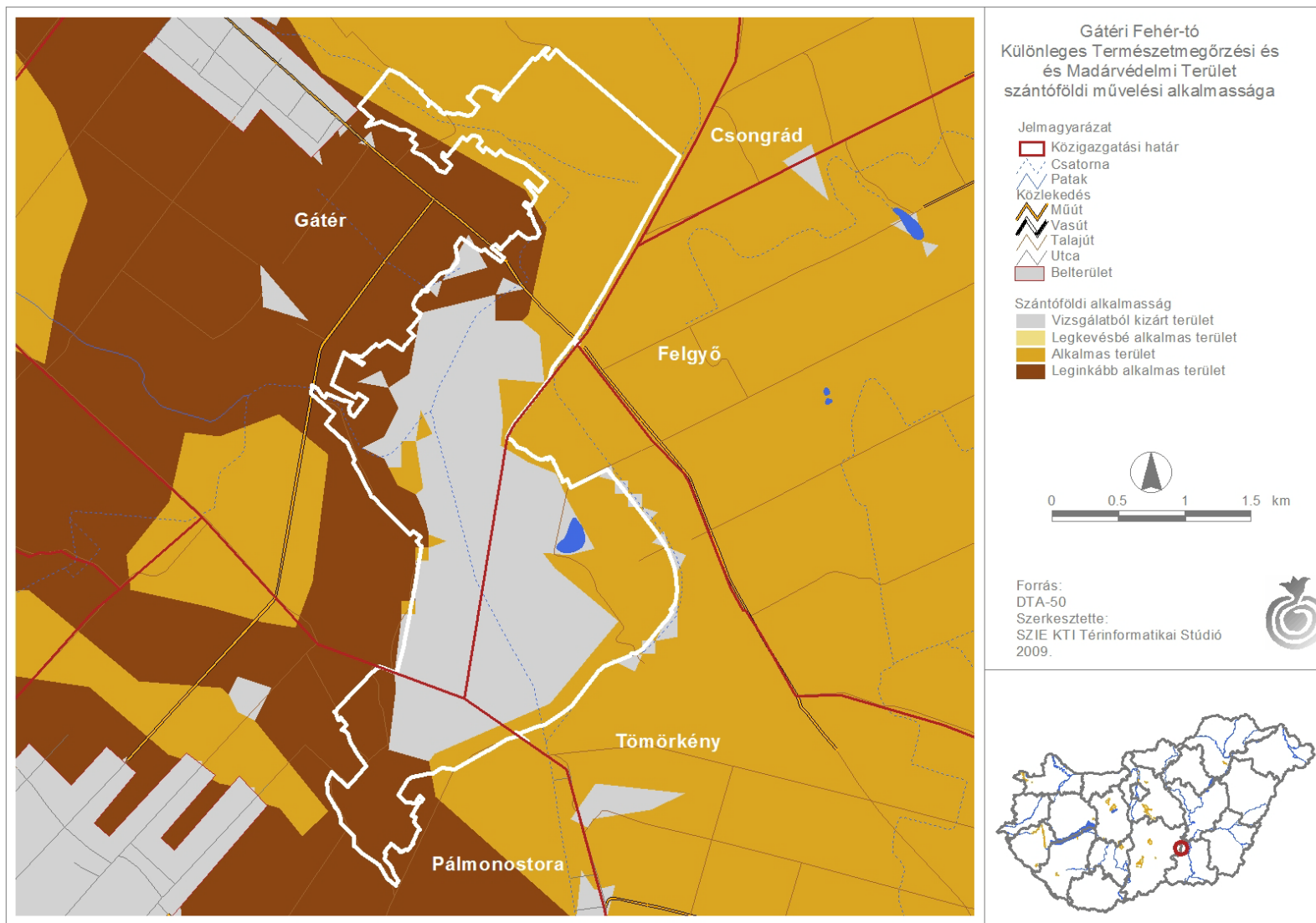
6. sz. melléklet: A tervezési terület kiemelten és fokozottan érzékeny felszín alatti vizei

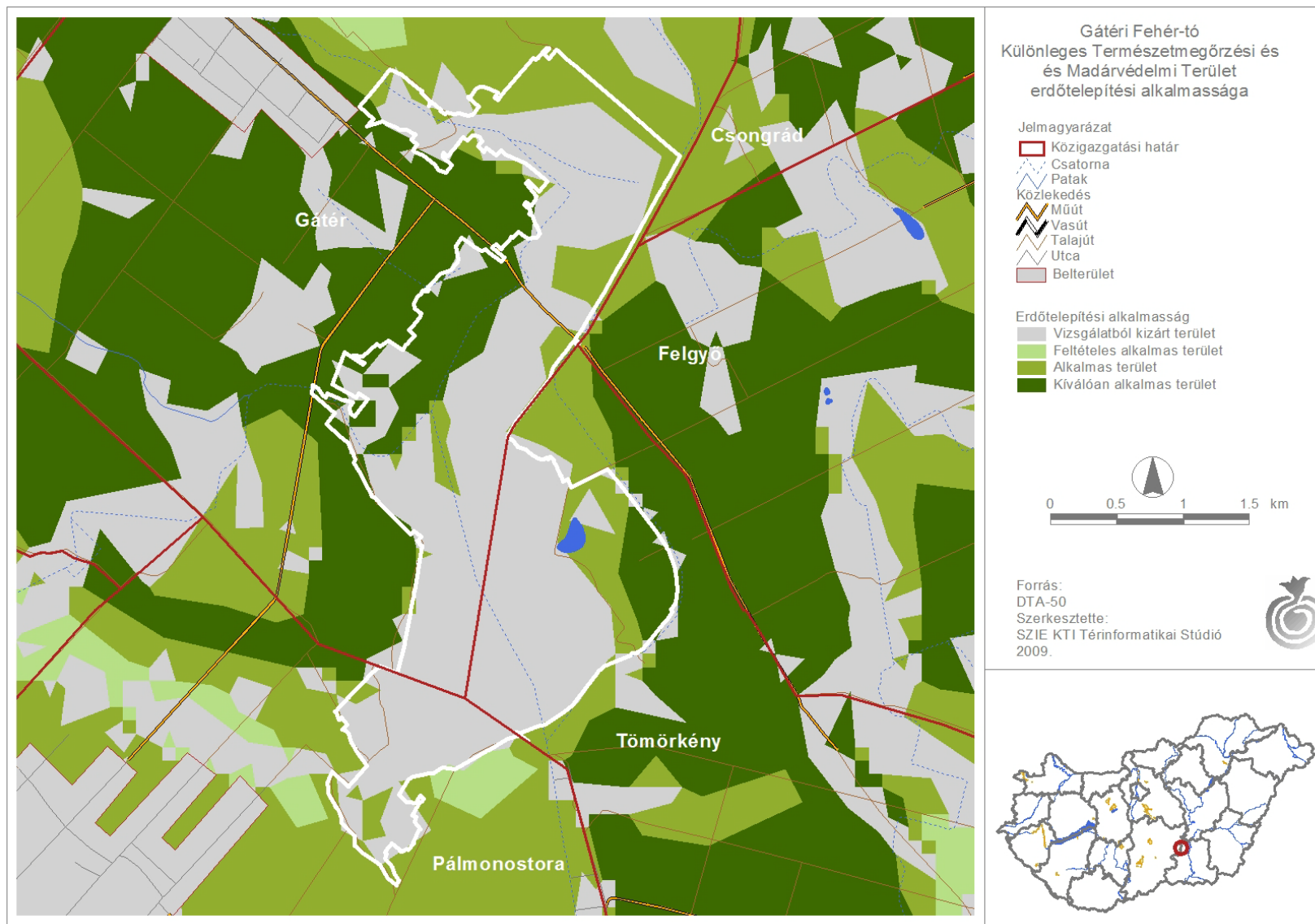
7. sz. melléklet: A tervezési terület talajtérképe

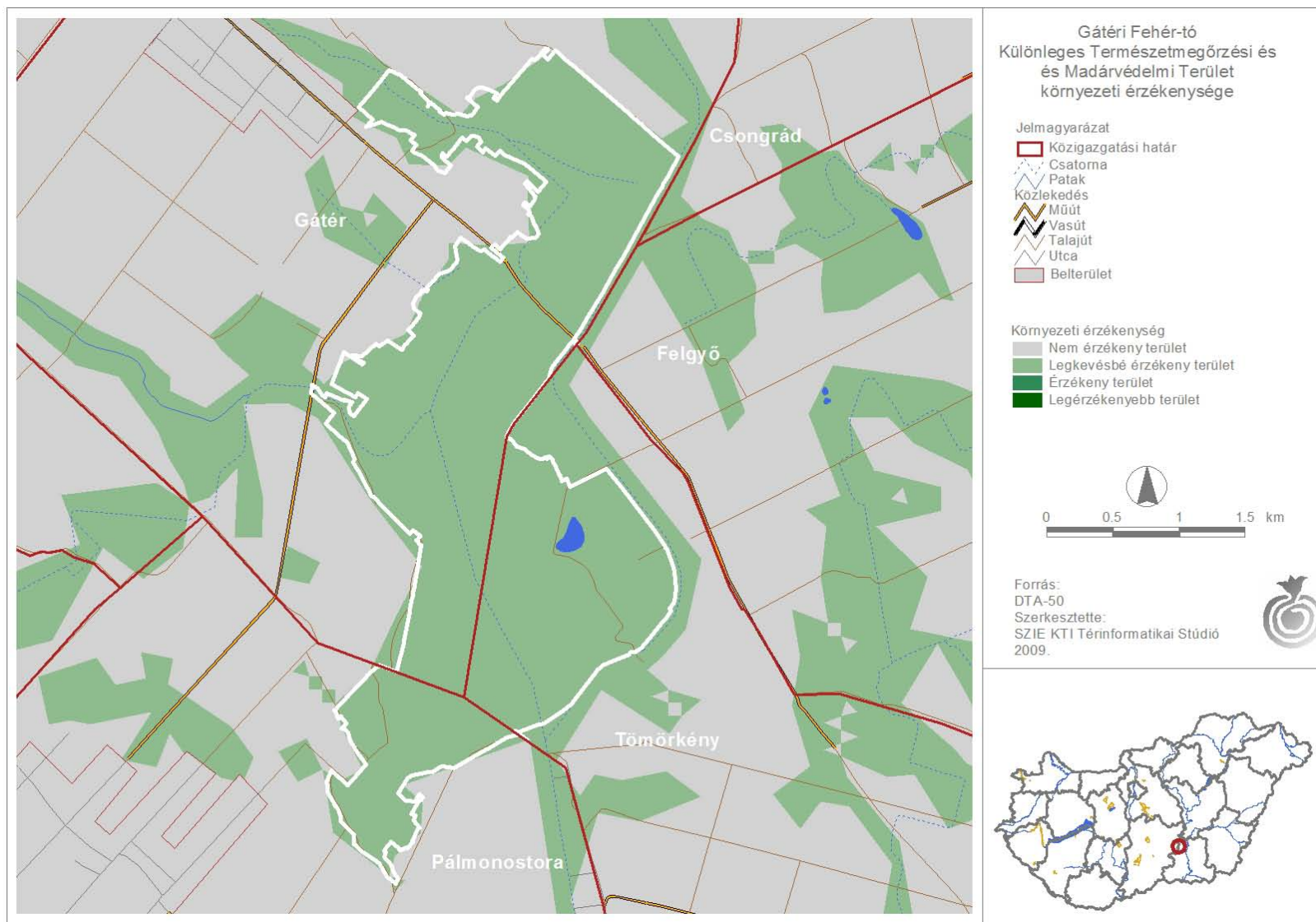
8. sz. melléklet: A tervezési terület felszínborítási térképe

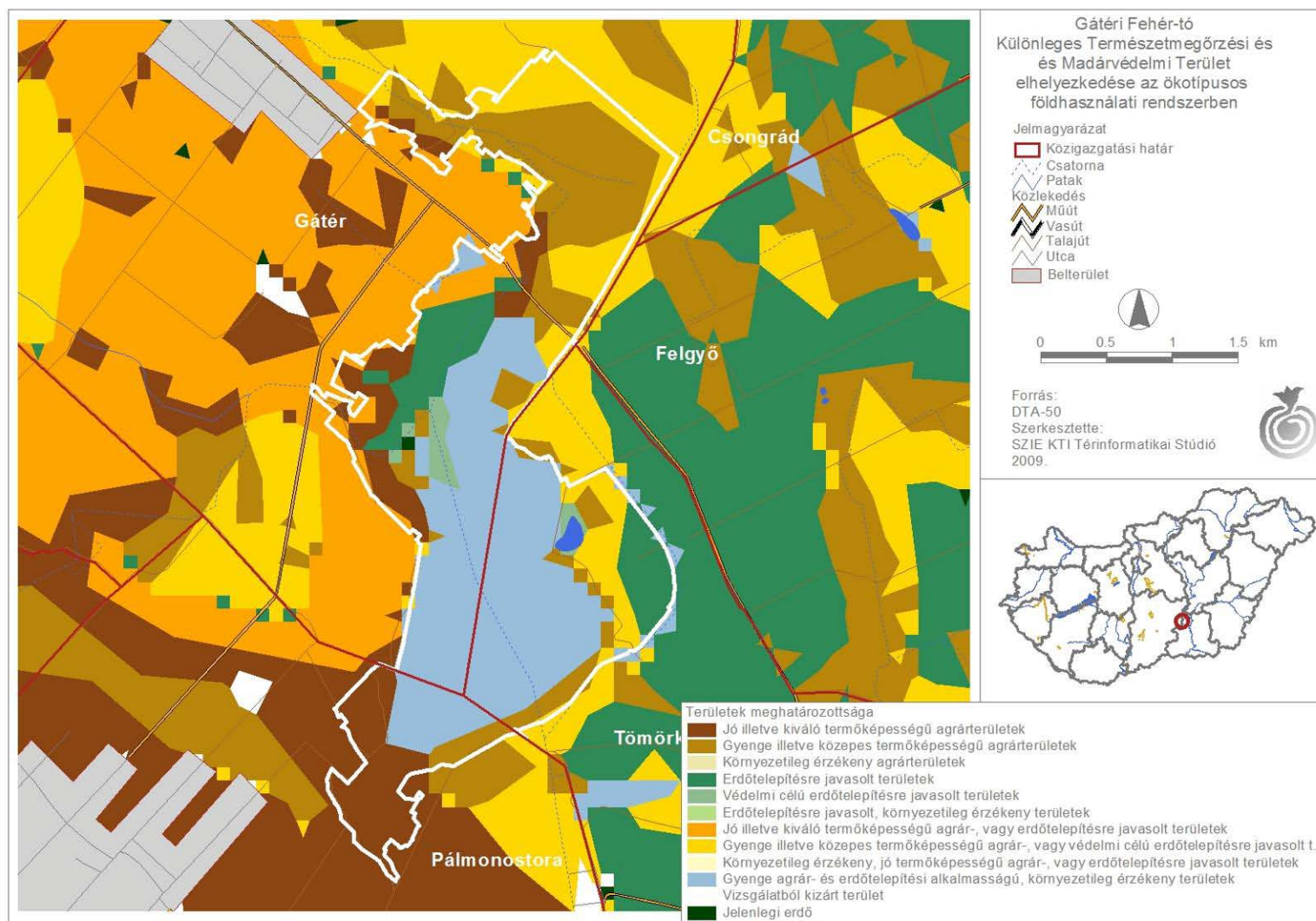
9. sz. melléklet: A tervezési terület szántóföldi művelési alkalmassága

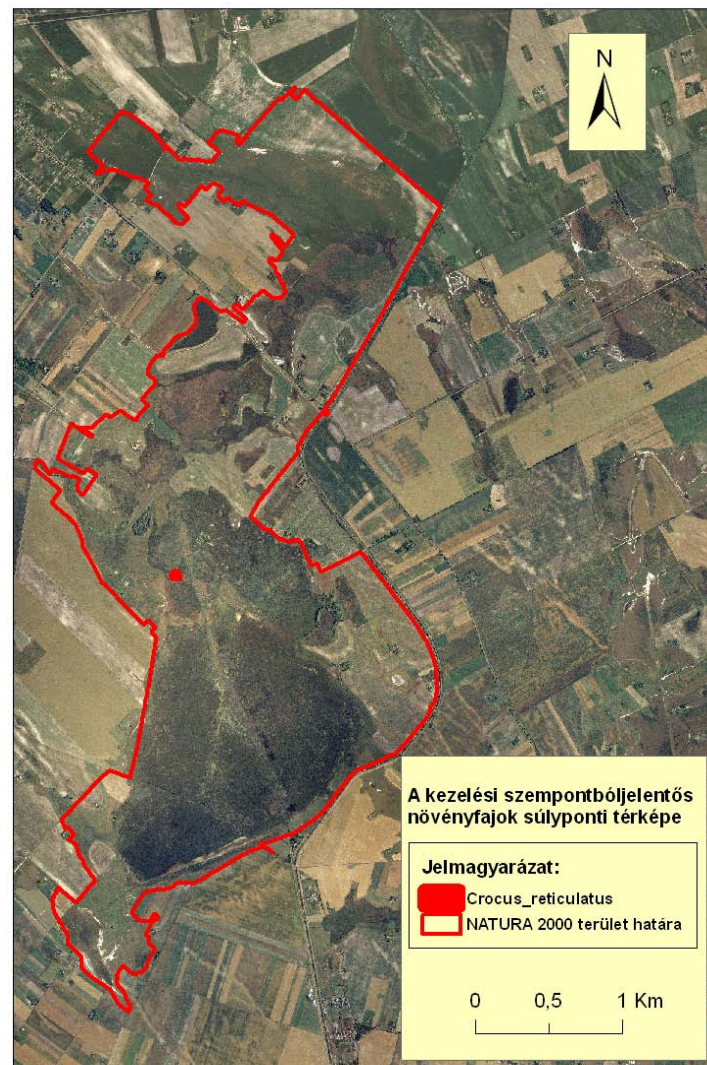
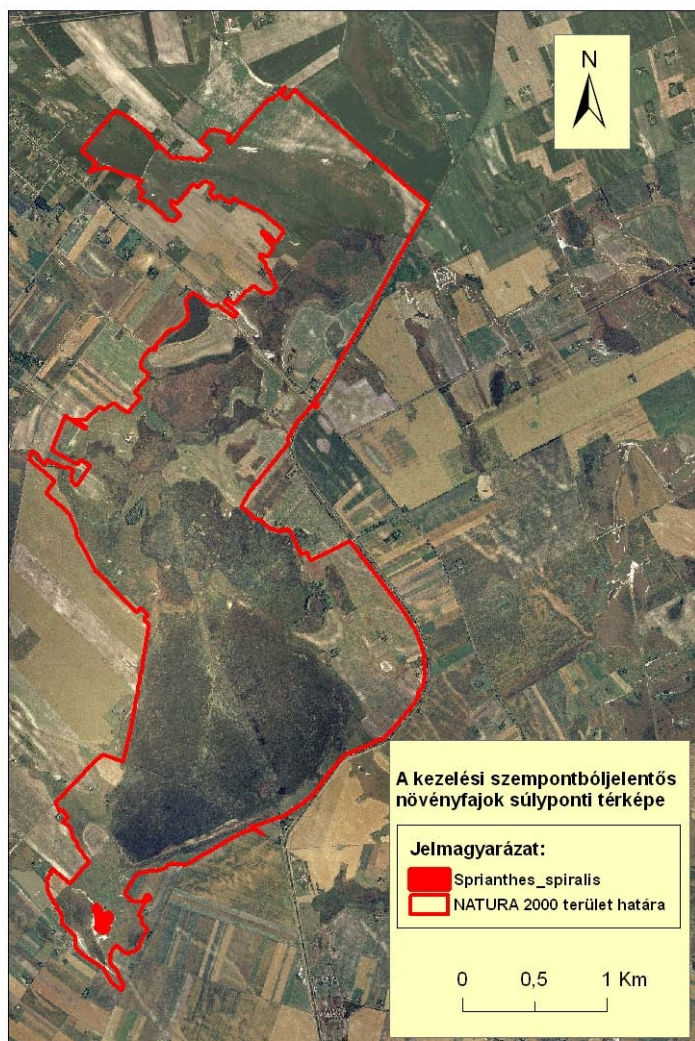
10. sz. melléklet: A tervezési terület erdőtelepítési alkalmassága

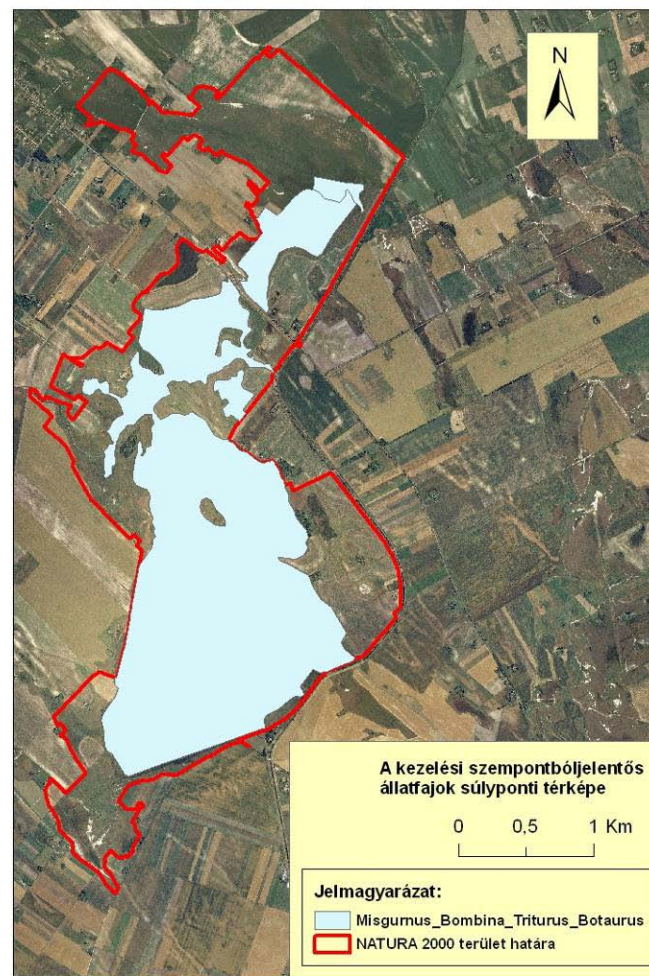
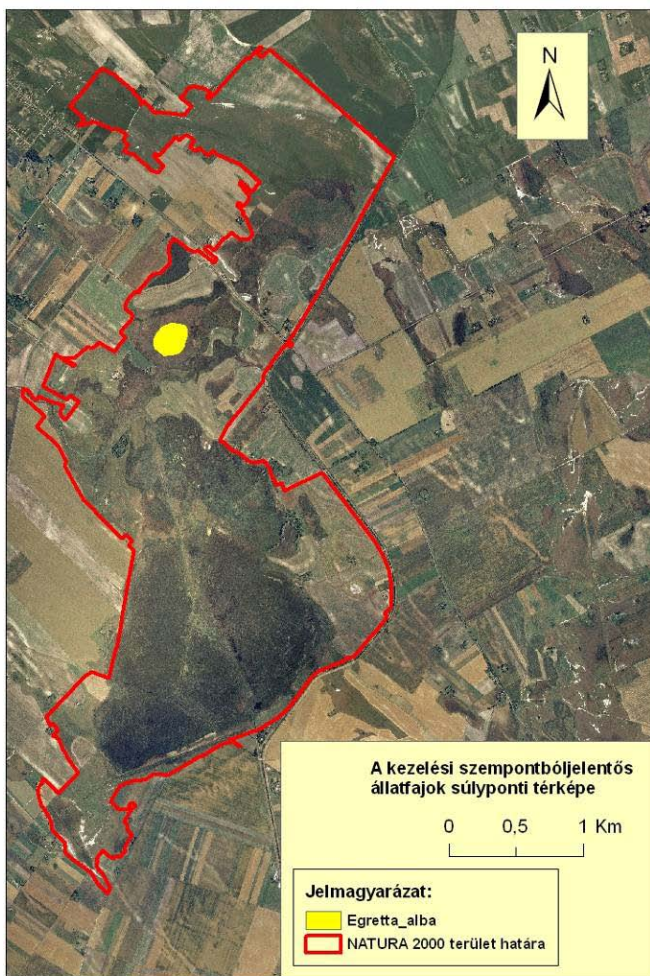
11. sz. melléklet: A tervezési terület környezeti érzékenysége

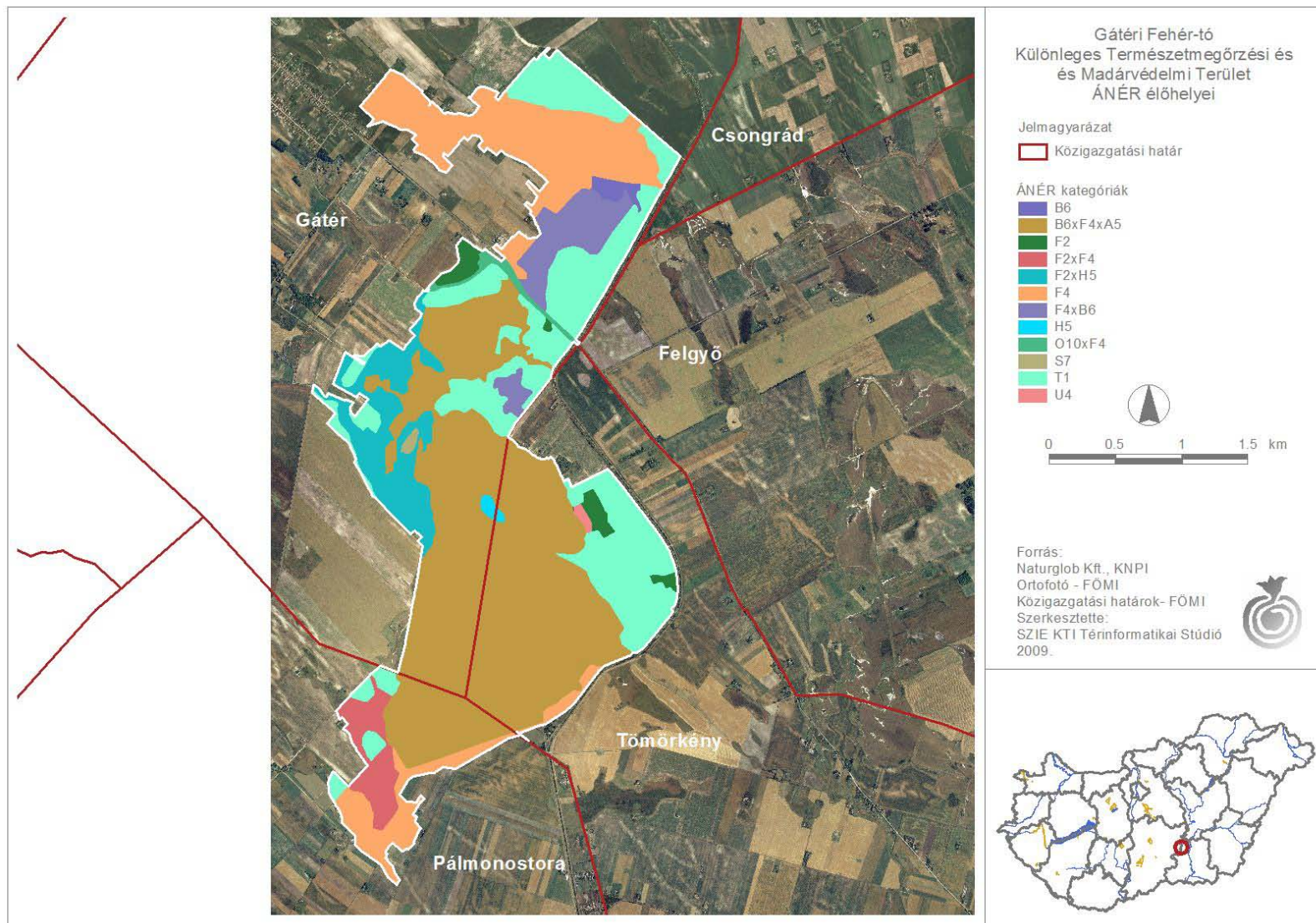
12. sz. melléklet: A tervezési terület elhelyezkedése az ökotípusos földhasználati rendszerben

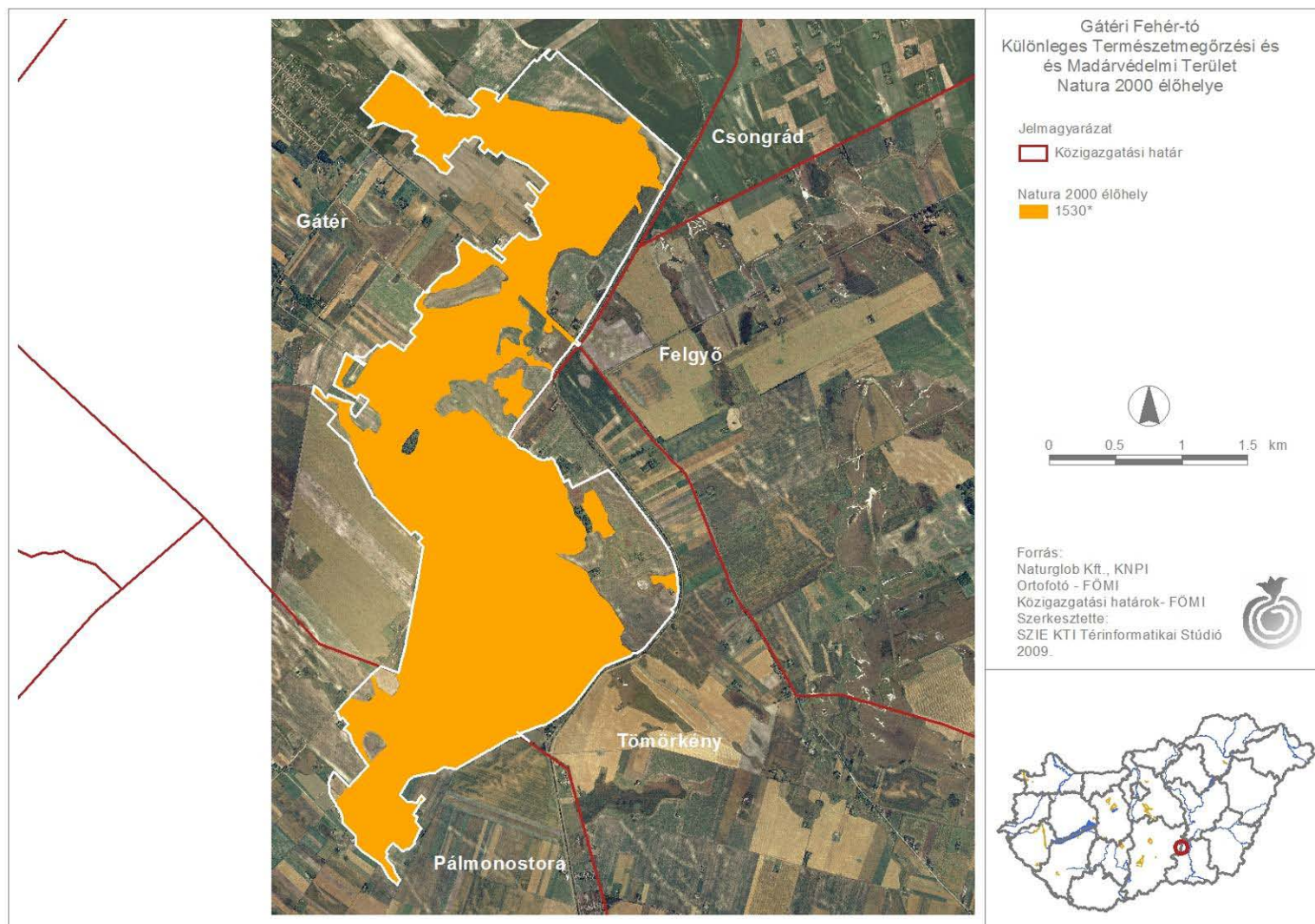
13. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős növényfajainak elterjedése

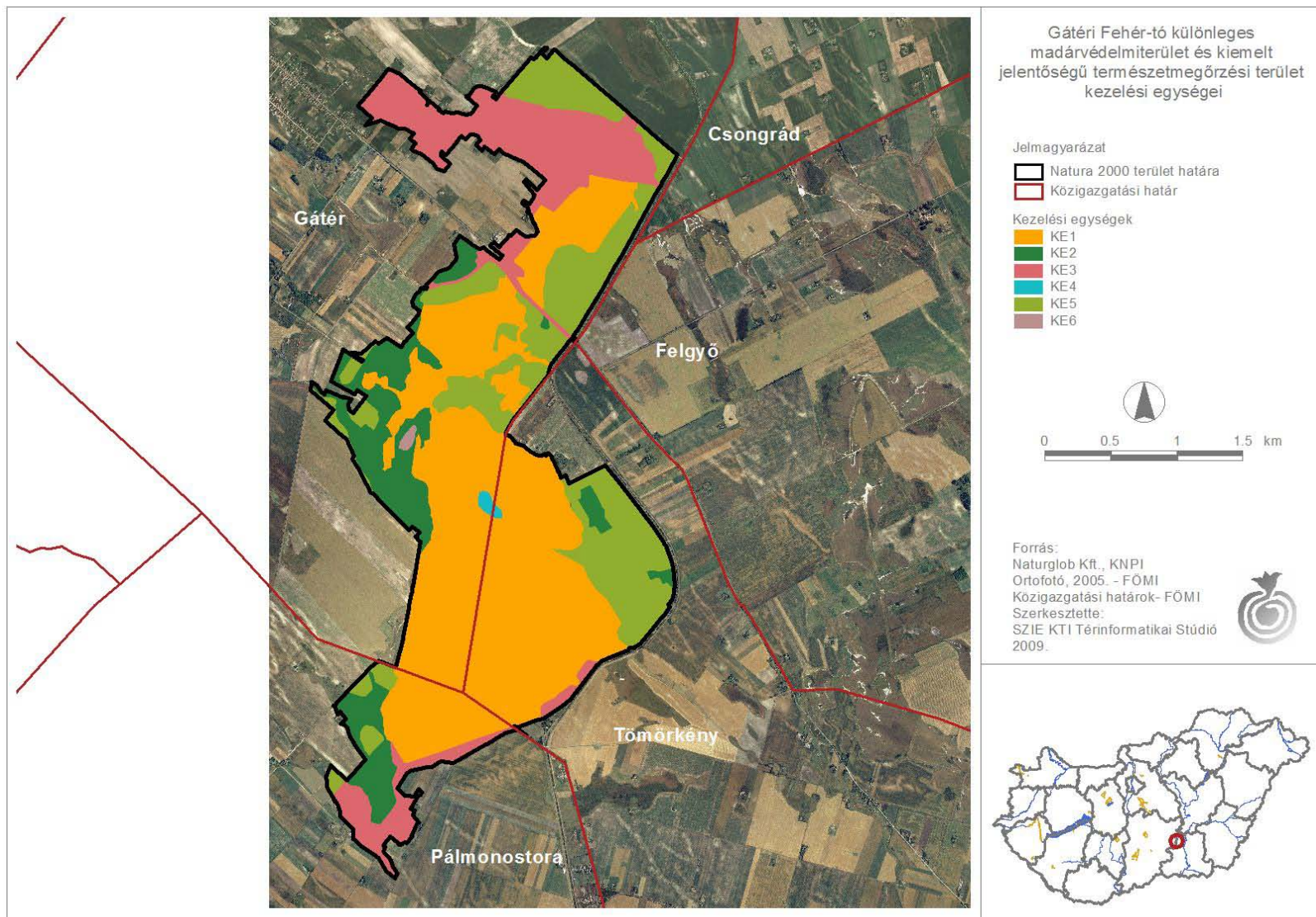
14.sz. melléklet: A tervezési terület kezelési szempontból jelentős állatfajainak elterjedése

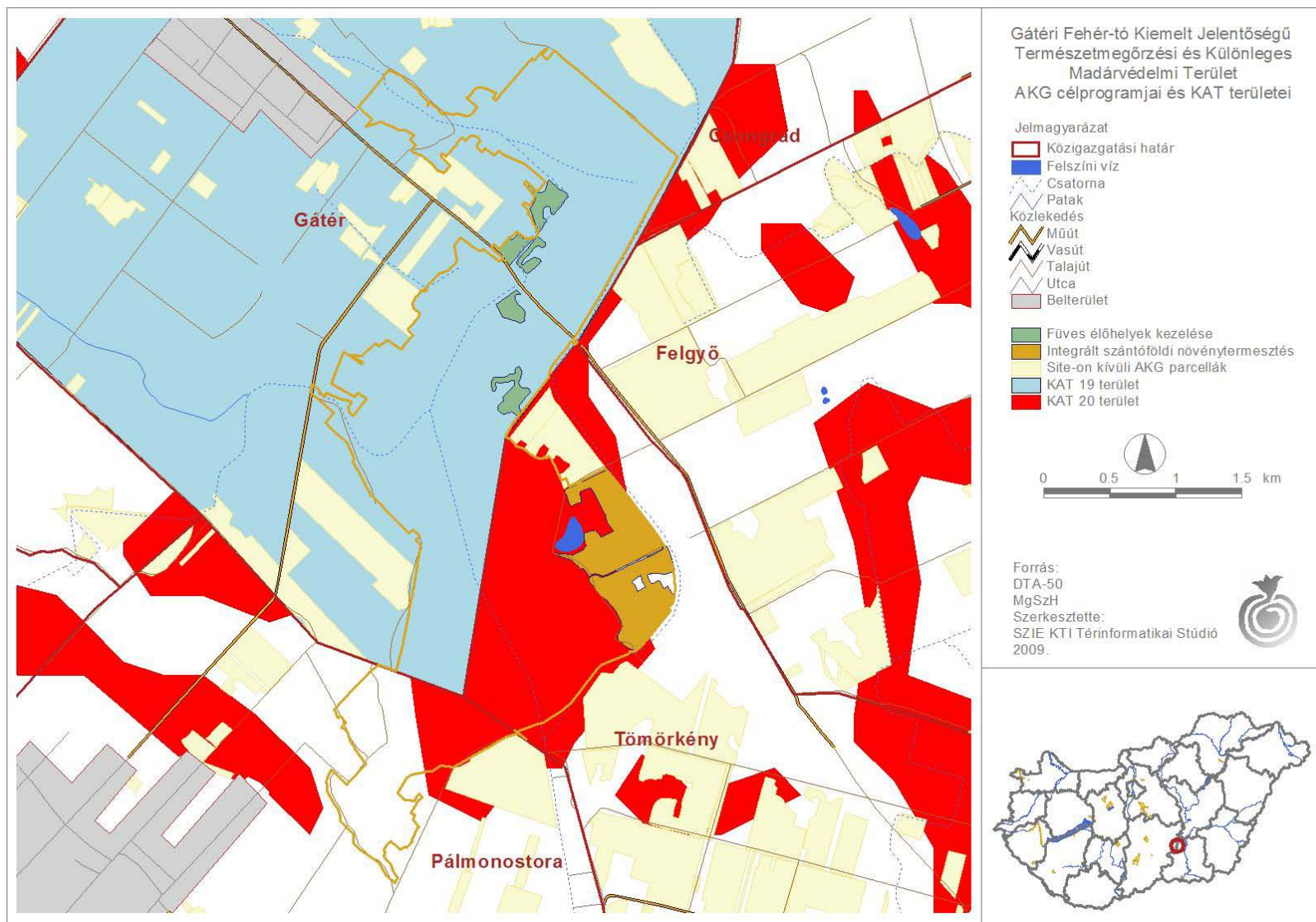
15. sz. melléklet: A tervezési terület Á-NÉR élőhelyeinek térképe

16. sz. melléklet: A tervezési terület Natura 2000 élőhelyeinek térképe

17. sz. melléklet: A tervezési terület kezelési egységei

18. sz. melléklet: A tervezési terület AKG célprogramja

19/1-6. sz. melléklet: A tervezési terület erdeinek jellemző adatai

Az erdőterület csekély kiterjedése miatt a térképi ábrázolás az adott méretarány függvényében nem lehetséges.

Natura 2000 területek egységes kezelési előírásai

Sorsz.	Kategória	Szántókra vonatkozó előírások
SZ01	betakarítás	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
SZ02		Évelő szálaspillangós takarmánynövények teljes területének kijelölt legalább 50%-án az első növedék június 30. után vágható le, a teljes terület másik legfeljebb 50%-án az első növedék április 25-ig vágható le.
SZ03		Kalászos gabonák betakarítása esetén minimum 25 cm-es tarlót kell hagyni.
SZ04		A betakarítást követő tarlóhántás, illetve tarlóápolás kötelező.
SZ05		Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező.
SZ06	fajvédelem	Évelő szálaspillangós takarmánynövények betakarítása esetén minden kaszáláskor táblánként legalább 5%, de legfeljebb 10% kaszátlan területet kell hagyni, a tábla szélével érintkezően.
SZ07		Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes állami természetvédelmi szervet. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül a természetvédelmi szerv köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható.
SZ08		Repce esetén a teljes repceterületnek az illetékes állami természetvédelmi szerv által kijelölt legalább 5, de legfeljebb 10%-án a madarak téli táplálékának biztosítása céljából a hóeltakarítás kötelező.
SZ09	környezeti édelem	A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni.
SZ10		Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.
SZ11	növényvédelem	A parcella szélein legalább 3 méter széles növényvédőszer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ12		A parcella szélein legalább 6 méter széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ13		A parcella szélein legalább 20 méter széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni.
SZ14		Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.
SZ15		A táblán egy gazdálkodási évben egyszer szabad gyomirtó szert használni.
SZ16		Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása.
SZ17		Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ18		Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos.
SZ19		Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek alkalmazása tilos.
SZ20		Rovarölő szerek nem alkalmazhatók, kivéve a repce, a mustár, illetve az olajretek rovarirtását.
SZ21		Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ22		Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ23		Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.

Sorsz.	Kategória	Szántókra vonatkozó előírások
SZ24		Vegyszer gyomirtás, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést, tilos.
SZ25	tárgazdálkodás	Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 hektár.
SZ26		Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 5 hektár.
SZ27		Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 10 hektár.
SZ28		
		Szalma- vagy szénakazal maximális magassága 5 m lehet.
SZ29	talajvédelem	5 évente legfeljebb egyszer végezhető középmező lazítás, maximum 25 cm mélységben.
SZ30		Talajkímélő gazdálkodást kell folytatni, a talajművelés mélysége legfeljebb 10 cm lehet.
SZ31	tápanyagutánpótlás	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.
SZ32		Tápanyag utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
SZ33		Tápanyag utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 170 kg/ha/év mértéket.
SZ34		Tápanyagutánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.
SZ35	vetésváltás	5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 30% kalászos gabona, legalább 20% szálaspillangós takarmánynövény (szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 10% zöldugor, legfeljebb 25% egyéb kultúra.
SZ36		Kijelölt területen évelő szálaspillangós takarmánynövényeket (évelő szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke) kell termesztetni legalább 5 évig.
SZ37		A lucerna felülvetése 5 év alatt egy alkalommal végezhető augusztus-szeptember hónapban.
SZ38		5 év átlagában a következő vetésszerkezet betartása kötelező fővetésű növények tekintetében: legalább 20% kalászos gabona, legalább 20% szálaspillangós takarmánynövény (szálaspillangósok, vagy azok keveréke, illetve füves keveréke), legalább 20% zöldugor, legalább 10% őszi repce, legfeljebb 20% egyéb kultúra.
SZ39		Szemes kukorica, napraforgó, kertészeti kultúra, rizs, dohány, szudánifű termesztése nem megengedett.
SZ40		Fás szárú energetikai ültetvény, energiafű, kínai nád, olasz nád telepítése tilos.
SZ41		Fóliasátrás és üvegház as termesztés tilos.
SZ42		Öntözés tilos.
SZ43	agrotechnika	Melioráció tilos.
SZ44		Meszezés tilos.
SZ45		Drénezés tilos.
SZ46		Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.
SZ47	élőhely rekonstrukció	Szántó vizes élőhelyé alakítása, spontán gyepesedéssel.
SZ48		Szántó füves élőhelyé alakítása, gyeptelepítéssel.
SZ49		Szántó füves élőhelyé alakítása, spontán felhagyással.
SZ50		Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
SZ51		Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel.

Sorsz.	Kategória	Szántókra vonatkozó előírások
SZ52		Mezőgazdasági földterület első erdősítése.
SZ53		Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása.
SZ54		Őshonos fajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
SZ55	gyepezítés részletes előírásai	A talaj maximum 40 cm mély beszántása, illetve erős gyomosodás esetén a talaj felső 5 cm-ének eltávolítása csak az első magvetést megelőzően, a program első évében történhet; kivételt képez, ha a terület selyemkóróval fertőzött, mert akkor tilos szántani.
SZ56		Magvetéshez kizárólag a közeli természetes homoki gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ57		Magvetéshez kizárólag a közeli természetes rétekről aratott magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.
SZ58		Magvetés nyár végén vagy ősszel történjen.
SZ59		Telepítés előtt, valamint a program teljes ideje alatt műtrágya és bármilyen szerves trágya alkalmazása tilos.
SZ60		Tájídegen fűmagkeverékkel történő vetés tilos.
SZ61		A telepítést követő évtől legalább évi egyszeri kaszálás illetve kíméletes, pásztroló legeltetés szükséges.
SZ62		A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására.
SZ63	egyéb	A telepítést követő második évtől évi kétszeri kaszálás (május-júniusban illetve augusztus-szeptemberben), valamint a kaszálást követő sarjülegeltetés szükséges az aranyvessző és a nád visszaszorítására, valamint a cserjésedés megakadályozására.
SZ64		Természetbarát gyepezítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyepek kialakulásának elősegítése; tájídegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.
SZ65		A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása a telepítése, amely őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény illetve fasor kell legyen; a táblaszegély inváziós cserje és fajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel, biztosítani kell.

Sorsz.	Kategória	Gyep és füves területekre vonatkozó előírások
GY01	korlátozásra javasolt mezőgazdasági műveletek	Felülvetés nem megengedett.
GY02		Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.
GY03		Műtrágyázás nem megengedett.
GY04		Tápanyag-utánpótlás tilos, kizárólag telepítéskor és felülvetéskor megengedett legfeljebb 90 kg/ha nitrogén-hatóanyag mennyiség kijuttatása.
GY05		Tápanyag utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürülékből származhat, trágya kijuttatása tilos.
GY06		A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.
GY07		Szerves trágyázás nem megengedett.
GY08		Dobkaszó és talaj meghajtású rendszerek, rendezelő használata tilos.
GY09		Fogasolás nem megengedett.
GY10		Tárcsázás nem megengedett.
GY11		Hengerezés nem megengedett.
GY12		Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY13		Kiszántás nem megengedett.
GY14		Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
GY15		Tűzpázták létesítése nem megengedett.
GY16		A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
GY17		Cserjeirtás nem megengedett.
GY18	mezőgazdasági művelési használat	Kizárólag legeltetéssel történő hasznosítás.
GY19		Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.
GY20		Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.

Sorsz.	Kategória	Gyep és füves területekre vonatkozó előírások
GY21	megakadályozása	Legeltetés és kaszálás tilos, a területet kezeletlenül kell fenntartani.
GY22		Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.
GY23		Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását.
GY24		A gyepek égetése csak a területileg illetékes KÖTEVIFE egyedi írásos engedélye alapján történhet.
GY25		A területen lévő cserjék irtása, és eltávolítása kötelező.
GY26		Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező.
GY27		Nem speciális növényvédőszer kijuttatás esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY28		A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
GY29		Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30		A természetes gyepekben szórtan jelentkező őshonos méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező.
GY31		A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban az érintett NPI-nak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat az érintett NPI-gal egyeztetni kell.
GY32		A magas diverzitású vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat nem szabad eltávolítani.
GY33		Gyepterületen előforduló, 1,5 méternél magasabb tájidegen faegyedeket lábbon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegszert is alkalmazó munkát a vegetációs időszak kezdetén (április-május) kell elvégezni.
GY34	legeltetési sűrűség	A terület túllegeltetése tilos.
GY35		Minimum 0,1 ÁE/ha.
GY36		Minimum 0,2 ÁE/ha.
GY37		0,1-0,2 ÁE/ha.
GY38		0,2-0,4 ÁE/ha.
GY39		0,2-1,0 ÁE/ha.
GY40		0,4-0,6 ÁE/ha.
GY41		0,6-1,0 ÁE/ha.
GY42		A legeltetési sűrűséget a működési területében érintett NPI-gal egyeztetni szükséges.
GY43	legeltetési időszak	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.
GY44		Március 15. és május 31. között a legeltetés tilos.
GY45		Téli legeltetés a KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
GY46	legeltetési mód	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a NPI-gal.
GY47		Villanypásztor használat nem megengedett.
GY48		Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 5-ha-t.
GY49		Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 20 ha-t.
GY50		Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem haladhatja meg a 50-ha-t.
GY51		Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 5-ha-nál.
GY52		Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 20-ha-nál.
GY53		Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 50-ha-nál.
GY54		Villanypásztor használat esetén egy szakasz területe nem lehet kisebb 100-ha-nál.

Sorsz.	Kategória	Gyep és füves területekre vonatkozó előírások
GY55		Villanypásztor csak a területileg illetékes NPI írásos véleménye alapján alkalmazható.
GY56		Inváziós növényekkel fertőzött nyílt évelő homokpuszta gyepekben és lejtősztyepppréteken kizárólag a mentesítést követően lehet legeltetni.
GY57		Legeltetési terv készítése és egyeztetése a NPI-gal.
GY58		A gyepek legelészárított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a gyepterület 10%-át.
GY59		A gyepek legelészárított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a gyepterület 20%-át.
GY60		A gyepek legelészárított terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a gyepterület 30%-át.
GY61		Kaszáló sarjűlegeltetése kizárólag szarvasmarhával és lóval lehetséges, a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY62		Kaszáló sarjűlegeltetése megengedett, a kaszálás napjától számított 30 napon belül megkezdeni tilos.
GY63		Sarjűlegeltetést ugyanazon a területen csak minden második évben lehet alkalmazni.
GY64		Sarjűlegeltetést ugyanazon a területen csak minden harmadik évben lehet alkalmazni.
GY65	legeltethető állatok	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
GY66		Legeltethető állatfaj: juh.
GY67		Legeltethető állatfaj: kecske.
GY68		Legeltethető állatfaj: lófélék (ló, szamár).
GY69	kasztási időpont	Június 15. után.
GY70		Június 30. után.
GY71		Július 15. után.
GY72		Augusztus 1. után.
GY73		Augusztus 10. után.
GY74		Szeptember 1. után.
GY75		Október 1. után.
GY76	kasztási mód	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő kasztási terv készítése, egyeztetése a területért felelős, a természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő, a területet jól ismerő illetékessel, valamint az így egyeztetett kasztási terv végrehajtása.
GY77		A gyepek évente csak egyszer lehet kasztálni.
GY78		A gyepek évente legalább kétszer kell kasztálni.
GY79		Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos.
GY80		Természetkímélő kasztási módszert kell alkalmazni: a kasztálást a kasztálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni.
GY81		Vadriasztó lánc használata kötelező.
GY82		A szénát a kasztálást követő 2 héten belül össze kell gyűjteni és eltávolítani a területről, vagy sávokban elégetni.
GY83		Szénát a kasztálást követően 1 hónapon belül le kell hordani a területről.
GY84		3 hektárnál nagyobb tábla esetében minden szárazzásánál, kasztálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50 % szárazzásának, kasztálásának befejezése után a másik 50 % szárazzását, kasztálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
GY85		10 hektárnál nagyobb tábla esetében minden szárazzásánál, kasztálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50 % szárazzásának, kasztálásának befejezése után a másik 50 % szárazzását, kasztálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.

Sorsz.	Kategória	Gyep és füves területekre vonatkozó előírások
GY86		50 hektárnál nagyobb tábla esetében minden szárazúzásánál, kaszálásnál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50 % szárazúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50 % szárazúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
GY87		Mozaikos kaszálás folytatása, egybefüggő kaszált terület nem haladhatja meg az 5 hektárt, vagy a terület 30 %-át. A kaszálások között legalább 1 hétnek el kell telni.
GY88		A gyepterület kaszálása, szárazúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY89	kaszálatlan terület	5-10% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY90		10-15% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY91		15-20% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY92		20-30% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.
GY93		A parcella max 50%-a hasznosítható kaszálassal.
GY94		A kaszálatlan területet kaszálonként más helyen kell kialakítani.
GY95		A kaszálatlan területet évente más helyen kell kialakítani.
GY96		A kaszálatlan területet a földön fészkelő fokozottan védett madarak fészke körül kell kialakítani.
GY97		Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszási időpont után szabad kezdeni.
GY98		A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély élőhelyek a kaszálatlan területbe bele tartozhatnak
GY99		Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni, és haladéktalanul értesíteni kell az illetékes állami természetvédelmi szerv munkatársát. A talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani a természetvédelmi szerv javaslata alapján.
GY100	tisztító kaszálás	Tisztító kaszálás csak az inváziós gyomnövényekkel fertőzött foltokon lehetséges.
GY101		Minden évben tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY102		Legalább 2 évente tisztító kaszálás elvégzése kötelező.
GY103		Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.
GY104		Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálassal évente legalább 3szor kezelni kell.
GY105		A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül.
GY106		A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: szeptember 1.
GY107		A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.
GY108		Tisztítókaszálás, szárazúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-i dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazúzás.
GY109		A terület maximum 30%-a kezelhető tisztító kaszálassal.
GY110		Legelőterületen a tisztítókaszálást és szárazúzást úgy kell végezni, hogy az őshonos legelőgyomokkal terhelt területrészek se kerüljenek 50 %-nál nagyobb arányban eltávolításra.
GY111		Az inváziós és termőhely idegen fajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.
GY112	körm.	Gyepterületen trágyaszarvas kialakítása tilos.
GY113	rekonszt. yvéd	Élőhely rekonstrukció.
GY114		Mezőgazdasági földterület első erdősítése.
GY115		Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása.

Sorsz.	Kategória	Vizes területekre vonatkozó előírások
V01	agrotechnika	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
V02		Nyílt vízfelületek hínárvágással történő mozaikos (max. 2 ha) kialakítása kötelező.
V03		Felhagyott tőzegbányaterületek kezelésmentesen kell tartani.
V04		Tilos a kaszálás.
V05		Vegyszer használata kizárólag fainjektálás során lehetséges.
V06		Az illetékes nemzeti park által kijelölt területen tilos a nádaratás.
V07		A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.
V08		Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével.
V09		Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes KÖTEVIFE engedélye alapján lehetséges.
V10	halastó	Halastavak medrének meszezése tilos.
V11		A vízi növényzet irtása nem engedélyezhető.
V12		Tókaszálás tilos.
V13		Nyílt vízfelületek hínárvágással történő mozaikos (max. 2 ha) kialakítása kötelező.
V14		A vízi növényzet és a partmenti növényzet irtása (vágás, nádégetés, cserjék kivágása) tilos.
V15		A kotrás nem engedélyezhető.
V16		A halastavak medrének kotrásából származó iszap a parton nem deponálható, azt a területéről el kell szállítani.
V17		Április 1. és július 15. között tókaszálás tilos.
V18		Hínárvágással kell foltonként minimum 2 hektár, maximum 5 hektár nyílt vízfelületet kialakítani.
V19		Idegenhonos halfajok visszaszorítása kötelező, idegenhonos halfaj telepítése tilos.
V20		A halastavak népesítése az összes halfajra vonatkoztatva évi 100-400 kg/ha között kell legyen – kivéve a zsenge és előnevelt ivadékok, valamint az anyaállomány kihelyezését.
V21		A víz leeresztésének megkezdése előtti 30. naptól trágyázni nem szabad.
V22		A természetes hozam javítására legfeljebb 10t/év/ha istállótrágya használható.
V23		A természetes hozam javítására legfeljebb 5 t/év/ha szerves trágya használható.
V24		A természetes hozam javítására a tavakban csak istállótrágya alkalmazható.
V25		Horgászvízként és halastóként hasznosítani tilos.
V26		A területen élő és táplálkozó madarak riasztása csak korlátozottan végezhető, (15%-os idő, és 20%-os területi korlát), ezt a kötelezően elkészítendő madárriasztási tervben konkrétan is meg kell jeleníteni. A területi korlátozás (20%) töegységenként értendő.
V27		Halastavak nyílt vízfelületein csérek, szerkők, sirályok megtelepedését segítő mesterséges fészkelőszigetek kialakítása és karbantartása – (részletek: 33/2008 FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).
V28		Védett récefajok megtelepedését segítő mesterséges ládák kihelyezése halastavak partmenti növényzetébe és szegélyeibe, nádasokba, növényzettel borított szigetekre – (részletek: 33/2008 FVM rendelet a nem termelő beruházásokról).

V29	nádas		A halastóra a működési területével érintett NPI által jóváhagyott „madárriasztási tervet” kell készíteni és alkalmazni.
V30			A halastóterület 5%-át (tőegységenként, a 20%-os riasztási korlátozáson felül) kíméleti területnek kell nyilvánítani (tógazdaság üzemeltetője működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetve), ahol mindennemű madárriasztás tilos.
V31			A halastavakat elválasztó gátak és csatornák növényzetét egy kaszanyom szélességben szabad kaszálni középen, hogy mindkét oldalon maradjon legalább 1-1 m kaszálatlan sáv.
V32			A halastavakat elválasztó gátak és csatornák hosszának 20%-a kíméleti terület, ahol gépjármű és szervezett közlekedés tilos.
V33		vízgazdálkodás	a szaporodási időszakban a tó feltöltését követően a - tervezett lehalászási időszakoktól eltekintve - a tó vízszintje legfeljebb 20 cm-t ingadozhat.
V34			A tavasszal szárazon álló tavakat július 15-ig nem lehet feltölteni.
V35			Vízborítás és szint fenntartása, a területen mindennemű vízelvezetés tilos.
V36			A halastavakat – az őszi lehalászású és az ivadéknevelő tavak kivételével – legkésőbb április 30-ig fel kell tölteni.
V37			A halastavakat – az őszi lehalászású és az ivadéknevelő tavak kivételével – legkésőbb április 1-ig fel kell tölteni.
V38			Őszi lehalászású tavakon április 1. és július 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t
V39			Őszi lehalászású tavakon április 30. és június 15. között a vízszint ingadozása nem haladhatja meg a napi 5 cm-t.
V40			Csak a keskeny nádszegéllyel rendelkező, illetve nádszegéllyel nem rendelkező tavakat szabad tavasszal és nyáron leeresztetni, illetve feltölteni a működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetve.
V41		adminisztráció	A learatott nád vizes élőhelyről történő kiszállításának nyomvonalát működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetve kell kialakítani.
V42			A nádaratás megkezdése előtt 48 órával működési terület szerint érintett NPI-t értesíteni kell.
V43			A nádaratás befejeztéről értesíteni kell a működési terület szerint érintett NPI-t.
V44			A hagyásfoltok kialakítását a területileg érintett NPI-gal egyeztetve kell kijelölni.
V45		betakarítási idő	November 1. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V46			December 1. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V47			December 15. és február 28. között lehet nádaratást folytatni.
V48		betakarítás	A nyílt vízfelszín kialakítás érdekében a működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetve, annak írásos hozzájárulásával vegetációs időben is végezhető nádvágás elsősorban kézi módszerrel (pl.: kézi adapteres kaszával).
V49			A nád minimum 10-20 %-át nem szabad learatni.
V50		hagyásfolt	A nád minimum 20-30 %-át nem szabad learatni.
V51			A nád minimum 30-40 %-át nem szabad learatni.
V52			A hagyás foltokat évente eltérő helyen kell kialakítani.
V53			A hagyásfoltot 5 évig fenn kell tartani, az 5 évben aratása kötelező, és a hagyásfoltot eltérő helyen kell kialakítani.
V54		betakarítás	A területen nádgazdálkodást kell végezni.
V55			Nádgazdálkodás a területen nem folytatható.
V56			A nádaratás csak fagyott talajon végezhető.
V57			A betakarítás során a nád rizómájának megsértését kerülni kell.
V58			Nádat deponálni, válogatni a területen tilos.

V59	é	lőhelyr ekonstu kcio	egyéb	A nádaratást végzőnek, a nád aratásához, a rendelkezésére álló nádvágó gépek közül mindig a talaj és hidrológiai adottságainak megfelelő gépet kell használni.
V60				A nádaratás során természetes, gyorsan lebomló anyagokból készített kötöző anyagot köteles használni.
V61				A nádszegély kontrollált égetését december 1. és február 15. között kell elvégezni, a működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetve és annak felügyeletével.
V62				A nádaratás megkönnyítése érdekében az érintett terület vízszintjének megváltoztatása tilos.
V63				Élőhely rekonstrukció.
V64	é	lőhelyr ekonstu kcio	egyéb	Mezőgazdasági földterület első erdősítése.
V65				Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása.

Sorsz.	Kat.	Erdőterületekre vonatkozó előírások
E01	adminisztráció	A Natura 2000 rendeltetés átvezetése további, ill. (a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében) elsődleges rendeltetésként.
E02		A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. Tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése.
E03		A körzeti erdőtervezés során - a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében - az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódok előírása.
E04	egyéb	Közösségi jelentőségű fajpopulációk és élőhelyek, továbbá a természetes és természetszerű erdők kétszáz méteres körzetében idegenhonos fajok telepítésének tiltása.
E05		Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E06		Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése a teljes területen.
E07		Intenzíven terjedő idegenhonos fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése a teljes területen.
E08		Rakodó, depónia kialakításának szigorú területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09		A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmét figyelembe véve jelölhetők ki.
E10		Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása, térbeli vagy teljes korlátozás elrendelése.
E11		A fával nem, vagy gyengén fedett területek (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó) egyéb részlet szerinti lehatárolása. (szükség esetén az erdőrészlet megosztásával).
E12		A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.

E13	erdőszegély	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	fajvédelem	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E15		A gyérítések és véghasználatok során legalább 5m ³ /ha (az állomány átlagos átmérőjét elérő közép- vagy mellmagassági átmérőjű) álló és fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E16		Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E17		A ritka fajhoz tartozó, odvas, böhöncös, idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E18		Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, ill. cserjefajok minden egyedének megkímélése.
E19		Fokozottan védett madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően) 100-300m-es sugarú körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása vagy teljes tiltása.
E20		Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20cm átmérőt elérő álló vagy/és fekvő holtfa folyamatos fenntartásának biztosítása.
E21		Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10m ³ /ha, 30cm mellmagassági átmérő feletti odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák folyamatos fenntartásának biztosítása.
E22		Az egyéb részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) teljes vagy részterületének háborítatlanságát biztosítani kell.
E23		Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek teljes védelmét, háborítatlanságát biztosítani kell.
E24		Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása a gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E25	állománynevelés	Az előhasználatok során biztosítani kell az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyását, fenntartását, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E26		A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E27		Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámát (arányát) a lehetséges minimális szintre kell szorítani, illetve lehetőség szerint teljes mértékben el kell távolítani.
E28		A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágásokat minden esetben az őshonos fafajok javára kell elvégezni.
E29		Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok minden egyedének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E30		A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolításai.
E31	véghasználat	A táj- és termőhelyhonos fafajú faállomány tarvágásos véghasználatokor csak mikrotarvágások (az összefüggő vágásterület legfeljebb 0,25 ha) végezhető úgy, hogy a felújítás alatt álló részterületek összege a részlet területének 35%-át ne haladja meg.
E32		Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás tilalma.
E33		A fahasználattal érintett területen összefüggően legfeljebb 0,5 ha véghasználati terület alakítható ki és tartható fenn, legalább 2 db, a természetes erdőtársulásra jellemző főfafajokból származó életképes magszórási fa meghagyásával.
E34		Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E35		Tájhonos fafajú állományok véghasználat során az idős állomány legalább 5%-ának visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló, egészséges hagyásfa csoportok formájában.

E36		Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% fedettséget biztosító elszórt hagyásfák és hagyásfa csoportok visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E37		A hagyásfák fenntartása
E38		A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tö- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E39		A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozást kell megállapítani.
E40		A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztleten belül csak kötépálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használható.
E41		Felnyíló erdők esetében véghasználat jellegű fakitermelés csak abban az esetben végezhető, ha a záródás 30% alá csökken és az erdő felújítását meg kell kezdeni.
E42	felújítás	Az erdő talajának megóvása érdekében a teljes talajelőkészítés tiltása.
E43		Mesterséges felújítás, illetve kiegészítés esetén géppel csak részleges talajelőkészítés végezhető.
E44		Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talajelőkészítést és a tuskózást kerülni kell.
E45		A vágásterületen történő égetés tilos.
E46		Felújítás csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, ill. faállomány típussal történhet.
E47		Őshonos fafajú faállomány csak táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal újítható fel.
E48		Őshonos fafajú faállomány csak természetesen (magról, ill. sarjról) újítható fel.
E49		Idegenhonos fafajú faállomány csak természetesen újítható fel.
E50		Természetes, természetszerű és származék erdőkkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, ill. faállománytípussal végezhető.
E51		Természetközeli állapotú fátlan élőhelyekkel határos erdőterületek felújítása csak táj- és termőhelyhonos fafajokkal, ill. faállománytípussal végezhető.
E52		Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazható.
E53		Az erdősítések során a közösségi jelentőségű élőhelynek, illetve a természetes erdőtársulásnak megfelelő természetes elegyfajok biztosítására kell törekedni.
E54		Mesterséges erdősítés során legalább 3 tájhonos fafaj szálsankénti vagy csoportos - a termőhelynek is megfelelő - elegyítése szükséges.
E55		A terület természetes erdőtakarója felnyíló erdőtípusba sorolható, így már a 30%-os záródást elérő erdősítést is sikeresnek lehet tekinteni.
E56		Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése a cél.
E57		Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során hangsúlyt kell fektetni a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméletére, valamint a talajtakaró megóvására.
E58		Tájidegen fafajokból álló erdősítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fafajokkal elegyítendő.
E59		Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok minden egyedének meghagyása kívánatos (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E60		Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban célállományként és elegyfaként sem alkalmazható.
E61		Meghatározott szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítandók.
E62		Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújítása nem kívánatos, azok más művelési ágban (pl. gye) hasznosítandók.
E63	Invazív növényfajok visszaszorítása	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő fafajok ellen, ellenőrzött körülmények között engedélyezhető.
E64		A környező gyepterületek védelme érdekében törekedni kell az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok jelenlegi területen túli terjeszkedésének megakadályozására. Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lág- és fásszárúak továbbterjedését lehetőleg mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) kell megakadályozni.

E65		Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata során a következő előírásokat kell érvényesíteni: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyagot kell keverni. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás - a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében - kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren - a gyalogakác kivételével - kizárólag fainjektálással, • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítményeket lehet alkalmazni az engedélykiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában. • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében alkalmazható levélen felszívódó gyomirtó, de csak csöppenésmentes kijuttatással. Vegyszeres védekezés esetén legalább 10 munkanappal a tervezett védekezés megkezdése előtt írásban kell értesíteni, az érintett hatóság illetékes szervét, megjelölve a beavatkozás tervezett helyét és időpontját.
E66		A tűzpásztákon, nyiladékokon gondoskodni kell az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorításáról.
E67		Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók.
E68	Erdővé-delem	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezést csak különleges esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) szabad végezni.
E69		Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, ill. védett fajok egyedeit is elpusztítják.

Sorsz.	Vadgazdálkodási előírások
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerint érintett NPI-vel egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	A terület egészén a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó, a vegetációs időszakban erdei rakodó (erdőtörvény 9. § c) pont) létesítése tilos. (EKV41)

Alkalmazott kommunikációs eszközök és eredmények

A Gátéri Fehér-tó Natura 2000 terület Gátér, Pálmonostora és Tömörkény településeket érinti, legnagyobb része Gátér közigazgatási határán belül fekszik. Az érintett településeket mintegy 4700 fő lakja. A területen korábban igen jelentős mezőgazdasági termelés folyt: tejelő szarvasmarhatartás, sertéshízlalás, a szántókon dohánytermesztés, gabonafélék és olajos növények termesztése volt jellemző. Mára kizárólag húsmarha és juhtartás maradt, szántó földi növénytermesztés, illetve helyenként fóliaházak termesztés. A TSZ-ek korábban felszívták a helyi munkaerőt, de jellemző volt a szocializmus alatt a háztáji, jövedelemkiegészítésre szolgáló gazdálkodás is. Mára 5-6 nagyobb mezőgazdasági vállalkozás maradt meg, illetve a pálmonostori cipőgyár. A munkanélküliség megugrott, és ugrásszerűen megnőtt az ingázók száma is, elsősorban Kiskunfélegyháza és Csongrád irányába. A településeken megindult a spontán szegregáció: a fiatal, jobb módú rétegek elköltöztek, s helyükbe városi lecsúszott rétegek költöztek be, rontva a falvak szociális helyzetét. Mindez párosul az öregedő korstruktúrával és a tanyasi lakosság viszonylag magas arányával (utóbbi főként Pálmonostora településre jellemző).

A Natura 2000 tervezési folyamatának helyi előzményei

A megkérdezettek elmondása szerint a Natura 2000 programról, vagy a terület kijelöléséről korábban részletes információt nem kaptak. A falugazdász a támogatás-igénylések során szembesült azzal, hogy mely gazdálkodók érintettek a Natura 2000 programban, plusz információt elmondása szerint az internetről lehetett szerezni, de a helyi gazdálkodók körében ritka az internet-elérés, így a legtöbb gazdálkodó számára ő maga adott tájékoztatást. További hírforrásként jelölték meg az érintettek a sajtót (televíziót, megyei napilapot), illetve a gazdák egymás közti szóbeszédét. Az önkormányzatok szintén többnyire hivatali úton, a Közlönyből értesültek a Natura 2000 kijelölésről. Az érintettek közül volt, aki hiányolta a kijelölt helyrajzi számok előzetes egyeztetését, a Natura 2000-ről való előzetes tájékoztatást. A megkérdezettek szerint a helyi lakosok és gazdálkodók többsége egyáltalán nem értesült a területkijelölésről, és nincs tisztában azzal, hogy a Natura 2000 milyen lehetőségekkel és kötelezettségekkel jár. A Gátéri Fehér-tó természetvédelmi területre a KNPI-ben 2006-ban több terepbejárás eredményeként javaslat készült az állapotjavításra, 2008 folyamán pedig aktualizált kezelési terv is készült (Sipos 2006, Máté 2008). Ezek során a KNPI munkatársai megvizsgálták a hagyományos tájhasználatot, a jelenlegi földtulajdoni (és bérleti) szerkezetet, az esetleges tájhasználati konfliktusokat. Mindezek a Natura 2000 fenntartási terv készítéséhez is fontos információkat szolgáltatnak. Mivel a Natura 2000 terület már korábban is védett területre terjed ki, különösebb változást a területen gazdálkodók számára nem okozott, így komolyabb konfliktusok kialakulására sem kell számítani.

Érintett-elemzés

A Gátéri Fehér-tó Natura 2000 terület kapcsán a kulcsérintettek Gátér, Pálmonostora és Tömörkény önkormányzata, a helyi gazdálkodók és az illetékes falugazdász, a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósága, valamint az ATI-KÖVIZIG Csongrádi Szakasz mérnöksége. Kisebb mértékben érintett a Tisza-Kunsági Vízgazdálkodási Társulat, a helyi vadásztársaság, valamint a települések lakossága.

Érintettség

- *Gátér önkormányzata*: a településnek csak a külterületét érinti a Natura 2000 kijelölés, sem fejlesztési tervekkel, sem a lakott terület esetleges bővítésével nem ütközik. Nemrégiben adták át a község határában a regionális hulladéklerakót, ami huszonhárom település hulladékát fogadja be – a hozzá vezető aszfaltút a Natura 2000 területet érinti, a megnövekedett forgalom potenciális veszélyforrást jelent. Nagyobb esőzések idején a település szélső házai, illetve néhány tanya belvívveszélyes, egyik éven egy ház össze is dőlt. Ez érdekellentétet okoz a KNPI-vel, mivel a természetvédelmi célból megépített elkerülő csatorna nagy esőzés esetén visszaduzzasztja a Félégyházi-vízfolyást és a gátéri levezető csatornát.
- *Pálmonostora önkormányzata*: a Gátéri Fehér-tó Natura 2000 területen csak kis részben érinti a település külterületét (nem így a Péteri-tó Natura 2000 terület, ami lényegesen nagyobb részét érinti a település közigazgatási határának). A Natura 2000 a település fejlesztési terveivel nincs ellentétben, inkább segíti a szelíd turizmusra irányuló tervek megvalósulását, amennyiben a Natura 2000 miatt a tájrehabilitációt megcélzó pályázatokon nagyobb eséllyel tudnak elindulni.
- *Tömörkény önkormányzata*: a Gátéri Fehér-tó Natura 2000 területen csak kis részben érinti a település külterületét, így különösebb problémát a fejlesztési terveket vagy az esetleges bővítést illetően a területkijelölés nem okoz (nem így a Baksi-pusztá Natura 2000 terület, ami lényegesen nagyobb részét érinti a település közigazgatási határának). Problémát okoz azonban (a Natura 2000 kapcsán is) a helyi, a megyei és az országos rendezési tervek összehangolatlansága, mivel az ORT-ben pont a település északi, észak-nyugati része van erdősítésre jelölve, amely jelenleg a Natura hatálya alá esik.
- *Gazdálkodók, falugazdász*: a Gátéri Fehér-tó területén elsősorban gyepgazdálkodók érintettek, összesen körülbelül egy tucat, zömmel az ötven feletti korosztályból. Egy jelentősebb, nem helyi gazdálkodó bérlő a KNPI vagyongazdálkodásában lévő területek zömét, és legeltet százas nagyságrendű szarvasmarha gulyával a területen, amit Kiskunfélegyházáról hajt át. Rajta kívül még néhány jelentősebb bérlő van, aki legeltet, illetve a védett terület szélében néhány kisebb helyi gazdálkodó, akik főként kaszálják, helyenként szántóként használják a területet. A három település közös határában a pálmonostorai téesz jogutód szervezete hasznosítja a területeket szintén kaszálással. Az állatállomány az elmúlt évtizedekben jelentősen lecsökkent: a sertéshízlalás és a tejelő szarvasmarhatartás szinte teljesen megszűnt, jelenleg húsmarha-tenyésztés és juhtartás dominál. A Naturás gyepek után támogatást a falugazdász információi alapján nem igényeltek a gazdálkodók, KAT és AKG támogatást mintegy 15 gazdálkodó igényelt a környéken. A támogatással járó papírmunka, és az ellenőrzésektől való félelem lehet elsősorban a visszatartó erő. Mindenképpen szükséges további gazdálkodók személyes felkeresése a Natura 2000 fenntartási terv egyeztetése kapcsán.
- *ATI-KÖVIZIG Csongrádi Szakaszmérnökség*: a befogadó csatornát kezeli a szakaszmérnökség, a Natura 2000 területen átfolyó Félégyházi-vízfolyás a Tisza-Kunsági VGT kezelésében van. A terület vízgazdálkodását jelentősen megváltoztatta a tavat elkerülő csatorna megépítése 2001-ben, ami nagy esőzések vagy a Tisza áradása esetében visszaduzzasztja a vizet a gátéri levezető csatornába és a Félégyházi-vízfolyásba is. Ennek kapcsán vízgazdálkodási konfliktusok alakulnak ki, amelyek azonban csak annyiban érintik őket, hogy a KNPI és a gazdák megállapodása alapján hol felhúzzák, hol lezárják a zsilipet. A területkijelölés a csatornák fenntartási munkáinak elvégzésekor jelent inkább problémát (kotrási tilalom, kikotort anyag elhelyezése stb.), amit felerősít, hogy a természetvédelem szempontjából megfelelő

ütemezés, és a pénzügyi források központilag meghatározott ütemezése eltér egymástól, így időnként finanszírozási problémák is felmerülnek a fenntartási munkák kapcsán.

- *Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság*: a területre jellemző szikes vegetációt a Félégyházi-vízfolyáson keresztül érkező, szerves anyaggal dúsult víz jelentősen lerontotta, a szikes jelleg fokozatos átalakuláson megy keresztül. A terület szikes jellegének megőrzéséhez (visszaállításához) szükség volna a be- és kivezető csatornák lezárására, ami azonban Gáter belvízveszélyes házai miatt nagy esőzések esetében még az elkerülő csatorna megépítésével sem lehetséges. Hosszú távú megoldást a kiskunfélegyházi szennyvíztisztító modernizálása jelenthetne. A természetvédelmi kezelés másik fontos eleme a legeltetés fenntartása, illetve a szarvasmarhával legeltetett területek arányának növelése (akár az enyhe túllegeltetés is), ami földbérletek révén jelenleg megvalósulni látszik. Kíváncsú továbbá a szántók felhagyása és visszagyepesítése.
- *Tisza-Kunsági Vízgazdálkodási Társulat*: a Félégyházi-vízfolyást és a gáteri levezető csatornát kezeli.
- *Monostor vadásztársaság*: fácánra, nyúlra, őzre vadásznak elsősorban, hajtásos vadászatok keretében. A védett területen a vadászat szigorú szabályokhoz kötött, konfliktusról nem szereztünk tudomást.
- *Helyi lakosság*: érintettségük a területre esetleg kijáró természetkedvelőkként, illetve vadászokként lehet jelentős. Mindkét szempontból a Natura 2000 kijelölésről való tájékoztatás, a terület értékeinek bemutatása lehet kulcsfontosságú számukra.

Kapcsolat az érintettek között:

Interjúink alapján valószínűsíthető, hogy az érintettek között a szokásos mértéket meghaladó kommunikáció, szoros együttműködés nem alakult ki, ugyanakkor jelentős konfliktusokról sem szereztünk tudomást. A Natura 2000 kijelölés kapcsán, elsősorban rossz területhasználat vagy havária-helyzet (termálvíz kiengedése a tóba) miatt alakult ki feszültebb viszony két gazdálkodó és a természetvédelmi őr között, a KNPI jó kapcsolatot ápol a gazdálkodók többségével és a polgármesterekkel is. A gazdák között szervezett együttműködésről nem szereztünk tudomást, mint ahogy rendszeres tájékoztatókról, fórumokról sem. A VGT és a Csongrádi Szakaszmerőnőség között szakmai együttműködés zajlik.

A Natura 2000-hez kapcsolódó általános vélekedések

A Natura 2000 program csak nagyvonalakban ismert az érintettek körében, volt olyan interjúalanyunk, aki a találkozásunk előtt pár héttel (valószínűleg a VÁTI Kht. által küldött levélből) értesült a területkijelölésről. Általában úgy vélekednek az érintettek, hogy a Natura 2000 különösebb előnyökkel nem jár az itt élők, gazdálkodók számára. Egyedül a szelíd turizmushoz kapcsolódó tájrehabilitációban (és ehhez kapcsolódóan a Natura 2000 miatti kedvezőbb pályázati elbírálásban) látnak lehetőséget a megkérdezettek, bár nem a Gáteri Fehér-tó, hanem egy másik közeli Natura 2000 terület kapcsán. Mivel támogatást a gazdálkodók nem igényeltek, még a kompenzáció sem jelenik meg potenciális előnyként. Ugyanakkor a megkérdezettek hátrányát sem látják igazán a területkijelölésnek. A támogatások kapcsán a megnövekedett adminisztráció, valamint a rendszeres ellenőrzés riasztó lehet, ám a területhasználatra vonatkozó korlátozó szabályokat a természetvédelmi terület kezelése miatt már korábban bevezették.

Általánosságban elmondható, hogy bizonyos fokú fásultság tapasztalható az érintett településeken: a mezőgazdaság elmúlt években, évtizedekben végbement leépülése munkahelyek tucatjait szüntette meg, növelve a munkanélküliséget, az ingázást, és az

elvándorlást. Az ezzel párhuzamosan erősödő természetvédelemről általában az a kép él, hogy a helyiek boldogulását sajnos nem viszi előre, inkább nehezíti azt a gazdálkodási lehetőségek beszűkítése miatt.

Egyeztetés a helyi érintettekkel

A Gátéri Fehér-tó Natura 2000 területen a fenntartási tervek elkészítéséhez kapcsolódóan 2009. március 9-én és 11-én összesen öt félig strukturált interjú, illetve egy interjúval összekötött terepbejárás készült. Egy gazdálkodóval vettük fel a kapcsolatot 2008 decemberében a SZIE KTI Természetvédelmi mérnök szakos hallgatóinak közreműködésével, egy további gazdálkodóval pedig telefonon egyeztettünk. Az interjúk során felkerestük a Natura 2000 terület által érintett három település önkormányzatát, az illetékes falugazdászt, az ATI-KÖVIZIG Csongrádi Szakasz mérnökségét, továbbá terepbejárásra került sor a terület illetékes természetvédelmi őrével.

2009. június 16-án ötletbörzét szerveztünk a KNPI munkatársaival, valamint a konzorciumi partnerekkel arról, hogy a helyi tájhasználókat hogyan lehetne ösztönözni a fenntartási tervekben szereplő tájhasználati/gazdálkodási javaslatok betartására.

2009. október 8-án tartottuk a Gátéri Fehér-tó Natura 2000 terület fenntartási tervének egyeztető fórumát Gátéren, a művelődési házban. A fórumon részt vettek helyi gazdálkodók, két érintett település polgármestere, az érintett vízgazdálkodási társulat igazgatója, a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai, valamint a megbízó KvVM részéről két munkatárs. A fórumon elhangzott kezelési javaslatokat illetően a tisztító kaszálás kapcsán érkezett a legtöbb észrevétel: nem mindig világos, hogy mely növények számítanak gyomnövénynek, amelyekre a tisztító kaszálás irányul, a vízállásos, zsombékos területeken sokszor nem lehet elvégezni a kaszálást, az amúgy legeltetéssel karbantartott gyepon pedig nincs mit levágni a tisztító kaszálás alkalmával. Ennek ellenére az AKG támogatásokat ellenőrző szerv minden esetben számon kéri a tisztító kaszálás elvégzését. A szakértő egyetértett a gazdálkodókkal, s megerősítette, hogy természetvédelmi szempontból is csak akkor előnyös a tisztító kaszálás, ha gyomokkal fertőzött területről van szó. A résztvevők arra jutottak, hogy az illetékes természetvédelmi őrral egyeztetve rugalmasabban lehetne kezelni a tisztító kaszálások ügyét. Szintén felmerült a fórum során a területet általánosságban sújtó szárazodás (a csapadékmennyiség csökkenése és a talajvízszint süllyedése) kérdése. Elhangzott, hogy a szárazodás részben az emberi beavatkozásnak is köszönhető, ugyanakkor a szikes tavak esetében, amilyen a Gátéri Fehér-tó is, az időszakos kiszáradás nem ritka jelenség, ellenben a felszíni vízkészletekből való vízutánpótlás pont a tó szikes jellegét változtatná meg. Az egyik hozzászóló kérdéseket vetett fel a projektet kísérő kommunikáció mélységével és átláthatóságával kapcsolatban. A konzorcium tagjai ezért részletesen elmagyarázták az alkalmazott kommunikációs eszközöket, s közös megegyezéssel kitölték a terv írásban való véleményezésének határidejét október 20-ra.

Az elhangzottakat részletesen tartalmazza az elkészült jegyzőkönyv, amely a mellékletben olvasható. A terv véleményezésére természetesen írásban, a projekt honlapján (www.naturaterv.hu), illetve e-mailben vagy postai úton továbbítva is lehetőséget biztosítottunk.

Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az országos szinten érintett hatósági és területi kezelő szervekkel (mezőgazdasági, erdőgazdasági és vízgazdálkodási témában) a projekt felépítésének megfelelően a projekt vezetői konzultáltak, a kapcsolattartás e szervekkel a projekt során folyamatos. Az FVM-mel (2008.11.03. Kiss Zoltánnal), az MgSZH Erdészeti Igazgatóságával (2009. 03.11. Wisnovszky

Károllyal és 2009.03.23.) és a VKKI által megbízott ÖKO Zrt.-vel (2009.03.17. Rákosi Judittal) tartott egyeztetéseket a II. negyedéves jelentésben dokumentáltuk részletesen. A helyi szinten érintett hatósági és területi kezelő szervekkel való egyeztetést beágyaztuk a területi kommunikációs folyamat menetébe. Az interjúk során személyesen egyeztettünk az illetékes falugazdással és az ATI-KÖVIZIG Csongrádi Szakasz mérnökségével.

Kiemelt figyelmet kapott az interjúzás során a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság munkatársaival való egyeztetés: az eddigi tapasztalatok, nehézségek és a tervezett természetvédelmi beavatkozások alapos megismerése érdekében személyes találkozóra és több órás terepi bejárásra került sor a KNPI helyi munkatársaival, továbbá június folyamán ötletbörzét is szerveztünk az Igazgatóság kollégáinak bevonásával, ahol a Natura 2000 programhoz kapcsolódó anyagi kompenzációt kiegészítő lehetséges ösztönzőkről gondolkodtunk közösen.

EMLÉKEZTETŐ
a „NATURA 2000 területek fenntartásai tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó
szolgáltatások elvégzése” c. projekt keretében
Natura 2000 ötletbörze KNPI
Kecskemét, 2009. június 16. 13:00-16:00

A találkozón részt vettek

Sipos Ferenc	KNPI
Agócs Péter	KNPI
Vajda Zoltán	KNPI
Ludnai Tünde	KNPI
Máté András	KNPI
Papdi Attila	KNPI
Tajti László	KNPI
Mucsi Gábor	KNPI
Lóránt Miklós	KNPI
Nagy Tamás	KNPI
Szíjártóné Pallag Orsolya	KvVM
Varga Ildikó,	KvVM
Néráth Melinda	KvVM
Faragóné Huszár Szilvia	VÁTI Nonprofit K ft.
Schneller Krisztián	VÁTI Nonprofit K ft.
Boros Emil	Naturglob K ft.
Podmaniczky László	SZIE KTI
Kelemen Eszter	SZIE KTI

A találkozón elhangzottak összefoglalása

Sipos Ferenc köszöntötte az egybegyűlteket, ismertette a rendezvény háttérét és célját. A találkozó legfőbb céljaként megfogalmazódott azoknak a lehetőségeknek az összegyűjtése és végiggondolása, amelyek a pénzbeli kompenzáción túl ösztönzően hathatnának a gazdálkodók és más tájhasználók számára a fenntartási tervben megfogalmazott tájhasználati előírások betartása terén. A Natura 2000 fenntartási tervek készítésével foglalkozó konzorcium részéről bemutatkozott Podmaniczky László, és röviden ismertette a projektet. A KvVM részéről bemutatkozott Varga Ildikó, és ismertette várakozásaikat a találkozóval kapcsolatban. Az ötletek összegyűjtésének strukturálása érdekében főbb élőhelyenként vettük számba a gazdákat leginkább érintő korlátozásokat és a lehetséges megoldási lehetőségeket, elsőként az erdők, majd a vizes területek, végül a gyepek vonatkozásában.

Sipos Ferenc gondolatébresztő ötletei:

- A fenntartási tervek által megfogalmazott kezelési előírások betartására a gazdálkodókat az anyagi (kompenzációs) támogatáson túl a különféle terhek mérséklésével, valamint nem anyagi jellegű kedvezményekkel lehetne ösztönözni. A javaslatok többségénél az érvényesülés jogszabályi módosítást is igényelne.
- Az intenzív erdőfelújításokat elsősorban a gyors termőre fordulási igény indokolja. Ezért ösztönzően hathat a kevésbé intenzív erdőtelepítések irányába, ha a sikeres erdőfelújítás időkorlátait kitolnák, vagy a sikeres erdőfelújításhoz szükséges erdősültségi arányt lecsökkentenék a Natura 2000 területeken.

- A vízgazdálkodási társulatoknak kötelezően fizetendő hozzájárulást mérsékelni lehetne azon Natura 2000 területen gazdálkodók számára, akik szántóföldi vagy gyepgazdálkodásukban a vízvizsszatartásnak eleget tesznek.
- Adókedvezménnyel lehetne illetni a Natura 2000 területen megfelelően gazdálkodókat (a TVT is megfogalmazza ezt a lehetőséget).
- Nem anyagi támogatást lehetne biztosítani a Natura 2000 területen gazdálkodók számára, pl. meglévő nemzeti parki, minisztériumi, Natura 2000-es honlapokon ingyenes reklámfelület a Natura 2000 területen előállított termékek, szolgáltatások reklámozására.

Natura 2000 az erdőgazdálkodásban:

Papdi Attila:

- Az erdő felújítási lap eltörlése kedvezőtlenül hatott az erdőgazdálkodókra.
- A magángazdálkodóknak nem nyújtana segítséget, ha a sikeres erdőfelújulás határidejét 10 évre meghosszabbítanák, mivel nekik viszonylag gyors megtérülésre van igényük, s úgy is felújítják az erdőket 1-2 éven belül.
- **Borítottság:** a kisebb borítottság engedélyezése Natura 2000 területen azonban előnyös volna mind a nagyobb erdőgazdálkodóknak, mind a magángazdálkodóknak, mivel kevesebb költséget emésztene fel az évenkénti újrapótlás, s az erdő végső hozama lényegesen így sem csökkenne.

Vajda Zoltán:

- Az erdőtörvény az erdős-sztyeppet, mint célállományt azonosítja. Natura 2000 területek vonatkozásában az erdőtörvény kitételként tartalmazhatná, hogy termőhely függvényében erdősztyepp vegetáció kialakításával is meg lehet felelni a felújítási kötelezettségnek.
- **Egyszerűbb, logikusabb nyilvántartás:** további segítség volna a gazdálkodónak, ha a földhivatali tulajdoni lap/erdőtervezési lap tartalmazná, hogy mely területeken elegendő az erdősztyepp felújítása.

Mucsi Gábor

- Jelentős veszély a tarvágással kipusztított jelölő élőhelyek.

Varga Ildikó:

- Az új erdőtörvény ismeri a Natura 2000 koncepciót, és részben épít rá.

Vajda Zoltán:

- Az új erdőtörvény arra is kitér, hogy védett, rossz termőhelyi adottságú területen, vágásérett korban letermelt, tájidegen fajokból álló erdőt nem kell felújítani.

Papdi Attila és kollégája:

- **Közmunka:** a közmunka program szélesebb használata az erdőgazdálkodásban szintén könnyítést jelenthetne a Natura 2000 területeken gazdálkodók számára. Engedmény volna, ha a Natura 2000 területen megfelelő módon gazdálkodók számára a közmunkásokat kisebb közteherhek mellett lehessen foglalkoztatni.
- **Szaktanácsadás:** a szaktanácsadás fejlesztése, a szaktanácsadói segítség igénybe vétele költségeinek csökkentése is előnyös volna.

Sipos Ferenc:

- **Tájékoztatás, szakmai továbbképzés:** magán erdőgazdálkodókat részletesebben kellene tájékoztatni, példákat kellene nekik bemutatni a természetvédelmi szempontból megfelelő és gazdaságilag is életképes erdőgazdálkodásról.
- **Termékcímkét** lehetne kialakítani a Natura 2000 erdőkből származó termékekre.

Pallag Orsolya

- A Natura 2000 területeken unikális termékekkel lehetne megjeleníteni (szarvasgomba)

Általános megállapítás:

- Az ösztönzők kialakítása során külön figyelmet kell arra fordítani, hogy a magán erdőgazdálkodók számára is valós ösztönzést jelentsen az adott eszköz, mivel az eddig elhangzott javaslatok a hivatásszerű erdőgazdálkodók számára jelentenek első sorban könnyebbiséget. A gazdálkodási szemléletváltásra is szükség lenne, a gazdálkodó elsődlegesen ne a tiltáson alapuló előírásoktól és a kompenzálás mértékétől vezérelten gazdálkodjon.

Natura 2000 a gyepeggazdálkodásban:

Máté András:

- Sziklagyepeket, homokpuszta gyepeket és lejtősztyepppeket, amelyek mind pannon jelölő élőhelyek, a hazai viszonyok mellett nem lehet művelni (sem legeltetni, sem kaszálni). Ezeken a területeken, pont a művelés kerülése miatt, nehéz olyan ösztönzőket kitalálni, amelyek a gazdálkodáshoz kapcsolódnak. Ezért itt elsősorban a megfelelő mértékű pénzübeli kompenzáció jelenthetne megoldást.

Sipos Ferenc:

- **Elővásárlási jog** átalakítása: ha valaki Natura 2000 területen megfelelő gazdálkodást folytat, akkor lehessen elővásárlási joga a szomszéd Natura 2000 területekre azokkal szemben, akik nem Natura 2000 területen gazdálkodnak, vagy nem megfelelő gazdálkodást folytatnak.
- **Kedvezmények átadhatósága:** ha valaki Natura 2000 területen megfelelő gazdálkodást folytat, akkor kedvezményt ne csak a Natura 2000 területen érvényesíthessen (hiszen ha nem lehet művelni, erre nincs is lehetősége), hanem saját kezelésében lévő nem Natura 2000 területen is (pl. gyeptámogatás esetében).

Agócs Péter:

- **Földhivatali illetékek:** Natura 2000 területek esetében a tulajdoni lap kikérése, amennyiben kaszálni engedély vagy más Natura 2000-hez kapcsolódó adminisztráció miatt van arra szükség, legyen ingye nes.

Natura 2000 a vizes területeken:

- **Vis Maior:** Natura 2000 területen akkor is járjon a földalapú támogatás, ha az egész parcellát sújtja a vis maior (ez különösen belvíznél lehet fontos).
- **Vízkeszlet hasznosítási járulék:** ha Natura 2000 területen a gazdálkodó vállal kora tavaszi árasztást, mentesüljön a vízkeszlet hasznosítási járulék megfizetése alól. Ez az intézkedés azonban csak akkor használható, ha a gazdálkodó tudja állattal legeltetni a területet, ezért csak szűkebb körben lehet hatásos.
- **Vízigény kielégítési sorrend:** a Vízgazdálkodási Törvényben meghatározott vízigény kielégítési sorrend kialakításában is számítsa a Natura 2000. Azok a gazdálkodók, akik Natura 2000 területen megfelelő gazdálkodást folytatnak, szárazság idején kerüljenek a vízigény kielégítési sorrendben előbbre.

Általános megjegyzések, ötletek:

- A Natura 2000 területeken gazdálkodók számára az intervenció járjon automatikusan.
- A támogatások folyósításánál a fizetési fegyelem betartása rendkívül fontos volna (nem csak Natura 2000 területen).
- Az FVM adatbázisokhoz való ingyenes és/vagy egyszerűbb hozzáférés biztosítása segítené a gazdálkodókat (nem csak Natura 2000 területen).

- Az ellenőrzésekről kapjon előre hírt a gazdálkodó és szaktanácsadója, s legyen lehetősége a nemzeti parkos kollégának is az ellenőrzésen való részvételre.
- Művelési ág váltás legyen lehetséges, a művelési ág váltás engedélyezésénél, s a támogatásra való pályázásnál is a természetvédelmi valós állapot számítson.
- Lehessen adókedvezményt (pl. áfamentesség) igénybe vennie a Natura 2000 területen gazdálkodóknak.
- Legyen kedvezményes hitellehetőség a Natura 2000 területen gazdálkodók számára → erre tesz kísérletet a BTAU projekt (az MME szervezésében, URL: http://www.sme4biodiversity.eu/details.php?p_id=70&id=79)
- A NPI-oknak lehessen beleszólási joga a támogatások odaítélése esetén (pl. ha valaki kiszántott a mezsgyéből egy darabot, amit a természetvédelmi őr tud, az ne vehessen fel támogatást).
- Legyen tanácsadói hálózat a Natura 2000-hez kapcsolódóan, szükség van államilag finanszírozott továbbképzésekre is.
- A tervezéssel foglalkozó konzorciumnak érdemes felkeresnie Lett Bélát (Soproni Egyetem), aki az erdőgazdálkodás és a Natura 2000 vonatkozásában fontos szakértő.

Az emlékeztetőt összeállította: Kelemen Eszter

Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése

Gátéri Fehér-tó Natura 2000 egyeztető fórum jegyzőkönyve

Gátér, Művelődési Ház

2009. október 8. (csütörtök) 9 óra

Készítette: Bodorkós Barbara (SZIE KTI), Kelemen Eszter (SZIE KTI)

*Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése
és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése (2006/18/176.02.01) c. projekt*

Résztvevők:

Babóth Klára, gazdálkodó

Czombos Ferenc, gazdálkodó

Fekete Gábor, Tömörkény község polgármestere

Jaksa Mihály, gazdálkodó

Kádár Attila, Tisza-Kunsági Vízgazdálkodási Társulat

Kissné Dóczy Emília, KvVM

Máté András, Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (KNPI)

Molnár László, Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (KNPI)

Rádiné Gémes Ildikó, Pálmonostora község polgármestere

S. Kiss József, gazdálkodó

Udvardiné Kabay Krisztina, KvVM

Bodorkós Barbara, SZIE KTI

Dr. Boros Emil, természetvédelmi szakértő

Schneller Krisztián, VÁTI Nonprofit Kft.

Dr. Podmaniczky László, SZIE KTI

Kelemen Eszter, SZIE KTI

Bevezető, előadások, hozzászólások

A fórum moderátora köszöntötte az egybegyűlteket, majd ismertette a találkozó célját és nagy vonalakban beszámolt a tervezési folyamat menetéről, az eddig elvégzett kommunikációs és tervezési munkáról, valamint az eredményekről. Ezt követően tájékoztatta a jelenlévőket a megbeszélés menetéről és bemutatta az előadókat.

A VÁTI NKft. képviselője előadásában általánosan bemutatta a Natura 2000 program célját, tartalmát, jogszabályi háttérét, majd röviden ismertette a Natura 2000 területek fenntartási tervének elkészítése és ehhez kapcsolódó szolgáltatások elvégzése c. projekt eddigi munkafázisait és a további elvégzendő feladatokat. Végül ismertette a fenntartási tervek felépítését és rendeltetését. A fenntartási tervek hangsúlyos pontja a kapcsolódó agrártámogatás javasolt rendszerének kidolgozása is. A fenntartási tervet a tervezők, az adott területen érintettekkel közösen dolgozzák ki. 2009. április és május során készültek el az első tervváltozatok, amelyek a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium véleményezése után átdolgozásra kerültek. 2009. augusztus-október a helyi egyeztetések időszaka. Az egyeztetéseken elhangzott vélemények, javaslatok, kritikák alapján a terv átdolgozásra kerül, így novemberre egy, az érintettekkel közösen megvitatott és véleményezett terv áll a rendelkezésre.

Ezt követően a SZIE KTI tervezője előadásában hangsúlyozta, hogy a Natura 2000 program alapjai nem új keletűek, hiszen az Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT, korábban ÉTT) program is hasonló elveken alapszik. A Natura 2000 program megközelítését a földhasználati piramissal szemléltetve mutatta be a mezőgazdálkodás és a természetvédelem kapcsolatát. A mezőgazdálkodás intenzitásának növekedésével csökken a területek gazdagsága, a természeti értékek fokozott mértékben sérülnek. A földhasználati zónarendszer kategóriái: 1. a természetvédelmi magzónák, 2. a természetvédelmi pufferzónák, 3. az átmeneti zónák, 4. az agrárzónák, valamint 5. a művelés alól kivett területek. Az első két kategória, vagyis a természetvédelmi magzónák és a pufferzónák együttesen alkotják alapvetően a Natura 2000 területeket. A tervezett kezelési előírások jelentős része kötelező, egy része ajánlott (vagyis önkéntes), míg egy része komplex élőhely rehabilitációs/élőhely fejlesztési előírásokat jelent.

1. Kötelező előírások: a jelenlegi állapotok megőrzésére irányulnak, ebből kifolyólag mennyiségben is ezek az előírások a legmeghatározóbbak. A 1698/2005 EC rendelet 38§-a alapján kompenzációs kifizetésre jogosultak a Natura 2000 területen gazdálkodók a földhasználati korlátozásból eredő jövedelem-kiesés mértékéig. Jelenleg ez a kompenzáció csak a gyepterületek esetében él, de a pénzügyi segítség köre, a különböző művelési ágakhoz tartozó tevékenységhez rendelve, bővülni fog.
2. Ajánlott előírások: az élőhely fenntartásán túl a megőrzendő populációk erősödését célozzák meg. Amennyiben az érintett gazda vállalja ezen előírások betartását, szerződéses formában teszik ezt érvényessé. Abban az esetben, ha a tulajdonos nem lép be a programba, nem születik szerződés, ezek a kötelezettségek rá nem fognak vonatkozni. Az ajánlott előírások lehetséges forrása: az agrár-környezetgazdálkodási, erdő környezetvédelmi támogatásokkal integráltan.
3. Élőhely-rekonstrukciós javaslatok: az élőhelyek természetességi állapotát nagymértékben javító előírások. A terület-, tájhasználat-váltási, illetve élőhely-rekonstrukciós, rehabilitációs célok eléréséhez beruházási, fejlesztési feladatok elvégzése szükséges. Ennek lehetséges forrásai: erdősítésre vonatkozó, agrár-erdészeti, nem termelő beruházásokkal, Környezet és Energia Operatív Program által nyújtott támogatásokkal integráltan.

A természetvédelmi szakértő ezután a terület természeti értékeit és kezelési előírásait mutatta be. Felhívta a figyelmet arra, hogy nem a teljes kijelölt területen található meg a Natura 2000 élőhelyek: a védett területek védőzónáját, valamint a zárványterületeket (pl. szántók, faültetvények) is kijelölték, hiszen ezeket sem lehet kiemelni az adott ökológiai egységből. A védőzónában és a zárványterületeken művelési ág váltásokat, valamint élőhely-rehabilitációt javasol megvalósítani.

A Gátéri Fehér-tó tervezési terület közösségi jelentőségű Natura 2000 élőhelytípusa a pannonszikes sztyepppek és mocsarak. A területen található értékes állatvilágból a természetvédelmi szakértő az alábbi fajokat emelte ki: közönséges tarajos göte, réticsík, vöröshasú unka, gulipán, bölömbika, gólyatöcs. A helyi flóra értékes jelölő fajtái többek közt a kistűsző aszat és az erdélyi útifű.

A terület meghatározó természetvédelmi problémái a vízháztartás zavaiból, valamint vízminőségi problémákból erednek. Egyrészt a Gátéri Fehér-tavat érzékenyen érintették a legelők és kaszálók nyírása céljából a környező területeken megvalósított lecsapolások. Másrészt a Félégyházi-vízfolyáson keresztül hosszú ideig részben tisztítatlan, részben tisztított szennyvíz került a területre, amely jelentős szerves anyag felhalmozódást eredményezett, és a terület elmocsarasodásához, valamint egy tájseb kialakulásához vezetett. A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság (KNPI) tájrehabilitációs munkái során egy elkerülő csatornával ezt a vízfolyást kiiktatta a tómederből. Ezzel az egykori vízlevezető csatorna

funkcióját veszítette, hiszen egyrészt az elszívja a talajvizet a területről, másrészt pedig enélkül is szabályozható a tó vízszintje. Ezt a tájsebet meg kell szüntetni hosszú távon.

Az előírások véleményezése

KE1:

A tisztítókaszálásra vonatkozóan több észrevétel is érkezett a gazdák részéről. Elsőként a gyomnövény fogalmának tisztázását kérték. A természetvédelmi szakértő válasza alapján jelen esetben gyomnövénynek az inváziós, tájidegen özönnövények tekinthetők, amelyeknek a kordában tartása elsősorban a legelő gazdálkodás szempontból fontos. Ha ezek a gyomnövények elterjednek a legelőn, az a legelő állatok számára sem kedvező, mivel nem tudják megenni. A mezei iringó, tövises iglice olyan legelő gyomnövényfajok, amelyeket nem legelnek le az állatok, éppen ezért tisztítókaszálással kell ezeket kezelni. Az agrár-környezetgazdálkodási programokban sajnos kényszer van a gazdákon a tisztító kaszálás elvégzésére vonatkozóan; a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) ellenőre azt számon kéri a gazdákon. Sok esetben ugyanakkor teljesen felesleges kaszálni tisztítókaszálás címen, hiszen nem olyan mértékben fertőzött a terület, hogy az indokolt lenne, és a tisztítókaszálás ez esetben zavarhatja az élővilágot. Természetvédelmi szempontból a tisztítókaszálásra csak indokolt esetben van szükség; csak a kritikus területeket kell kaszálni. A területileg illetékes természetvédelmi őrral célszerű minderről konzultálni.

Kérdés érkezett a fentiekhez kapcsolódva arra vonatkozóan is, hogy hogyan lehet a nehezen kaszálható területeken, amelyeket az állatok se legelnek le (zsombékos, zsiókás/csatakos területek), tisztító kaszálást megvalósítani? Válaszként a természetvédelmi szakértő részéről elhangzott, hogy a területen a Natura 2000 program fő célja az, hogy a terület az úgynevezett legelő-tó gazdálkodási rendszer irányába mozduljon el: a vizes élőhelyekről ki kell szorítani kaszálást, ott inkább természetszerűbb legeltetést célszerű megvalósítani. A gyepek nagy része időszakosan vízborítással érintett, ami a kaszálás ellen hat.

A gazdák erre reagálva jelezték, hogy a Fehér-tóból az inváziós fajokat a vízutánpótlás nélkül nem lehet kiirtani. A tóban az elmúlt években igen alacsony volt a vízszint, idén már a nyár közepére eltűnt belőle a víz.

A természetvédelmi szakértő válaszában azt fogalmazta meg, hogy a szikes tavakat a felszín alatti vízkészletek táplálják vízzel, így nem a felszíni vizekből javasolt megoldani a vízkészlet utánpótlását, hanem inkább a felszín alatti vizek megfelelő kezelésére és megőrzésére kell törekedni. Sótartalom akkor tud felhalmozódni a szikes tóban, ha a felszín alatti vizekből táplálkozik az adott tómeder. A szikes tó életében az időszakos kiszáradás hozzátartozik a tó természetes életéhez. A felszín feletti víz a szikes jellegét nem tudja biztosítani, ekkor ugyanis elmocsarasodik a terület. A már említett elkerülő csatorna megépülésével a korábbi vízelvezető csatornát rehabilitációs program keretében célszerű volna betemetni, így meg lehet tartani a felszín alatti vizeket.

Tömörkény polgármestere jelezte, hogy a kiküldött egyeztetési anyagban nem talált információt arra vonatkozóan, hogy meddig lehet arra írásos észrevételt tenni. Információt kért arról is, hogy kinek lett eljuttatva az egyeztetési anyag, valamint arról, hogy az érintett gazdák hogyan tudják véleményezni az anyagot – ő ugyanis az egyeztetési folyamatot nem tartja megfelelőnek, teljes körűnek. Felhívta a figyelmet arra, hogy az anyag nem foglalkozik érdemben a klímaváltozás jelenlegi és várható hatásaival. Jelezte, hogy országszerte már így is túl sok védett terület található, ami miatt a helyi gazdák számos esetben nem tudnak földterülethez jutni és a gazdálkodásból megélni. Tájékoztatást kért arról, hogy a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság által készített kezelési tervben található védett fajok listája miért tér el az egyeztetési anyagban található listától, valamint miért nagyobb a Natura 2000 terület lehatárolása, mint a védett területé. Nem egyértelmű az anyag olvasója számára az sem, hogy

a kezelési tervben foglaltaknak, vagy az egyeztetési anyagban olvasható előírásoknak kell-e megfelelni. A település képviselője hiányolta a korlátozások betartásáért járó kompenzációra vonatkozó információkat. Kifogásolta azt is, hogy a vetésforgóra vonatkozó előírások nem veszik figyelembe az aktuális piaci helyzetet, valamint azt sem, hogy például a tömörkényi halgazdaságban, a halastóban található halakat megeszik a védett madarak, amelyért kompenzációban a gazdaság nem részesül. Az anyag olvasása során az olvasónak az az érzése támad, hogy a terület vízben gazdag, ugyanakkor a Fehér-tóban régóta nincs megfelelő vízszint. A halgazdálkodás szabályozása így nem indokolt a területen. A felszólaló sokallta a Nemzeti Park Igazgatóság számára a fokozottan védett madárfajok rögzítése céljából rendelkezésre álló maximum 3 munkanapot, addig ugyanis hivatalosan fel kell függeszteni a madarakat érintő gazdálkodási munkálatokat (kaszálast), miközben a gazdálkodó azonnal köteles jelenteni, ha fészkelő védett madarat talál. A felvetésekre az alábbi válaszok hangzottak el a projekt megvalósítói részéről:

A fenntartási tervben olvasható, hogy a projekt megvalósítói 2009 tavaszán személyes interjúk keretében vették fel a kapcsolatot a főbb érintett szereplőkkel (polgármesterek, falugazdász, ATI-KÖVIZIG, gazdák stb.), valamint az egyeztetési anyagot minden olyan gazdának kiküldték, akiről tudomásuk volt az előzetes egyeztetések alapján. A fórum meghívójában a szervezők jelezték a meghívottak felé, hogy írásos, illetve telefonos formában, valamint internetes felületen is lehet észrevételeket tenni. Az írásos észrevételek határideje a tervezési folyamat szűk határideje miatt igen szoros, 2009. október 12., de ezt a határidőt végül október 20-ra tolták ki a projekt megvalósítói a résztvevők észrevételeinek engedve. A projekt megvalósítói azt is megerősítették, hogy a fórumon elhangzott valamennyi észrevételt, megjegyzést ugyanúgy figyelembe veszik, mint az írásos véleményeket, hiszen a fórumnak pont az a célja, hogy személyes visszajelzésre is lehetőséget adjon. A fórumon elhangzottak rögzítése céljából jegyzőkönyv is készül.

A SZIE KTI szakértője a kompenzációra vonatkozó kérdésekkel kapcsolatban elmondta, hogy a cél természetesen az, hogy megfelelő mértékű forrás kerüljön a fenntartási terv mögé, hogy a gazdálkodókat ténylegesen kompenzálják a kötelezettségek teljesítéséért. A kompenzációnak megvan a jogi háttere. Meg kell azonban találni az együttműködés formáját, amely lehetővé teszi a ténylegesen betartható előírások megalkotását. A terv jelenlegi egyeztetése még csak egy tervezési fázist jelent. Az egyeztetési fórum és a fenntartási terv célja, hogy kompromisszumon alapuló előírások fogalmazódjanak meg, amelyek betarthatók, reálisak. A végleges tervnek 2013-ra kell olyan formában lennie, amelyre már egy pénzügyi háttérrel is rendelkező program építhető fel. Ellentétben az eddigi agrár-környezetgazdálkodási programokkal, a Natura 2000 projekt tervezési és végrehajtási folyamatai kettéváltak. A program elindulása így legkorábban 5 év múlva valószínűsíthető. Addig még további egyeztetések lesznek az érintettekkel, valamint a minisztériumok között is; nem a mai rendezvény az egyetlen lehetőség arra, hogy a helyi érintettek elmondhassák véleményüket.

A KNPI képviselője arról tájékoztatta a fórum résztvevőit, hogy a Natura 2000 területkijelölések az európai uniós útmutatások alapján történtek meg a 2000-es évek elején, és 2004-ben életbe léptek nemcsak a területkijelölések, de azzal együtt a kötelezettségek is. A Natura 2000 program elindításának kommunikációja valóban nem felelt meg a társadalmi részvételre vonatkozó elvárásoknak, nem történt meg kellő időben a tájékoztatás az érintettek felé. Magyarország nagyon jó természeti adottságainak köszönhetően (saját biogeográfiai régióval rendelkezik: Pannon Biogeográfiai régió néven) valóban nagy százalékban vitt be Natura 2000 területeket az Unióba, azonban ez közel sem kiemelkedő arány (20% százaléka az ország területének). A kezelési tervben lehatárolt védett terület, valamint a gátéri Natura 2000 terület 68 százalékban átfed. A különbséget az adja, hogy a Natura 2000 programba

minden olyan faj élőhelyét be kell venni, amely különleges madárvédelmi területnek tekinthető. Ha ezeket a területeket nem veszik be a kijelölésbe, akkor kompenzáció sem járhat a gazdálkodónak. A fenntartási terv az EU által előírt Natura 2000 fajok fenntartására vonatkozó, kevésbé komplex terv, mint a kezelési terv. Az eddigi Natura 2000 gyepprogram kifizetései mögött álló csúszás oka részben az, hogy számos visszaélés történt, és a korábbiaknál sokkal szélesebb körű ellenőrzést végez az MVH. A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai a védett madárfajok fészkének bejelentését követően a legtöbb esetben még aznap kimennek a gazdálkodóhoz, így a gyakorlatban gazdálkodónak nem kell 3 munkanapig felfüggesztenie a kaszálást. A KNPI képviselője egyben tisztázta azt is, hogy a gátéri területre nem vonatkoznak halászati előírások.

A természetvédelmi szakértő biztosította a jelenlévőket arról, hogy a területre vonatkozó fenntartási terv a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság kezelési tervével összhangban készült el. A fenntartási terv kizárólag a közösségi jelentőségű élőhelyek fenntartására vonatkozik, és valóban nem lehet ellenmondásban a kezelési tervvel. Az ellentmondásokra vonatkozó konkrét észrevételeket a projekt természetvédelmi szakértője írásban várja a település képviselőjétől. Az ellentmondásokat a szakértő természetesen kiküszöböli a fenntartási tervben: ahol szükséges, ott konkrétabbá, ahol nem, ott pedig általánosabbá fogalmazza át a fenntartási terv szövegét.

A terület vízháztartási problémáira vonatkozó információkat a részletes fenntartási terv tartalmazza; az érintettek ennek csak egy szűk kivonatát kapták meg, amely erre valóban nem tér ki részletesen.

A klímaváltozással valóban nem foglalkozik behatóan az anyag. Ennek oka, hogy a természetvédelemmel foglalkozók a vízproblémák jelentős részét az elmúlt évtizedek emberi beavatkozásaira vezetik vissza. Példaként a Homokhátság esetét hozta fel: itt a problémáknak csak egy szeletét adja a klímaváltozás (az összes hatások 25-30 százaléka). Az ember legalább olyan mértékben felelős a tájhasználatával: többek között a földhasználat felállítás, öntözőrendszerek kialakítása, valamint az erdősítések miatt megnövekedett vízkivételek következtében. Az elmúlt évtizedekben a tapasztalatok szerint a legálisan kivett víz mennyisége a tízszeresére nőtt, és ez az adat még nem tartalmazza az illegális vízkivételeket. A védett területeken természetstílusú tájhasználatot szeretnének „imitálni” a természetvédők, és ebből az ember nincsen kizárva. A legelő-tő gazdálkodási stratégia maximálisan épít a tájban élő emberre.

A gazdálkodók részéről ezt követően elhangzott, hogy mint bérlők konkrét feltételrendszert szeretnének látni a Natura 2000 programban való gazdálkodásról. A bérlők kevésbé foglalkoznak a jogszabályokkal, múltbeli történésekkel; a konkrét feltételek érdeklik őket.

A KNPI munkatársa elismerte, hogy a gazdák nincsenek tájékoztatva ezekről a programokról, bár a falugazdász hálózaton keresztül az információk egy része azért eljut hozzájuk. Arra is felhívta a figyelmet, hogy a gazdákra jelentős adminisztratív teher hárul. Ezt enyhíthetné az, ha kialakulna a Natura 2000 programmal, illetve egyéb agrár-környezetgazdálkodási programokkal kapcsolatos szaktanácsadói hálózat. Optimális esetben a gazda, mint bérlő, a Natura 2000 programból csak annyit vesz észre, hogy kompenzációhoz jut, és a szaktanácsadótól kap segítséget ennek adminisztrációjához. A gazda szaktanácsadói szerződést köt a szaktanácsadóval, aminek a pénzügyi alapját a szaktanácsadó által megpályázott források adják. Ennek csírái már ma is működnek. A leendő Natura 2000 támogatással az alacsony felvásárlási árakat is ki tudja egyenlíteni a gazdálkodó. A gazdálkodó rá van szorítva arra, hogy ezeket a támogatásokat igénybe vegye; ezeket a függőségi viszonyokat a gazdálkodónak érdemes tehát kialakítania a különféle támogató szervezetekkel.

Az elhangzottakat a gazdák megerősítették: az adminisztrációs terheket valóban nehezen viselik. Nem csupán erre, hanem a konkrét szakmai előírások teljesítésére vonatkozóan is segítséget kérnek. A gazdák szeretnék pontosan betartani az előírásokat, de sokszor nem is tudják, hogyan kellene ezt megtenni. A legnagyobb problémát a gazdák számára jelenleg a tisztító kaszálás jelenti.

A KNPI képviselője biztosította a gazdákat arról is, hogy az MVH ellenőrzési eljárásrendje kezd rugalmasabbá válni, ráadásul jelen projekt keretében is történt egyeztetés a hivatal munkatársaival. Az MVH az ellenőrzések során többnyire látja, hogy mit lehet ténylegesen elvárni a gazdától. A gyakorlati tapasztalat az, hogy amennyiben a gazdálkodási naplóban benne van a tisztítókaszálás, a gyakorlatban azonban mégsem történt meg, de a terület legeltetve van, akkor nem írnak be hibakódot a hivatal munkatársai. Adott esetben a Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrével is lehet jegyzőkönyvet felvetetni a megfelelő területkezelésről, ami az AKG-s és egyéb ellenőrzések során mindenképpen előny lehet a gazdálkodók számára. Érdekes lehet az illetékes Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségtől is engedélyt kérni a legeltetésre, kaszálásra.

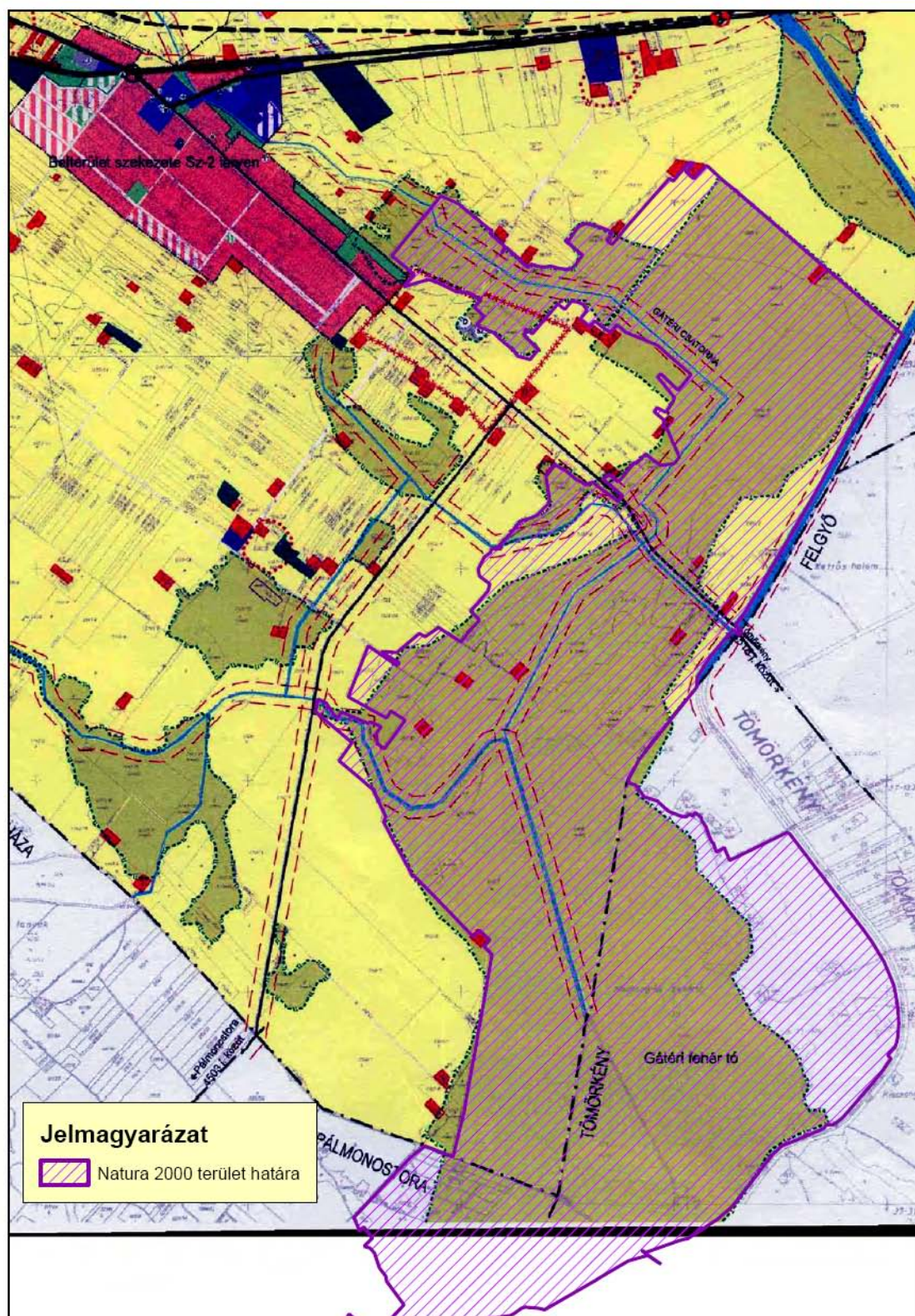
A SZIE KTI szakértője a fenti ellenmondások okaként jelölte meg azt, hogy a támogatás nem területkezelésre, hanem konkrét előírásokra vonatkozik. Ellenkező esetben nem lehetne támogatási összeget meghatározni a különféle programokra. Minden összeghez ugyanis feladatokat kell felsorolni. Minden műveletnek konkrét kifizetési összege van, de ezeket meg kell indokolni, és be kell mutatni az EU felé. A lényeg azonban az, hogy a területkezelés megvalósuljon, és azt kellene egy összegben kifizetni a gazdálkodó felé.

A fórum zárása előtt a moderátor még egyszer megkérdezte a jelenlévőket, hogy az elhangzott kezelési javaslatokkal kapcsolatban nincs-e konkrét észrevételük, nem akarnak-e valamilyen változtatást átvezetni. A jelenlévő gazdálkodók azt válaszolták, hogy tervben foglaltak elfogadhatók számukra. Ha kompenzációt kapnak az előírások betartásáért, és a KNPI munkatársai vagy más tanácsadók segítik az előírások értelmezésében őket, akkor a terv megvalósítható.

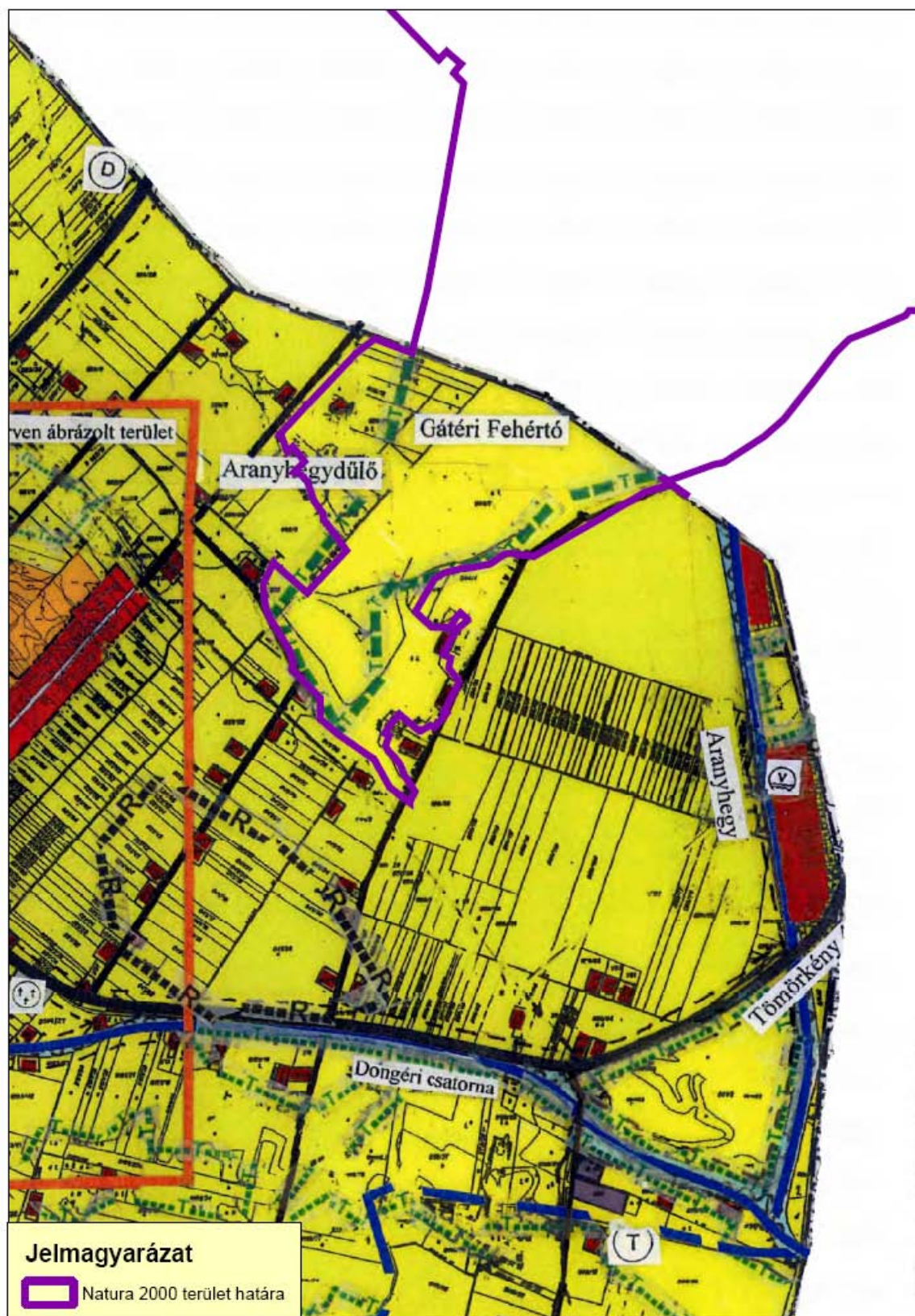
A közel három órás megbeszélés eredménye átvezetésre kerül majd az egyeztetési anyag következő változatába, amit az érintettek rendelkezésére fognak bocsátani. Ezt követően a szervezők lezárták a találkozót.

Az érintett település településszerkezeti terve

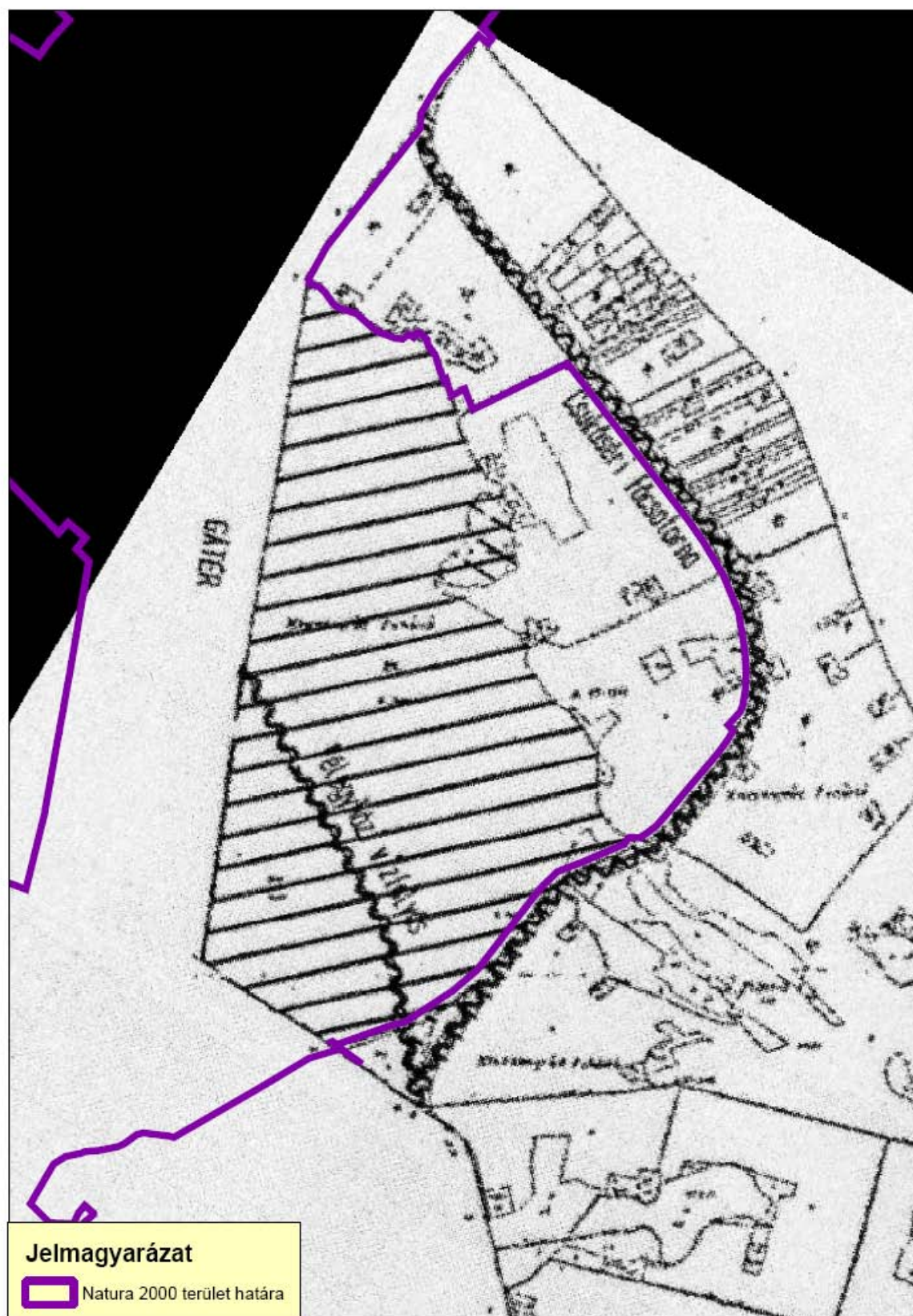
A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Gátér településszerkezeti tervén

A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Pálmonostora településszerkezeti tervén

A Natura 2000 lehatárolás elhelyezkedése Tömörkény településszerkezeti tervén

A fenntartási terv véleményezése

Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. kormányrendelet szerint érintett véleményezők észrevételei

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatós vélemény	Véleményezés módja L:levél F:fórum @:email
514.	SZ10	Gátér Fehértó		Csongrád Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	137/1	Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.	L
515.	SZ29	Gátéri Fehértó		Csongrád Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	137/2	5 évente legfeljebb egyszer végezhető közép mély lazítás, maximum 25 cm mélységben.	L
516.	SZ30	Gátéri Fehértó		Csongrád Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	137/3	Talajkímélő gazdálkodást kell folytatni, a talajművelés mélysége legfeljebb 10cm lehet.	L
517.	SZ31	Gátéri Fehértó		Csongrád Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	137/4	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagában nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.	L
518.	SZ42	Gátéri Fehértó		Csongrád Megyei	137/5	Öntözés tilos	L

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény	Véleményezés módja L:levél F:forum @:email
				Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság			
519.	SZ10, SZ29, SZ30, SZ31, SZ42	Gátéri Fehértó		Csongrád Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Növény-és Talajvédelmi Igazgatóság	137/6	Az érintett terület szántóinak kötelezően betartandó előírásai között több pont szerepel, amit véleményem szerint nem, vagy nem ilyen formában kellene beépíteni a kezelési tervbe.	L
343.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE6	Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	145/15	A térkép egyetlen erdőt ábrázol, mely azonban nem minősül sem facsoportnak, sem erdősávnak, sem pedig fasomnak!	L
344.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE6	Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	145/16	A fenntartási tervben teljesen felesleges olyan javaslatok szerepeltetése melyek a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. Törvény a védett természeti területre vonatkozóan egyébként is előír, illetve melyek a természetvédelmi kezelő és az erdőgazdálkodó együttműködésére vonatkoznak, mivel ugyanazon szervezetről van szó!	L
345.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE6	Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	145/17	Fentiek alapján a KE6 kezelési egységre vonatkozó „sablonelőírások” elfogadhatatlanok, kérem a kezelési javaslatokat a konkrét területre történő aktualizálását!	L
365.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/1	A fenntartási terv egyik pótolandó eleme a teljes Natura 2000 területet érintő, majdani jogalkotást szolgáló, általánosságban kötelezően szánt előírások megjelenítése, ilyen jellegű szabályozási javaslatokat ugyanis nem tartalmaz a terv.	L

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény	Véleményezés módja L:levél F: fórum @:email
366.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/2	A fenntartási terv egy kezelési egységre megadott, egymásnak ellentmondó előírásai nehezen véleményezhetők. Az ellentmondás vélhetően a kezelési egységek aggregálása miatt következett be. Az ilyen jellegű ellentmondásokat kérjük megszüntetni.	L
367.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/3	Az alföldi sztyeppprétek kezelés mentességére vonatkozóan tett javaslattal nem értünk egyet. Az indokoló fejezetben ezen előírással ellentétes javaslat szerepel, amely megfelel a kezelési igényeknek, ezért következetesen e javaslat szerepeltetését kérjük a fenntartási tervben, mind a térképi állomány, mind pedig a szöveg helyesbítésével.	L
368.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/4	A fenntartási tervben a kezelési egységek előírásait indokoló alfejezeti leírásokban számos olyan előírás szerepel, amelyek sem a kötelező, sem a választható előírások között nem kerülnek feltüntetésre. Az indokoló fejezetben kizárólag az előírások szakmai látásmáshatása szerepelhet, az előírásokat onnan törölni esetleg az előírások közé átemelni szükséges.	L
369.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE6	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/5	Területi lehatárolását „erdőrészlet és egyéb fás területek” kezelési egységként tartjuk szükségesnek lehatárolni, ugyanis az erdészeti hatóság rendelkezik a természetvédelmi kezelési egységekkel döntően azonosítható erdőnyilvántartással, és az erdőrészeket tekinthetők kezelési egységnek.	L
370.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE6	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/6	A 3.1. természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése című fejezetben a Gátéri Fehér-tó medrében húzódó Félegyházi-vízfolyás betemetésére tett javaslatot a tó rehabilitációjához vezető út egyik fontos elemének tartjuk, azonban	L

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény	Véleményezés módja L:levél F:fórum @:email
						jelen körülmények között nem kivitelezhető.	
371.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE6	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/7	A kezelési egységek előírásainak indoklásában a pásztroló legeltetést preferáló és a villanypásztor megőrzött kategóriába helyező szövegrészekkel nem értünk egyet.	L
372.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE6	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/8	A kezelési egységek előírásainak indoklásában többször visszatérő momentum a juhokkal történő legeltetés természetvédelmi érdekekkel egyezőtétele, amellyel nem értünk egyet. Helyette, mint megőrzött kezelési formát kérjük szerepeltetni.	L
373.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE1	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/9	A KE1 kezelési egység indoklási fejezetében a (5) bekezdés alatt szereplő, de az előírások között feltüntetésre nem került kezelési javaslattal, amely az avas nádasok rotációban történő aratását irányozza elő, nem értünk egyet. Itt alapvető célkitűzés az avas nád, kezeléstől mentes állapotban történő fenntartása. Ennek érdekében javasoljuk a KE1 kezelési egységet két élőhely-típusra bontani: - kezelést igénylő hínarasok, szikes mocsarak, nádasok - kezelést nem igénylő nádasok A kezelést nem igénylő nádasoknál az inváziós növényfajok irtásán kívül egyéb beavatkozás tiltását javasoljuk előírni.	L
374.	V08	Gátéri Fehér-tó	KE1	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/10	Az előírással egyetértünk, azonban hiányzik azon előírás, amely szabályozná. Ezt pótolni szükséges, mert az indoklásban történő leíró jellegű szöveg nem pótolhatja az előírások megjelölését.	L
375.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE1	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/11	„Nád gépi aratása tilos, az egyéb módon kivitelezett aratás kizárólag az igazgatósággal	L

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény	Véleményezés módja L:levél F:fórum @:email
						történt egyeztetést követően végezhető.” Fontosnak tartjuk a hiányzó kezelési előírás szerepeltetését, mert ezzel kizárjuk az ipari nádatartás lehetőségét.	
376.	V56, V57	Gátéri Fehér-tó	KE1	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/12	Az előírások törlését javasoljuk. A kezelés alá vont szikes mocsarak és nádasok esetében éppen az a cél, hogy a nád aratásával a növényzet minél inkább kiritkuljon, ezzel is a nyílt vízfelület kialakítását elősegítve. Mind amellet a rekonstrukcióval érintett mederrészekben a természetvédelmi szempontból értékkel bíró nádasfoltok védelmét a V06, V50 és V53 előírások képesek biztosítani.	L
377.	V58	Gátéri Fehér-tó	KE1	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/13	„Nádat deponálni, válogatni a területen tilos.” Fenti előírás hívja fel a figyelmet arra, a fenntartási tervben található hiányosságra, amely a teljes Natura 2000 terület vonatkozásában szükséges kötelező előírások elmaradásából adódik. Elkerülhetetlen a természetvédelmi kezelési tervekhez hasonló módon a teljes kjjt. területére vonatkozó előírások elkészítése.	L
378.	V61	Gátéri Fehér-tó	KE1	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/14	Az előírás törlését kérjük. A tómederből a nád szükséges mértékben történő eltávolítása legeltetéssel és aratással egyaránt kivitelezhető, ezért a nád égetését felesleges és a valóságban nem kontrollálható kezelési javaslatnak tartjuk.	L
379.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE1	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/15	Az egység indokolási fejezetében a (3) bekezdés alatt szereplő, de az előírások között feltüntetésre nem került kaszálás időpontra tett javaslat előírások közé történő beillesztését kérjük. Egyúttal a tisztítókaszálás időszakára ugyanitt megített augusztus-szeptember terminus helyett a legelőterületen október 1. utáni időpontot javasolunk, amely előírást szintén nem az	L

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény	Véleményezés módja L:levél F:fórum @:email
						indoklás fejezetben kell feltüntetni.	
380.	GY29	Gátéri Fehér-tó	KE2	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/16	A cserjeirtás során lényeges természetvédelmi igényként merülhet fel a kivágott cserjék vágásfelületének sarjadzást gátló vegyszerrel történő kezelése. A kezelés hatékonyságának növelése érdekében a fészkelési időszakot követően, amikor a fasszárúak már visszadolgoznak a gyökérzetbe, érdemes a munkálatok megkezdése, ezért szeptember 1-jei kezdés helyett az augusztus 1-jét javasoljuk.	L
381.	GY40	Gátéri Fehér-tó	KE2	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/17	Az előírás 0,4-0,8 ÁE/ha-ra módosítását kérjük. A GY62-es kódú előírást a kaszálókhoz kérjük áthelyezni.	L
382.	GY97	Gátéri Fehér-tó	KE2	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/18	A felsorakoztatott kötelező előírások részből törlését, és módosítását javasoljuk: - „Tápanyag utánpótlás tilos, kizárólag telepítéskor és felülvétéskor megengedett legfeljebb 90kg/ha nitrogén-hatóanyag mennyiség kijuttatása. Véleményünk szerint a terület gyepjei nem vethetők felül, mesterséges tápanyag utánpótlásuk pedig ellentétes a 269/2007. Korm. Rendelet 3§ (5) bekezdésével és természetvédelmi érdekekkel. - „A mennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezelni.” Az előírás pontosítását kérjük, ugyanis nem egyértelmű milyen és ki által megengedett kaszálási időpont után szabad megkezdeni a kaszálást.	L
383.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE2	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/19	A kezelési egység indoklási fejezetében a (3) bekezdés alatt szereplő, de az előírások között feltüntetésre nem került legeltetési időszakra tett javaslat előírások közé történő beillesztését	L

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény	Véleményezés módja L:levél F:fórum @:email
						kérjük.	
384.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE2	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/20	A kezelési előírásokkal ellentétes javaslat szerepel a kaszáló sarjú legeltetéssel. A kaszálék eltávolítására és a tisztítókaszálas időszakára tett javaslat is eltér az előírások között szereplőtől. Véleményünk szerint az előírások között szerepeltetett szöveg a helyén való, ezért kérjük a szöveg javítását.	L
385.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE3	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/21	A kezelési egység előírásainak módosítására tett javaslataink a legeltetési nyomás helyben hagyása mellett megegyeznek a KE2 kezelési egységnél feltüntetettekkel. Az indokoló fejezetben a KE2 kezelési egységnél megkérdőjelezett javaslatokat ez esetben is javítani szükséges.	L
386.	SZ02	Gátéri Fehér-tó	KE5	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/22	„Évelő szálas pillangós takarmánynövények teljes területén kijelölt legalább 50%-án az első növedék június 30. után vágható le, a teljes terület másik legfeljebb 50%-án az első növedék április 25-ig vágható le.” A tervezési területen az elmúlt 20 évben nem költött olyan fokozottan védett vagy jelölő madárfaj, amely indokoltá tenné ezen előírás kötelezővé tételét. Az előírás második felének törlését kérjük, mert nem szolgálja a természetvédelmi kezelést.	L
387.	SZ10	Gátéri Fehér-tó	KE5	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/23	„Szántóföldön trágyaszarvas kialakítása tilos.” Szántóföldön trágyaszarvas annak szélétől számított a terület közepe felé mért 20m-es sávban elhelyezni tilos.	L
388.	SZ24	Gátéri fehér-tó	KE5	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/24	„Vegyszer gyomirtás, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést tilos.”	L

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény	Véleményezés módja L:levél F: fórum @:email
						Az előírás értelmezhetővé tételét kérjük.	
389.	SZ29, SZ30, SZ55	Gátéri Fehér-tó	KE5	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/25	A talajművelés mélységére vonatkozó előírások egymásnak ellentmondanak, amely feltételezésünk szerint az egyes szántóföldi egységek egy foltként történő kezelésének következménye. A fenntartási terv értelmezhetősége és a látszólagos ellentmondások feloldása érdekében szükségesnek tartjuk az egymástól eltérő élőhelyi foltokat külön kezelési egységként kezelni.	L
390.	SZ08, SZ38	Gátéri Fehér-tó	KE5	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/26	A választható előírások törlését kérjük. A repce termesztés során jelentkező hóborítás eltávolítását adott tűzok populáció téli áttelelésének biztosítása érdekében végezteti a természetvédelem. A tervezési területen nincs jelen a tűzok és 10 éven belül sem várható megtelepedése. Az SZ38 előírás szintén tűzokéltér-teremtés céljait szolgálja, ezért véleményünk szerint szükségtelen jelen fenntartási tervben a szerepeltetése.	L
391.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE6	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/27	Minden fás növény által borított területet magába foglal függetlenül attól, hogy erdőtervi jellel ellátott erdőterület vagy fásítás, facsoport vagy egyes fa. Ez nehezen kezelhetővé teszi az előírások halmozását. A tervezési területen egyetlen erdőművelési ágú terület van a Gátér 6 A erdőrészlet, amely telepített kocsányos tölgyes. A teljes részfejezet átdolgozását javasoljuk, arra különös tekintettel, hogy erdőállományhoz közvetlenül kötődő jelölt élőhely vagy faj nincs a területen.	L
392.	Általános	Gátéri Fehér-tó	KE6	Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	100/28	A 3.2.2. fejezetben is foglaltakra már részben reagált az Igazgatóság, további kiegészítésként	L

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény	Véleményezés módja L:levél F:fórum @:email
						kéri, hogy a természetvédelmi kezelési tervben szereplő célkitűzést kerüljön beépítésre a fejezetbe: „A szikesek életközösségének megőrzése, valamint a vizes élőhelyek minél természetesebb állapotának biztosítása érdekében a Gátéri Fehér-tó medrében a vízelvezető árkokat be kell, a Pálmonostorai-csatornát javasolt betemetni.”	
442.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Tömörkény Községi Önkormányzat Polgármestere	46/1	Az egyeztetési anyag az érintettekkel való megismertetése teljes körűen nem valósult meg, sokukhoz el sem jutott, mert a vonatkozó törvényeket figyelmen kívül hagyva formailag nem megfelelő módon készítették elő.	L
443.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Tömörkény Községi Önkormányzat Polgármestere	46/2	Előre kívánom bocsátani, hogy a Natura 2000 területek kijelölését megelőzően anno nem kérték ki az érintettek véleményét, így az önkormányzatokét sem. Az érintett településeken élők, az ott gazdálkodó földtulajdonosok, földhasználók véleményére, álláspontjára a legkevésbé sem voltak kíváncsiak.	L
444.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Tömörkény Községi Önkormányzat Polgármestere	46/3	Nem kérték! a 3/2008. (II.05.) Kv VM rendelet 4. § (5) bekezdése alapján a Gátéri Fehér-tó Natura 2000 fenntartási terve tervezetének 30 napra történő kifüggesztését az önkormányzati hirdetőtáblára, illetve, hogy tegyük elérhetővé az önkormányzat hivatalos honlapján is, valamint a mellékletekbe, háttéranyagokba történő betekintést tegyük lehetővé az érdeklődők számára.	L
445.	Általános	Gátéri fehér-tó		Tömörkény Községi Önkormányzat Polgármestere	46/4	Nem tájékoztat arról megküldték-e a kezelési terv tervezetét a központi államigazgatási szervek területi szervei, települési önkormányzatok részére. A kifüggesztés napjától számított 45 napon belül	L

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény	Véleményezés módja L:levél F:forum @:email
						a fenntartási terv tervezetére a tulajdonosok, vagyongazdálkodók, gazdasági tevékenységet folytatók észrevételét tehetik.	
446.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Tömörkény Községi Önkormányzat Polgármestere	46/5	Úgy gondoljuk mivel a törvényi előírásoknak nem felel meg az egyeztetési anyag fenntartási terv tervezete a fentebb jelzett formai hiányosságok miatt.	L
447.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Tömörkény Községi Önkormányzat Polgármestere	46/6	Önmagában már az is sérelmes, hogy a Natura 2000 terület lehatárolása meghaladja a Nemzeti Park által tervezett általunk nem támogatott védelme venni kívánt terület mértékét. Erre vonatkozóan a gátéri egyeztetési fórumon nem kaptunk megalapozott választ, hogy miért kívánnak szántóterületet bevonni a Natura 2000 területek növelésére.	L
448.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Tömörkény Községi Önkormányzat Polgármestere	46/7	További ellentmondás, hogy a szántóterületek továbbra is szántóként való hasznosítása a „madarak étkeztetési céljából” hogyan valósulhat meg úgy a fenntartási tervvel ellentétben, hogy a szántóterületeket vissza kell alakítani legelő területekké!	L
449.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Tömörkény Községi Önkormányzat Polgármestere	46/8	Több mint meglepő az a tény, hogy a Gátéri Fehér-tó Natura 2000 fenntartási terve, valamint a Kiskunsági Nemzeti Park által nemrég készített a „gátéri Fehér-tó természetvédelmi terület védetté nyilvánítását”, valamint „természetvédelmi kezelési tervének tervezetét” ismerve a két terv érthetetlen módon jelentős eltérést mutat!	L
450.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Tömörkény Községi Önkormányzat Polgármestere	46/9	A fenntartási terv 3. számú melléklete, mely a Natura 2000 területek egységes kezelési előírásait tartalmazza nem támogatható a részünkről, hogy egyben, ahogy van, amit	L

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény	Véleményezés módja L:levél F:forum @:email
						különösen kiemelnék a Halastavak valamint kapcsoltan a vízgazdálkodás vonatkozásában, hiszen ez alapot adhat arra, hogy amíg működő halgazdaságokat az érintett területeken ellehetetlenítsék az emberi boldogulást.	
451.	Általános	Gátéri Fehér-tó		Tömörkény Községi Önkormányzat Polgármestere	46/10	Mindaddig amíg a kezelési, esetünkben fenntartási terv tervezete automatikusan nem tartalmaz jogszabályban garantált támogatást, kártérítést az ott élők, gazdálkodók, érintettek számára, addig nem áll módunkban támogatni a védett, illetve védeni kívánt területekre vonatkozó igényt.	L
603.		Gátéri Fehér-tó	KE1	gazdálkodó		Tisztító kaszálás sok esetben nem megvalósítható (pl. zsombékos területeken)	F
299.	Általános	Gátéri Fehér-tó, Pirtói Nagy-tó		Dél-Alföldi Regionális Közigazgatási Hivatal Állami Főépítész	178/1	Az egyeztetési anyagokat átvizsgálva az abban foglaltakkal egyetérttek.	L
329.	Általános	Pirtói Nagy-tó Gátéri Fehér-tó		Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	145/1	„A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”	L
330.	Általános	Pirtói Nagy-tó Gátéri Fehér-tó		Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	145/2	Fenti jogszabályi előírásra a bevezető utal, de a terv további része ezzel már egyáltalán nincs összhangban, mivel a „választható előírások” mellett „kötelező előírásokat” említ, sőt, több kezelési egységnél választható előírások nem is szerepelnek „csak” a kötelezők! A jogszabállyal ellentétes megfogalmazások mindenképpen javítandók.	L
331.	Általános	Pirtói Nagy-tó Gátéri Fehér-tó		Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági	145/3	A tervezési területre vonatkozó tervek felsorolásában szereplő „Körzeti erdőterv,	L

Sor-szám	Előírás/Téma	Natura 2000 terület	Kezelési egység	Véleményező szervezet	Vélemény-azonosító	Kivonatos vélemény	Véleményezés módja L:levél F:fórum @:email
				Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság		erdőgazdálkodási üzemterv, erdőgazdálkodási terv 2003”, a tervek hatályos elnevezése alapján javítandó „Körzeti erdőterv, erdőterv határozat (erdőterv)”-re.	
332.	Általános	Pirtói Nagy-tó Gátéri Fehér-tó		Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	145/4	A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok közül a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság illetékességi területén lévő egyes védett természeti területek erdőrezervátum má nyilvánításáról szóló 16/2000. (VI. 26.) KöM rendelet törlendő, mivel az érintett területeken erdőrezervátum nem található!	L
333.	Általános	Pirtói Nagy-tó Gátéri Fehér-tó		Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	145/5	Erdőtelepítés: a fogalom egyetlen támogatási rendeletre hivatkozott levezetése megtévesztő, indokolatlanul szűkítő értelmezést eredményez! Javaslat: az erdőről az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. Törvény 5. § 11. pontjának megfelelően.	L
334.	Általános	Pirtói Nagy-tó Gátéri Fehér-tó		Bács-Kiskun Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal Erdészeti Igazgatóság	145/6	Fásítás: a definíció egyetlen támogatási rendeletre hivatkozott levezetése szintén megtévesztő, indokolatlanul szűkítő értelmezést eredményezhet, ráadásul a rendeletben szereplő fogalom egy már hatályát veszített törvényen alapul! Javaslat: az erdőről az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. Törvény 12. § (1) bekezdése szerinti egyes fa, fasor, facsoport, illetve fás legelő.	L

Ábrák, táblázatok

1. számú táblázat

GátériFehér-tó érintett helyrajzi számai

Érintett hrsz

45/2006.(XII.8.) Kv VM rendelet alapján

Gátér

0100/10, 0100/2, 0100/3a, 0100/3b, 0100/4a, 0100/4b, 0100/5a, 0100/5b, 0100/6, 0100/7, 0100/8, 0100/9, 0101, 0102/2, 0104, 0106/12a, 0106/12b, 0106/12c, 0106/13, 0106/14, 0106/15, 0106/16, 0106/17a, 0106/17b, 0106/17c, 0106/17d, 0106/17f, 0106/18, 0106/19, 0106/20, 0106/21, 0106/22, 0106/23, 0106/24, 0106/25, 0107/1, 0107/11, 0107/2, 0107/3, 0107/4, 0107/5, 0107/6a, 0107/6b, 0107/6c, 0107/7, 0107/8, 0107/9, 0108, 0109, 0110, 0110/1, 0110/2, 0110/3, 0111/10, 0111/11, 0111/12, 0111/13, 0111/14, 0111/2, 0111/3, 0111/4, 0111/5, 0111/6, 0111/7, 0111/9, 0112/5a, 0112/5b, 0112/5c, 0112/5d, 0130/2, 0130/3, 0130/4, 0132/12, 0132/14, 0132/17a, 0132/17b, 0132/27, 0132/28, 0132/29, 0132/30, 0132/31, 0132/32, 0132/33, 0132/34a, 0132/34b, 0132/34c, 0132/35, 0132/36, 0133/17, 080, 083/44, 084/5, 085/17a, 085/17b, 085/6, 085/7, 086, 093/13, 093/17, 093/18a, 093/18b, 093/18c, 093/18d, 093/18f, 093/18g, 093/18h, 093/18j, 093/18k, 094/15, 094/16a, 094/16b, 094/17a, 094/17b, 095, 096/2, 096/3, 096/4, 096/5

Pálmonostora

033, 038/11, 038/12a, 038/12b, 038/13a, 038/13b, 038/14a, 038/14b, 038/14c, 038/14d, 038/14f, 038/14g, 038/15, 038/16a, 038/16b, 038/16c, 038/17a, 038/17b, 038/2a, 038/2b, 038/24, 038/5, 038/8a, 038/8b, 044/7a, 044/7b, 044/7c, 044/7d, 044/7f, 044/7g, 044/7h, 044/7j, 044/7k, 044/7m, 044/7n, 044/7p, 046/

Tömörkény

012/14, 012/15a, 012/15b, 012/15c, 012/17a, 012/17b, 012/17c, 012/17d, 012/17f, 012/18a, 012/18b, 012/18c, 012/19, 012/2, 012/20a, 012/20b, 012/21a, 012/21b, 012/21c, 012/22, 012/23, 012/24, 012/3a, 012/3b, 012/4, 012/5, 012/6, 012/7a, 012/7b, 012/7c, 012/8a, 012/8b, 012/9a, 012/9b, 013, 014, 015, 016/

2. számú táblázat

Az ex lege védett és védelemre tervezett földrészek nyilvántartási számai

Gátér:

0100/10, 0101/, 0102/2, 0106/12b, 0106/12c, 0106/17a, 0106/17c, 0106/17d, 0107/1, 0107/10, 0107/11, 0107/2, 0107/4, 0107/6a, 0107/6a, 0107/6b, 0107/6c, 0107/7, 0107/8, 0107/9, 0108/, 0109/, 0110/1, 0110/2, 0110/3, 0111/12, 0111/12, 0111/13, 0111/14, 0111/3, 0111/4, 0111/5, 0111/6, 0111/7, 0111/9, 0112/5a, 0112/5a, 0112/5a, 0112/5c, 0112/5b, 0112/5d, 0112/6b, 0112/6c, 0120/1a, 0120/1b, 0120/1c, 0120/1d, 0120/2a, 0120/2b, 0122/2a, 0122/7a, 0122/7d, 0122/7f, 0122/8, 0122/9a, 0122/9b, 0122/9c, 0130/2, 0130/3, 0130/4, 0132/11, 0132/12, 0132/14, 0132/17a, 0132/17b, 0132/27, 0132/28, 0132/29, 0132/30, 0132/31, 0132/32, 0132/33, 0132/34a, 0132/34b, 0132/34c, 0132/35, 0132/36, 0132/38, 0133/17, 083/36, 083/37b, 083/38, 083/44, 083/45a, 084/5, 085/17a, 085/6, 085/7, 086/, 088/9b, 093/13, 093/14, 093/17, 093/18a, 093/18b, 093/18c, 093/18d, 093/18f, 093/18g, 093/18h, 093/18j, 093/19k, 094/15, 094/16b, 094/17b, 094/2b, 095/, 096/2, 096/3, 096/5

Pálmonostora:

029/4, 029/9c, 029/9d, 029/9g, 030/, 033/, 038/11, 038/12b, 038/13b, 038/14b, 038/14b, 038/14c, 038/14d, 038/14f, 038/14g, 038/16a, 038/16b, 038/17a, 038/17b, 038/5, 038/8a, 038/8b, 044/7a, 044/7a, 044/7b, 044/7c, 044/7d, 044/7f, 044/7g, 044/7h, 044/7h, 044/7j, 044/7k, 044/7k, 044/7k, 044/7m, 044/7n, 044/7p, 045/, 046/, 050/10b

Tömörkény:

012/15b, 012/18b, 012/18c, 012/2, 012/20a, 012/21a, 012/21b, 012/22, 012/3a, 012/3b, 012/7a, 012/7b, 012/7c, 013/, 014/, 015/, 016/

Digitális melléklet

1. natura élőhelyek térinformatikai fedvényei (shp)
2. Á-NÉR élőhelyek térinformatikai fedvényei (shp)
3. kezelési szempontból kiemelt növényfaj térinformatikai fedvényei (shp)
4. kezelési szempontból kiemelt állatfajok térinformatikai fedvényei (shp)
5. kezelési előírások térinformatikai fedvényei (shp)

IV. Natura 2000 foglaltár

Agrár-erdészeti rendszer: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendeletben részletezett földhasználat (főként fás legelők létesítése szántó, gyepterületen)

Á-NER: Az Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR) Magyarország növényzetének és élőhelyeinek térképezéséhez napjainkban leggyakrabban használt, többszörösen tesztelt és javított élőhely-osztályozási rendszer [Általános Nemzeti Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR2007) Szerkesztők: Böllő János, Molnár Zoltán, Kun András és Biró Marianna Vácrátót 2007]

Erdősítés: Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009.évi XXXVII.törvény értelmében erdőtelepítés és erdőfelújítás

Erdőtelepítés: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendelet értelmében erdői faállomány korábban más művelési ágú ingatlanon való telepítése

Élőhelyvédelmi irányelv – A Tanács 1992. május 21-i 92/43/EGK irányelve a természetes élőhelyek, illetve vadon élő növény- és állatvilág védelméről.

Fásítás: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 46/2009.(IV.16.) FVM rendelet értelmében a külterületen található fa, fásor, fás csoport és fás legelő

a) fásornak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú, egy sorban lévő fák összességét, ahol a fák tötávolsága nem nagyobb a fák idős korában várható korona átmérőjének a kétszeresénél;

b) fás csoportnak kell tekinteni a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által legalább hatvan százalékban fedett, ezerötven négyzetméternél kisebb földterületet;

c) fás legelőnek kell tekinteni az olyan legelőterületet, amely a miniszter által rendeletben meghatározott fajú fák idős korára várható korona vetülete által egyenletes elosztásban legalább harminc százalékban fedett

Fenntartási terv - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet alapján a Natura 2000 területen található közösségi jelentőségű és a kimagasló közösségi jelentőségű fajok, illetve élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzését, fenntartását, valamint helyreállítását szolgáló intézkedéseket magába foglaló terv

Irányelv - A közösségi joganyag egyik gyakran alkalmazott típusa, amely elsődlegesen csak a célt vagy célokat fogalmazza meg. A tagállamoknak az irányelvben rögzített célokat el kell érniük, de a nemzeti jog alapján meghozott intézkedésekkel ők maguk választhatják meg a megvalósítás módját és eszközeit.

Jelölő faj/élőhely: A Natura 2000 területek kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelyek, amelyek natura adatbázisban (Standard Data Form) az A, B, C értékkel azonosított populációkat jelenti, illetve reprezentativitást jelenti.

Kezelési egység: a Natura 2000 területen belül azon élőhelyfoltok, amelyek egységes kezelése indokolt, illetve amelynél a célok eléréséhez a földhasználati előírások nem különülnek el.

Kiemelt közösségi jelentőségű faj - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 2. B) és a 3. B) számú mellékletben meghatározott azon fajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, és amelyek megőrzéséért a Közösség kiemelt felelősséggel tartozik. Az élőhelyvédelmi irányelv II. mellékletében ezek a fajok *-gal vannak megjelölve.

Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusok - Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 4. B) számú mellékletben meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten eltűnés veszélye fenyeget, és amelyek megőrzéséért a Közösség különleges felelősséggel tartozik.

Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület¹: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű faj állománya, élőhelye vagy legalább egy kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kiemelt jelentőségű közösségi fajok, illetve kiemelt jelentőségű közösségi élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.

Közösségi jelentőségű élőhelytípusok: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet a 4. A) számú mellékletében meghatározott azon közösségi élőhelytípusok, amelyeket közösségi szinten az eltűnés veszélye fenyeget, vagy elterjedési területük zsugorodása, illetőleg eredendően korlátozott elterjedésük következtében kis területen lelhetők fel.

Közösségi jelentőségű faj: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 2. A) és a 3. A) számú mellékletben, illetve az élőhelyvédelmi irányelv.. mellékletében felsorolt növény- és állatfajok, amelyek közösségi szempontból veszélyeztetettek, sérülékenyek, ritkák, illetőleg bennszülöttek, megőrzésükhöz különleges természetmegőrzési területek kijelölése szükséges.

Különleges madárvédelmi terület: Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet 5. melléklet szerinti, olyan közösségi szempontból jelentős természeti értékekkel rendelkező terület, amelyen az 1. A) számú mellékletben meghatározott közösségi jelentőségű madárfaj, valamint az 1. B) számú mellékletben meghatározott vonuló madárfaj jelentős állománya, illetve élőhelye található, különös tekintettel a nemzetközi jelentőségű és egyéb vizes élőhelyekre;.

Különleges természetmegőrzési terület: olyan közösségi jelentőségű terület, amelyen közösségi jelentőségű faj jelentős állománya, élőhelye vagy közösségi jelentőségű

élőhelytípus található, az Európai Unió jogi aktusával történt jóváhagyást követően a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő növény- és állatvilág védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelv (a továbbiakban: élőhelyvédelmi irányelv) 4. cikke (4) bekezdésének megfelelő természetvédelmi célkitűzés meghatározásával jogszabályban kihirdetésre került, és amelyre a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelentőségű fajok vagy közösségi jelentőségű élőhelytípusok természetvédelmi helyzetének helyreállítása, illetve fenntartása érdekében az e rendelet szerinti természetvédelmi előírások alkalmazandók.

KÜVET: Magyarország külterületi vektoros digitális ingatlan nyilvántartási térképe.

Madárvédelmi irányelv: A Tanács 1979. április 2-i 79/409/EGK irányelve a vadon élő madarak védelméről.

MEPAR: mezőgazdasági parcella azonosító rendszer: a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről és az ezzel összefüggő törvénymódosításokról szóló 2003. évi LXXIII. Törvény 3.§ d) pontjában és a 115/2003.(XÖ.13.) FVM rendeletben szabályozott azonosító rendszer

NBmR: Nemzeti Biodiverzitás Monitorozó Rendszer

Fizikai blokk: a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerről szóló 115/2003. (XI. 13.) FVM rendelet alapján a földfelszínnek az e jogszabály rendelkezései alapján lehatárolt része.

Mezőgazdasági parcella: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrárkörnyezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján egy vagy több szomszédos táblából álló összefüggő földterület, amelyen egy növénycsoportot termeszt egy földhasználó

Tábla: Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrárkörnyezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet alapján a mezőgazdasági parcellán belüli, azonos hasznosítási irányú összefüggő földterület, amelyen egyföldhasználó egy növényfajt termeszt, beleértve a takarmánykeverékeket és a vegyesgyümölcsösöket is

Natura 2000 hálózat: Az Európai Unió élőhelyvédelmi és madárvédelmi irányelvei alapján, az irányelvek mellékletein szereplő növény- és állatfajok, valamint élőhelytípusokra kijelölt területek (ökológiai) hálózata. A Natura 2000 fantázia név, amely többek közt 3 féle terület típust is takarhat ld. a Natura 2000 terület magyarázatánál.

Natura 2000 terület: A Natura 2000 hálózat részét képező, konkrét területek. Az egyes területek egyedi kódszámmal (pl. HUBN20067) és névvel (pl. Szilvásvárad Aszaló és Szilvás-patak mente) rendelkeznek. Az egyes területeket bizonyos faj/fajok és/vagy élőhelytípusok megőrzése érdekében jelölték ki. A Natura 2000 területnek 3 típusát különböztetjük meg: különleges természet-megőrzési terület, kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület és különleges madárvédelmi terület.

Természetesség/degradáltság: A felmért élőhelyfoltok természetességi-degradáltsági értékelése SEREGÉLYES TIBOR (1995, in NÉMETH, 1995) 5 fokozatú skálája alapján történik

BID	Név
D00	Nincs adat
D01	Teljesen leromlott / a regeneráció elején járó állapot
D02	Erősen leromlott / gyengén regenerálódott állapot
D03	Közepesen leromlott / közepesen regenerálódott állapot
D04	„Jónak nevezett”, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot
D05	Természetes állapot

Veszélyeztető tényező: A területre ható természetes – ökológiai, geomorfológiai folyamatok, klimatikus, hidrológiai változások – , és mesterséges tényezők – emberi tevékenységből származó bányászati, katonai, művelési, szennyezési és egyéb tevékenységek – összessége hazai kódrendszerrel ellátva, amelyek elérhetősége a TIR.

TIR: Természetvédelmi Információs Rendszer